

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Oriana Strnad

Program Botrstvo v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Oriana Strnad

Program Botrstvo v Sloveniji

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentor: doc. dr. Miloslav Poštrak

Ljubljana, 2024

Zahvala

Hvala mentorju, doc. dr. Miloslavu Postraku, za odzivnost, nasvete in strokovno znanje, ki je pripomoglo k uspešnemu in učinkovitemu nastajanju magistrskega dela.

Hvala družini in prijateljem za podporo v trenutkih, ko je bilo najtežje in se je vse zdelo nemogoče.

Hvala vsem, ki so rešili anketni vprašalnik in omogočili uspešno izvedeno raziskavo.

Hvala tudi celotni ekipi Botrstvo v Sloveniji, za pomoč pri izvedbi anketnega vprašalnika ter podporo pri pisanju magistrskega dela in delu v organizaciji.

Program Botrstvo v Sloveniji

Povzetek magistrskega dela

Namen magistrskega dela je raziskati program Botrstvo v Sloveniji in značilnosti njegovih uporabnikov. V teoretičnem delu sem najprej raziskovala zgodovino socialnega dela in pojem socialne države. Nato sem definirala pojem (absolutne in relativne) revščine, prag revščine, revščino zaposlenih, dejavnike revščine in revščino otrok. Opisala sem tudi pravice iz javnih sredstev ter humanitarne in nevladne organizacije v Sloveniji. Nato sem opisala delovanje Zveze prijateljev mladine Ljubljane Moste-Polje in njen program Botrstvo v Sloveniji ter njegove projekte. Za temo sem se odločila, saj sem se kot del ekipe Botrstva v Sloveniji srečevala z veliko različnimi zgodbami družin, ki jim je bilo skupno eno: vsaka izmed njih se je znašla v situaciji, ko svojim otrokom niso uspeli zagotoviti osnovnih potrebščin ali pa jim niso zmogli omogočiti razvoja njihovih potencialov in talentov, saj niso imeli dovolj sredstev, da bi otroka lahko vpisali v interesno dejavnost, ki si jo želi obiskovati. Raziskava je kvantitativna in deskriptivna. V moji raziskavi je sodelovalo 272 staršev otrok, ki so bili na dan 25. 3. 2024 prejemniki botrskih sredstev. Odgovarjali so na standardizirani spletni anketni vprašalnik, ki je bil sestavljen iz 14 vprašanj. Eno od teh vprašanj je bilo pogojno. Na podlagi njihovih odgovorov sem analizirala rezultate in preverjala hipoteze. Tri hipoteze sem potrdila, tri hipoteze pa sem ovrgla. Ugotovila sem, da so v povprečju starši z nižjo stopnjo izobrazbe pogostejše prejemniki botrskih sredstev, da ne moremo z gotovostjo trditi, da obstaja povezava med obliko družine in časom vključenosti v program, saj je tveganje preveliko, da bi ga sprejeli (glede na izračunan hi-kvadrat, ki je manjši od vrednosti iz tabele kritičnih vrednosti), da malo manj kot polovico prejemnikov botrskih sredstev predstavljajo zaposleni starši, da malo manj kot tretjina anketirancev ni prepričanih, ali so upravičeni do vsaj ene pravice iz javnih sredstev, da malo manj kot tri četrtine anketirancev botrska sredstva v večini porablja za osnovne potrebščine otroka in da malo več kot tri četrtine anketirancev ocenjuje, da bo glede na trenutno finančno stanje družine pomoč potrebna še dve leti ali več. Moji predlogi za nadaljnjo raziskavo so, da bi se pri zaposlenih starših preverjalo še obdobje zaposlenosti in več informacij o finančni stiski staršev, ki so dosegli terciarno stopnjo izobrazbe. Raziskala bi tudi, zakaj so nekateri ljudje upravičeni do določene pravice iz javnih sredstev, vendar je ne prejemajo. Predlog za strokovne delavce pa je boljše informiranje glede pravic iz javnih sredstev in (ne)prejemanja preživnine, finančno opismenjevanje uporabnikov in boljše sodelovanje in povezovanje nevladnih organizacij z državnimi inštitucijami.

Ključne besede: socialna država, revščina, pravice iz javnih sredstev, nevladne organizacije, Botrstvo v Sloveniji

The Sponsorship programme in Slovenia

Master's Thesis Abstract

The aim of the master thesis is to investigate the humanitarian programme 'Sponsorship in Slovenia' and the characteristics of its users. In the theoretical part, I first explored the history of social work and the concept of the welfare state. Then I defined the concept of (absolute and relative) poverty, the poverty threshold, in-work poverty, the determinants of poverty and child poverty. I also described public entitlements and humanitarian and non-governmental organisations in Slovenia. Then I described the activities of the Friends of Youth Association of Ljubljana Moste-Polje, its programme 'Sponsorship in Slovenia' and its projects. I chose this topic because, as part of the Sponsorship in Slovenia team, I have encountered many different stories of families who have one thing in common. Each of them had found themselves in a situation where they had not been able to provide their children with the basics, or they had not been able to enable them to develop their potential and talents, because they did not have enough resources to enrol their child in an activity of interest that he or she wanted to attend. The research is quantitative and descriptive. My study involved 272 parents of children who were in receipt of godparent funding as at 25.3.2024. They responded to a standardised online questionnaire consisting of 14 questions. One of these questions was conditional. I confirmed four hypotheses and rejected two hypotheses. I found that, on average, parents with lower levels of education are more likely to be recipients of funding, that we cannot say with certainty that there is a correlation between family form and time in the programme, as the risk is too high to accept (according to a calculated hi-square which is less than the value in the table of critical values), that just under half of recipients of funding are working parents, and that just under a third of respondents are unsure, whether they are eligible for at least one public entitlement, that just under three quarters of respondents use most of their recipients of funding money for the child's basic needs, and that just over three quarters of respondents estimate that, given the family's current financial situation, help will be needed for another two years or more. My suggestions for improving the research were to check the period of employment of working parents and to provide more information on the financial hardship of parents who have reached tertiary education. I would also investigate why some people are entitled to certain public benefits but do not receive them. Suggestions for practitioners would be better information on public entitlements and (non-)receipt of maintenance, financial literacy for users and better cooperation and networking between NGOs and state institutions.

Key words: social country, poverty, rights from public funds, non-governmental organisations, Sponsorship in Slovenia

Kazalo vsebine

1. Teoretični uvod	1
1.1. Razvoj socialnega dela	1
1.2. Socialna država.....	6
1.3. Revščina	8
1.4. Revščina zaposlenih	10
1.5. Merjenje revščine in določanje kazalnikov	12
1.6. Dejavniki, ki pojasnjujejo revščino zaposlenih	14
1.6.1. Dejavniki, ki so vezani na zaposlitev.....	14
1.6.2. Dejavniki na individualni ravni	16
1.7. Razmerje med socialno državo, pravicami in trgom dela	17
1.8. Otroci in revščina	19
1.9. Pravice iz javnih sredstev	21
1.10. Humanitarne nevladne organizacije v Sloveniji.....	23
1.11. Zveza prijateljev mladine Moste-Polje.....	24
1.12. Botrstvo v Sloveniji.....	25
2. Formulacija problema	29
2.1. Operacionalizacija	31
3. Metodologija.....	33
3.1. Vrsta raziskave	33
3.2. Merski instrument in viri podatkov	36
3.3. Populacija in vzorčenje	36
3.4. Zbiranje podatkov.....	37
3.5. Obdelava in analiza podatkov	37
4. Rezultati.....	38
4.1. Analiza rezultatov.....	38
4.2. Pregled hipotez	50
5. Razprava.....	51
5.1. Vpliv izobrazbe staršev na pogostost prejemanja botrskih sredstev	51
5.2. Povezanost med obliko družine in časom vključenosti v program	52
5.3. Zaposleni starši, ki so prejemniki botrskih sredstev.....	52
5.4. Nепрепpичанost prejemnikov botrskih sredstev do upravičenosti do vsaj ene pravice iz javnih sredstev	54
5.5. Porabljanje botrskih sredstev za osnovne potrebščine za otroka	56
5.6. Ocena po potrebi prejemanja botrskih sredstev v prihodnje, glede na trenutno finančno situacijo družine	57
6. Sklepi.....	59
6.1. Vpliv izobrazbe staršev na pogostost prejemanja botrskih sredstev	59

6.2. Povezanost med obliko družine in časom vključenosti v program	59
6.3. Zaposleni starši, ki so prejemniki botrskih sredstev.....	59
6.4. Nепrepričanost prejemnikov botrskih sredstev do upravičenosti do vsaj ene pravice iz javnih sredstev	60
6.5. Porabljanje botrskih sredstev za osnovne potrebščine za otroka	60
6.6. Ocena po potrebi prejemanja botrskih sredstev v prihodnje glede na trenutno finančno situacijo družine	60
7. Predlogi.....	61
7.1. Predlogi za nadaljnje delo	61
7.2. Predlogi za strokovne delavce	61
8. Viri in literatura.....	63
9. Priloge	66
9.1. Anketni vprašalnik	66
9.2. Tabele s podatki.....	69
9.3. Izračun hi-kvadrata.....	76

Kazalo preglednic

Preglednica 3.1: Spremenljivke, indikatorji, modalitete, raven merjenja	33
Preglednica 4.1: Odgovori »drugo« na vprašanje o obliki zaposlitve	41
Preglednica 4.2: Odgovori »drugo« na vprašanje o razlogu za nastop materialne stiske	42
Preglednica 4.3: Prejemanje pravic iz javnih sredstev	43
Preglednica 4.4: Odgovori »drugo« na vprašanje o usmeritvi v program Botrstvo v Sloveniji	46
Preglednica 4.5: Drug humanitarni program, v katerega je vključena družina	49

Kazalo grafov

Graf 4.1: Oblika družine	38
Graf 4.2: Število otrok v družini	39
Graf 4.3: Najvišja stopnja dokončane izobrazbe	39
Graf 4.4: Oblika zaposlitve	40
Graf 4.5: Razlog za nastop materialne stiske	42
Graf 4.6: Stopnja strinjanja z informiranostjo centra za socialno delo, da pravice iz javnih sredstev ne zadostujejo za mesečne potrebe družine	44
Graf 4.7: Stopnja strinjanja s tem, da center za socialno delo skupaj z družino aktivno išče rešitve za finančno situacijo in jo seznani z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev	45
Graf 4.8: Usmeritev v program Botrstvo v Sloveniji	46
Graf 4.10: Ocena, koliko let bi bila pomoč botrskih sredstev še potrebna glede na trenutno finančno situacijo družine	48
Graf 4.11: Porabljanje botrskih sredstev	48
Graf 4.12: Vključenost v drug humanitarni program, ki družini finančno pomaga	49

1. Teoretični uvod

1.1. Razvoj socialnega dela

Milošević (1989, str. 1-8) pravi, da je treba ugotoviti, kaj vse je vplivalo na nastanek socialnega dela, da bi razumeli njegov sedANJI položaj in dileme. Poklicno socialno delo ima korenine v celem spletu praktične človečnosti, ki je delovala še pred njegovim nastankom. Med vire socialnega dela sodijo tudi njegove predpoklicne oblike, kot sta kolektivna samopomoč in solidarnost, sem pa sodi tudi dobrodelnost kot vez med solidarnostjo in poklicnim socialnim delom. K virom socialnega dela štejemo tudi socialno skrbstvo in socialno zakonodajo, skozi katero se je uresničevalo najprej v nepoklicnih, kasneje pa v poklicnih oblikah. Poklicno in prostovoljno delo sta neločljiva celota. Starejša oblika socialnega dela so vse dejavnosti človeka za človeka ter so stare toliko kot sam človek in njegovo življenje v družbeni skupnosti. V vsaki človeški skupnosti se pojavlja potreba po solidarnosti, medsebojni pomoči in urejanju medsebojnih odnosov. Pri prostovoljstvu gre za uresničevanje humanosti v konkretnih, vsakdanjih življenjskih oblikah, kar je ena izmed bistvenih prvin socialnega dela. Solidarnost pomeni vzajemno pomoč, povezanost, občutek za skupno korist. Solidarnost lahko obstaja kot občutek za drugega in razumevanje drugega ali drugih ali pa obstaja zgolj kot idejno strinjanje in ne pripelje do akcije. Takrat govorimo o solidarnosti v besedah. Solidarnost se uresniči v praksi takrat, kadar občutek za drugega spodbudi akcijo. Pomeni odnos med ljudmi, ki vključuje tudi prevladujočo moralo neke družbe.

Poštrak (2022) solidarnost v primarnih človeških skupinah, kot je npr. družina, opisuje kot mehansko solidarnost, kar pomeni jedro humanosti, vzajemnosti in spontane akcije za medsebojno pomoč v primeru ogroženosti, nevarnosti in drugih stisk. Ker se spontane humane dejavnosti opirajo na običaje in navade po eni strani ter na osebne, moralne, religiozne in filantropske nagibe po drugi strani, se ob družini kot neposrednem viru socialnega dela navaja še navade, običaje, moralo, religije, miselne in idejne tokove ter družbena gibanja. Tam, kjer je prevladovala organska solidarnost, torej v razvitih industrijskih družbah, pa se je pojavila potreba po drugačnih oblikah zagotavljanja pomoči članom skupnosti in tako se je razvilo poklicno socialno delo. V okviru poklicnega socialnega dela in socialne politike govorimo o formalnih socialnih mrežah, ki so sestavljene iz institucij socialnegafilija varstva in drugih sorodnih javnih služb.

Kolektivna samopomoč je bila pogosto edina alternativa za obstoj človeških skupin. Dobrodelnost se je pojavila kot zasebna prostovoljna skrb za ljudi v poznem fevdalizmu.

Pomeni kontinuiteto med oblikami primarne človeške solidarnosti in pozneje nastalo poklicno dejavnostjo – socialnim delom. Socialno skrbstvo sodi med vire socialnega dela glede na to, da so v okviru njega dobivali pomoč posamezniki, ki so se znašli v stiski. Do nastanka poklica socialnega dela so bili pomoči deležni le v primeru materialnih potreb. Ko se je pokazala potreba po strokovnosti pri dajanju pomoči, so poklicni socialni delavci najprej dobili svoje mesto na področju socialnega skrbstva. Socialna zakonodaja je tesno povezana z nastankom in razvojem socialnega dela, zato jo lahko štejemo med vire socialnega dela. Socialna zakonodaja je rezultat organiziranega boja delavskega razreda za boljši socialnoekonomski položaj delavcev. Obseg in vsebina socialne politike sta se vedno bolj širila, socialna zakonodaja je zajemala vedno več skupin ljudi in rizičnih situacij. Najprej so države posegle v delovna razmerja zaradi varstva tovarniških delavcev, pozneje se je razširilo tudi na primerečasne ali trajne nezmožnosti za delo delavcev in na varstvo njihovih družin ob izgubi hranilca (Milošević, 1989).

Poštrak (2022) navaja, da dobrodelnost pomeni dajanje pomoči, predvsem materialne, tistim, ki jo potrebujejo oziroma za katere izvajalci dobrodelnosti menijo, da pomoč potrebujejo. Dobrodelnost je mehanizem za trenutno zadovoljitev nekaterih materialnih potreb. Malcolm Payne (2005, kot navedeno v Poštrak, 2022, str. 10) dobrodelnosti nima za predhodnico socialnega dela, še manj pa za socialno delo z drugim imenom. Vendar so dobrodelne organizacije v drugi polovici 19. stoletja zagotavljale okvir, znotraj katerega so se razvijale vse bolj premišljene in na znanstvena spoznanja oprte oblike pomoči in podpore ljudem, skupinam in skupnostim v stiskah. Tiste oblike pomoči in podpore so nekateri začeli imenovati znanstvena dobrodelnost. Tudi ena od pionirk socialnega dela, Mary Richmond, je konec 19. stoletja začela v teh dobrodelnih organizacijah. V okviru teh organizacij je delovalo veliko prostovoljk in prostovoljcev na področju pomoči ljudem, skupinam in skupnostim v težavah, preden so bili vzpostavljeni okvirji za poklicno delo na tem področju. So pa prostovoljci tudi pozneje ostajali pomemben dejavnik v organiziranju programov pomoči in podpore. Ob dejavnosti filantropskih organizacij se je pokazala tudi potreba po znanju in posebnih strokovnjakih za delo z ljudmi. Prve šole za socialno delo so bile ustanovljene na pobudo dobrodelnih organizacij.

Poštrak (2022, str. 9–11) ugotavlja, da so vse znane človeške skupnosti vzpostavile in razvile takšno ali drugačno obliko samopomoči in pomoč drugim članom skupnosti v obdobjih raznoraznih stisk. Civilizacija se začne tam, kjer se začeta pomoč in podpora drugim, ki so v težavah. Vse človeške skupnosti izražajo humanost in zaskrbljenost zaradi možnih motenj. Socialno delo je treba preučiti v njegovi celoviti humanistični perspektivi oziroma z

zgodovinsko-antropološkega in humanističnega vidika. Socialno delo je humanizem pri delu, v akciji in je spodbujanje tistega, kar pripomore k razvoju posameznika, skupine in skupnosti in k odpravljanju vseh ovir, ki ljudem preprečujejo razvoj in uspešno vključevanje v družbeno okolje. Pri tem razlikujemo tri analitske ravni: spontane human(itarn)e dejavnosti, prostovoljne dejavnosti in na znanstvena spoznanja oprto poklicno socialno delo.

- Spontane human(itarn)e dejavnosti: z njimi se izražajo človeška solidarnost, vzajemnost in pripravljenost posameznika, da pomaga človeku v stiski. Spontane humane dejavnosti oseb, skupin ali skupnosti so oprte na običaje in navade, na osebne in moralne, religiozne in druge filantropske nagibe. Te dejavnosti lahko označimo kot nereflektirane, torej kot vsakdanje človeške aktivnosti. Ob njih akterji ne razmišljajo načrtno o tem, da vstopajo v kontekst pomoči drugim. Takšno ravnanje se jim zdi samoumevno. Te dejavnosti niso udejanjanje strokovnih, teoretskih in znanstvenih konceptov, oprti na družboslovne vede. V okviru spontanih humanih dejavnosti je treba posebej omeniti solidarnost in samopomoč.
- Prostovoljno delo: je neplačana humanitarna dejavnost, ki jo organizirajo formalna in neformalna civilna združenja in institucije. Prostovoljno delo na področju socialnega varstva je lahko nadomestek profesionalnemu socialnemu delu, lahko pa mu je komplementarno, ga torej dopolnjuje in povečuje njegove učinke. Prostovoljno delo je reflektirano, načrtna dejavnost. Opravljajo jo tako laiki kot strokovnjaki. Laiki se lahko izobrazijo na krajših seminarjih ali drugih ustreznih oblikah usposabljanja. V okviru prostovoljnega dela je treba posebej omeniti dobrodelnost, ki je mehanizem za trenutno zadovoljitev nekaterih materialnih potreb.
- Poklicno socialno delo: razpolaga s specializiranim in sistematiziranim znanjem o človeku in družbi, o normativih in institucionalnih družbenih sistemih, o ekonomskih virih družbe in podobno. To znanje strokovnjak uporablja za spodbujanje in razvijanje sposobnosti posameznikov, skupin in skupnosti za njihovo polno socialno funkcioniranje ter za pridobivanje in uporabo družbenih virov pri zadovoljevanju njihovih potreb.

Ob koncu 19. stoletja se je v industrijsko razvitih zahodnih evropskih državah in ZDA socialno delo pojavilo kot specifična strokovna dejavnost in postopno prevzemalo funkcije nekaterih predhodnih, pa tudi nekaterih sorodnih dejavnosti. Prvi je leta 1899 izraz *socialno delo* v pomenu nove prakse uporabil ameriški ekonomist Simon Patten. Z njim je poimenoval pristope iz okvira Društva prostovoljnih organizacij in dejavnosti v okviru stanovanjskih skupnostnih centrov. Z izrazom socialno delo je želel opozoriti na razliko med socialnim delom

kot načrtno, organizirano, strokovno, na znanstvena spoznanja oprto poklicno dejavnost na eni strani in dejavnostmi, ki so jih imenovali dobrodelnost in so se ukvarjale s simptomi in ne vzroki za revščino, na drugi strani. Njegovo stališče je bilo, da revni ne potrebujejo nasvetov, temveč boljše družbene razmere (Poštrak, 2022). Milošević (1989) pravi, da je v drugi polovici 19. stoletja v ZDA in nekaterih razvitih zahodnoevropskih državah prevladala potreba po večji strokovnosti na področju dobrodelnosti. Dobrodelne organizacije so se združile in začele razvijati znanje za delo s človekom. Poudarjale so svojo človekoljubno vsebino dela in se začele odmikati od klasične dobrodelnosti. Prevladalo je stališče, da bo uporaba znanja ozdravila vse socialno patološke pojave in bolezni in pomembno pripomogla k družbenemu razvoju. Cilj novega gibanja v okviru dobrodelnih organizacij je bil preprečevati socialne probleme in povečati učinkovitost dela, k čemur naj bi pripomogla uporaba znanstvenih spoznanj. Iz tega prepričanja izvira metoda dela s posameznikom, ki je najstarejša metoda socialnega dela. Na področju socialnega dela proces profesionalizacije nikakor ni bil preprost in še danes se pojavljajo vprašanja, ali je socialno delo sploh samostojen poklic. Sociologi so izdelali kriterije, po katerih se ocenjuje, ali je in v kolikšni meri je neka dejavnost postala poklic. Sem sodi pet pogojev, ki morajo biti izpolnjeni v celoti, da lahko govorimo o novem poklicu. Ti pogoji so: teoretična zasnovanost, avtoriteta poklica, družbeno priznanje poklica, poklicna etika in povezanost pripadnikov poklica.

Poklicne organizacije nastajajo predvsem zato, da bi omogočile promocijo profesionalcev in jim zagotovile višji družbeni status. Za profesionalce v poklicih pomoči je pomemben vidik tudi zaščita interesa uporabnikov. To poskušajo ugotoviti z usmerjanjem etičnega vedenja svojih članov, torej s kodeksi. Prvi ukrep organizacije tistih poklicev, ki želijo doseči status priznanih poklicev, je, da opredelijo merila za članstvo. Članstvo pomeni, da je posameznik kvalificiran za opravljanje storitev, za katere je poklic pristojen. Čim večje so ambicije poklica, da preraste v profesijo, tem strožje kriterije za članstvo določa. Poklicne organizacije razvijajo in širijo identiteto socialnega dela, opredeljujejo njegove kompetence, si prizadevajo za družbeni status in moč, s tem pa vplivajo na družbeno uveljavitev in avtoriteto poklicnih socialnih delavcev in socialnega dela kot poklicne dejavnosti. Pravice in odgovornosti profesionalcev so izražene v njihovih etičnih kodeksih. Kodeks utrjuje družbeno koristnost specifičnega poklica in utemeljuje vedenje njihovih članov do tistih, s katerimi se srečujejo v poklicnem odnosu. Določa pravila, ki pripomorejo k zaostrovanju meril za izločevanje tistih, ki ne dosegajo določene kvalifikacije. Sprejem etičnega kodeksa pomeni višjo stopnjo profesionalnosti in je po navadi sprejet, ko poklic doseže določeno družbeno priznanje. Praviloma vsi kodeksi socialnih delavk in delavcev opredeljujejo njihovo razmerje do

uporabnikov, delodajalcev, kolegov, strokovnega socialnega dela in do države oziroma družbe nasploh (Poštrak, 2022).

Socialno delo je sredstvo socialne politike ali dejavnost za uresničevanje njenih ciljev, tako da je glede na socialno politiko v podrejenem položaju. Vendar se danes že kažejo težnje, da bi socialno delo premagalo to odvisnost in da bi bolj odločno sodelovalo tudi pri oblikovanju socialne politike. Socialno delo je bilo nujno tesno vezano na socialno politiko in odvisno od nje v obdobju, ko jo je še usmerjala država. Socialno delo je usmerjeno na človeka, njegovo naravo in potrebe, kakor tudi na značilnosti in vzroke družbenih pojavov in protislovnost razvoja (Milošević, 1989). Rus (1990) pravi, da se socialna politika ni razvijala skozi čas na podlagi celovite in podrobne zamisli. Njena zgodovina je prej eratična kot logična. Wilensky (1987, kot navedeno v Rus, 1990, str. 19) enači socialno politiko z dejavnostmi socialne države, ker pa tudi socialna država nima strukture, da bi bila povsem ločena od drugih državnih organov, opredeli Wilensky socialno državo z njenimi funkcijami. V tej zvezi pravi, da je bistvo socialne države v tem, da vsakemu državljanu zagotovi kot politično pravico minimalne standarde, ki se nanašajo na dohodek, prehrano, zdravstveno varstvo, izobraževanje in stanovanje. Zgodovina socialne politike je zgodovina postopnega uvajanja posameznih socialnih programov in postopnega širjenja teh programov na vse večji del prebivalstva. Socialne politike si ne moremo zamišljati brez socialne države; iz socialne dejavnosti je prerasla v socialno politiko tedaj, ko je prišlo do podržavljenja angleške cerkve.

Poznamo formalne in neformalne socialne mreže. Temeljno izhodišče je ugotovitev, da država ni edina producentka javnih dobrin na področju socialnega varstva, zato je treba upoštevati tudi druge organizacijske oblike, kot so družina in druge neformalne socialne mreže (sosedska pomoč, prijatelji ipd.), neprofitno-volonterske organizacije in organizacije, ki se pojavljajo na trgu in v svojih okoljih zagotavljajo storitve (Kuzmanič Korva, 2003). Eden izmed pomembnejših pojmov je tudi pojem socialnega kapitala, ki ga Bourdieu razlaga kot nasledek vzpostavljanja stikov in skupinskih članstev, ki preko akumulacije izmenjav, obveznosti in skupnih identitet priskrbijo dejansko ali potencialno podporo in pristop do visoko vrednotenih virov (Štrajn, 2012).

Z vključevanjem dobrodelne dejavnosti v državne okvirje se je začela spreminjati tako narava socialne dejavnosti kot tudi narava države. Solidarnost, opredeljena kot vzajemno razmerje, je najstrožji kriterij za razmejevanje med pravno državo in civilno družbo. Je najbolj zanesljiv kriterij razmejevanja med socialno državo in družbo blaginje, saj nam pove, da socialna država v nobenem primeru ne sme posegati v tisti del civilne družbe, ki ga tvorijo solidarnostne skupnosti. Področje solidarnostnih skupnosti je definitivna meja prodiranja

socialne države – če posega vanje, jih razkraja. Solidarnostne skupnosti tvorijo jedro družbe blaginje, saj ne morejo preprečevati monopolov in diskriminacije, niti ne morejo zaščititi avtonomije in integritete posameznikov. Lahko pa po načelu vzajemne menjave delujejo v smeri izenačevanja med člani skupnosti ter v smeri oblikovanja integrirane in avtonomne osebnosti (Rus, 1990).

1.2. Socialna država

Socialna država je sistem, ki se je kot moderna posledica funkcionalne diferenciacije državnega aparata specializiral za regulacijo temeljnih družbenih funkcij: normalizacije, prerazdelitve, socialnega varstva in integracije. Te funkcije lahko socialna država izvaja v različnem razponu, od minimalnega do maksimalnega obsega. Grobo merilo socialne države je delež proračunskih izdatkov, namenjen kakovosti življenja – ta delež mora biti občutno večji od financiranja represivnih funkcij. Gre za najpomembnejšo družbeno inovacijo v 20. stoletju. Socialna država je najširši pojem, ki se naprej deli na socialno zaščito, socialno varnost in socialno varstvo (Postrak, 2022).

Načelo socialne države je skupaj z načelom pravne države opredeljeno v 2. členu Ustave Republike Slovenije. Pojma si po eni strani v marsičem nasprotujeta, po drugi strani pa imata kljub temu tudi določene stične točke, ki ju povezujejo. Svoboda v okviru socialne države ne temelji samo na pravici do upora in pravici do sodelovanja državljanov, temveč tudi na dolžnosti oziroma zavezi države, da vzpostavi dejansko svobodo, ki jo ustavna socialna država zagotavlja skozi ustrezne človekove pravice in temeljne svoboščine. Zagotavljanje teh je odvisno od dejanskega stanja, v katerem je družba, in od konkretnih primerov, vendar je dolžnost države predvsem ustvariti splošne razmere, v katerih se lahko uresničujejo določene pravice in svoboščine ter programske norme socialne narave. Načelo socialne države je temeljno in splošno načelo Ustave Republike Slovenije, katerega konkretizacija so posamezne socialne pravice, zagotovljene z ustavo, posamičnimi človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami in nekaterimi drugimi določbami s področja državne ureditve, kot npr. Državni svet Republike Slovenije je med drugimi zastopnik socialnih interesov. Države, ki so opredeljene kot socialne, s tem v izhodišču prevzamejo nase dolžnost oziroma zavezo skrbeti za zadovoljevanje socialnih potreb in interesov svojih prebivalcev, kar od države terja aktivno vlogo. Predvsem je naloga države, da temu primerno sprejme in pripravi ustrezno zakonodajo ter določi druge ukrepe, s katerimi bo izpolnjevala svojo dolžnost (Brezovar, 2021). Korpič-Horvat (2017) pravi, da je socialna država obvezujoče načelo. Država je odgovorna, da ustvarja

možnosti za dostojno življenje posameznika, ki se odraža predvsem preko socialne varnosti in zaposlovanja. V okviru javno finančne zmožnosti mora skrbeti za to, da njeni prebivalci spodobno živijo in da imajo zagotovljene možnosti za kakovostno življenje. Gre za pravičnost, da se delo pošteno ovrednoti in da dobijo pomoč tisti, ki jo potrebujejo.

Država mora svojo zavezo socialne države uresničiti tako, da v zakonodaji konkretizira ustavne določbe, povezane z načelom socialne države. Zakonodaja opredeli vsebino in delovanje sistemov – predvsem različnih sistemov socialnih zavarovanj, zavarovanj za primer brezposelnosti, pokojninskih zavarovanj, zavarovanj za primer invalidnosti ipd., ki jih mora država vzpostaviti ter pri katerih mora skrbeti za njihovo delovanje. Nekateri dejavnosti socialne države enačijo s socialno politiko oziroma socialno državo opredelijo z njenimi funkcijami, zaradi česar naj bi bilo bistvo socialne države v tem, da vsakemu državljanu zagotovi kot politično pravico minimalne standarde, ki se nanašajo na dohodek, prehrano, zdravstveno varstvo, izobraževanje in prebivanje. Omenjene pravice spadajo v področje t. i. socialnih pravic. V funkciji temeljnega družbenega načela ima načelo socialne države tudi nalogo vplivati na stalni in trajni razvoj ter postopke celotne družbe za socialno uravnoteženje neenakosti in nepravičnosti (Brezovar, 2021). Mišič (2016) pravi, da socialni državi preobrazba ni tuja. Da bi le-ta preživela, se mora neprestano prilagajati spremembam, ki potekajo v družbi.

Socialna integracija je pomemben vidik načela socialne države. Problematici so predvsem posamezniki in skupine, ki živijo na robu družbe, revni, različne marginalne skupine (npr. odvisniki od alkohola, drog ipd.). Treba je zagotoviti tudi vključenost telesno prikrajšanih v družbo, da se ne počutijo odrinjeni. Vse večji problem predstavljajo tudi starejši pripadniki družbe, ki se težko znajdejo v hitro spreminjajočem se svetu, poleg tega njihovi prihodki v večini ne zadoščajo za pokritje življenjskih stroškov. Poznamo več vrst socialne izključenosti: izključenost iz delovnega življenja (brezposelnost), izključenost iz potrošniške družbe (revščina), izključenost iz družbe (pomanjkanje socialnih stikov, osamljenost), izključenost od mehanizmov moči in vpliva (kulturna marginalizacija). Z namenom preprečevanja socialne izključenosti morajo države pripraviti program za ponovno vključenost posameznikov v družbeno sredino. Treba je tudi poudariti, da mora biti vključitev trajne narave, da se s tem zagotovi trajnejša družbena kohezivnost (Brezovar, 2021).

1.3. Revščina

Tako v revnih kot v bogatih državah na milijone ljudi še vedno trpi ponižanje revščine, ki je še vedno eden izmed največjih globalnih izzivov tako v razvitih, kot tudi v razvijajočih se državah. Revščina kot materialna realnost ovira na milijone življenj moških, žensk in otrok po vsem svetu. Ne poznamo enega samega koncepta revščine, ki bi izstopal skozi zgodovino in kulturo. Revščina je konstrukt specifičnih družb. Različne skupine v družbi lahko koncept konstruirajo na različne načine. Koncepti revščine operirajo na splošnem nivoju. Zagotovijo ogrožje, znotraj katerega se ustvarijo definicije (Lister, 2021).

Ker je revščina večplasten in kompleksen pojav z različnimi oblikami, so koncepti definiranja in proučevanja revščine ter pristopi k njima zelo različni in pogosto odražajo prevladujoče vrednote družbenih okolij. Splošnega konsenza glede opredelitve revščine ni, zato so tudi pri merjenju obsega revščine v veljavi različni pristopi. Izmerjeni obseg revščine je lahko različen in je odvisen od definiranja revščine ter od tega, kako jo merimo, torej s katerimi kazalniki in na kakšen način (Smiljanić, 2022). Kot pravi Fitzpatrick (2001, kot navedeno v Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič, 2019, str. 67), moramo razumeti revščino in socialno izključenost tudi kot politična koncepta.

V grobem lahko ločimo med pristopi, ki revščino razumejo kot absoluten ali relativen pojav, obenem pa lahko upoštevamo tudi subjektivna ali objektivna merila. Absolutna revščina je opredeljena kot pomanjkanje osnovnih dobrin, ki so ključne za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb. Gre za eksistenčni minimum (Smiljanić, 2022). Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič (2019) pa pravijo, da je revščina starejši koncept in se v absolutnem smislu nanaša na pomanjkanje osnovnih sredstev za življenje, kot so hrana, voda in zavetje. Absolutna revščina naj bi torej merila (ne)zmožnost minimalno nasloviti temeljne človekove potrebe. Zato raje kot absolutno revščino analiziramo revščino kot relativen koncept, torej sredstva in dohodek posameznika v razmerju do sredstev, ki jih imajo drugi v družbi.

Relativni pristop v pojmovni okvir relativne revščine vpeljuje dvom do absolutne (ne)enakosti in poudarja raznolikost potreb v različnih družbenih okoljih. Relativna definicija revščine nam pove, koliko je član neke družbe reven glede na druge člane te družbe. Revščina ni nekaj danega in nespremenljivega, temveč je rezultat dogovora. Pri tem relativna revščina pomeni odstopanje od prevladujočih, povprečnih standardov v določeni družbi. Relativni pristop kot revna gospodinjstva definira bodisi fiksni delež vseh gospodinjstev bodisi tista gospodinjstva, katerih dohodki so pod mejo revščine. Pri obeh postopkih je treba dohodek gospodinjstva deliti s številom ekvivalentnih odraslih, da se dobi ekvivalentni dohodek. Glede

na posameznikove potrebe ter subjektivne in objektivne možnosti njihove zadovoljitve Townsend (kot navedeno v Smiljanić, 2022, str. 187) revščino deli na subjektivno, ko torej posameznik meni, da živi v revnih razmerah, objektivno, ki jo opredeljujejo objektivni kazalniki, in normativno, torej tisto, ki je opredeljena z dogovorjenim običajnim standardom življenja. Meni tudi, da mora za določitev meje objektivne revščine obstajati dogovor o življenjskem standardu oziroma o tem, kaj je za določeno družbeno okolje običajno. Vsi, ki tega standarda ne dosegajo, živijo objektivno pod mejo revščine. Življenjski slog in standard sta postala sestavna elementa celotnega kompleksa revščine oziroma pomanjkanja (Smiljanić, 2022).

Lohmann in Marx (2019) pravita, da je revščina v bogatih državah opredeljena kot relativni koncept. Po tem konceptu naj bi ljudje živeli v revščini, če so njihovi dohodki in sredstva tako nezadostni, da jim ne zagotavljajo življenjskega standarda, ki je sprejemljiv v državi, v kateri živijo. Absolutna revščina pa naj bi bila bolj pogosto opredeljena v revnih državah. Razumljena je kot nivo sredstev, ki so prenizki za ohranjanje življenja.

Generalna skupščina Organizacije združenih narodov je leta 1984 revščino opredelila kot pomanjkanje in neenakost na materialni ravni. Istega leta je definicijo revščine, da gre za relativno prikrajšanost, podal tudi Svet Evrope. Za revne je opredelil tiste osebe, družine ali skupine, katerih materialna, kulturna in socialna sredstva so tako omejena, da jim ne omogočajo minimalno sprejemljivega življenja v državi, v kateri živijo. Revščino, ki se jo v ožjem smislu pogosto razume kot materialno pomanjkanje ali stanje, ki vodi v socialno izključenost, je glede na podane definicije treba obravnavati v najširšem smislu. Z vidika večdimenzionalnosti pomeni revščina družbeno nesprejemljivo obliko neenakosti ter s tem prikrajšanosti na materialnem in socialnem področju, povezanim z omejenim dostopom do izobrazbe, zdravja in kulturnih dobrin. Gledano samo z ekonomskega vidika je revščina materialno pomanjkanje oseb oziroma družin, katerih dohodek ne zadošča za preživetje ali za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb, kar pomeni, da živijo pod pragom revščine. Kljub temu da revščina ni izključno ekonomski pojav, je stabilen in stalen vir dohodka ključen za nerevščino (Smiljanić, 2022).

Določanje praga revščine in izračun stopnje revščine predstavljata relativni koncept, opredelitev relativno revnega prebivalstva pa je na ravni Evropske unije konsenzualno dogovorjena meja revščine. Zaradi uporabe takšnega relativnega koncepta spremljanja revščine, revščina obstaja vedno in povsod. Zato tako izračunana stopnja revščine bolj kot samo revščino meri neenakost znotraj proučevane populacije. Ne pokaže, koliko prebivalcev je v resnici revnih, temveč koliko jih ima nižji dohodek glede na srednjo vrednost dohodka v državi

oziroma kolikšen delež populacije živi pod pragom tveganja revščine. Za izračun stopnje tveganja revščine po socialnih transferjih so v dohodek vključeni vsi družinski in socialni prejemki, vključno s pokojninami. V tem kazalniku pa niso upoštevani dejavniki, kot so gibanje cen, stanovanjske razmere, premoženje in drugi, ki prav tako vplivajo na življenjski standard ljudi. Ne glede na pomanjkljivosti, se podatki SURS uporabljajo, ker ni drugih razpoložljivih podatkov, poleg tega so mednarodne primerjave mogoče le s temi podatki (Računsko sodišče, 2021).

Pomemben je tudi nematerialni vidik človekovega delovanja, kot so izobrazba, informacije in komunikacije. Te skupaj z razvitimi socialnimi in čustvenimi kompetencami namreč omogočajo socialno vključenost in povezanost. S socialnega vidika je za revne značilno nesodelovanje v ključnih institucijah in mehanizmih družbe zaradi občutka politične nemoči in nezaupanja v družbene institucije, občutka neenakosti, slabšega dostopa do izobraževanja, zaposlitve, stanovanja, finančnih virov, zdravstvenega in socialnega varstva itd. S socialnega vidika je revščina tudi posledica neustrezne regulacije socialnih programov in ukrepov državne blaginje, ki se v vsakdanjem življenju kažejo skozi zmanjšano socialno vključenost in slabšo kakovost življenja. Koncept večdimenzionalnosti revščine torej vključuje širše psihološke, socialne, kulturne in ekonomske učinke revščine, ki so med seboj povezani (Smiljanić, 2022).

1.4. Revščina zaposlenih

Revščina je pojav, ki ga tradicionalno povezujemo z marginaliziranimi skupinami in nezaposlenostjo. Plačana zaposlitev naj bi zagotavljala pot iz revščine, vendar vse bolj kaže, da temu ni tako (Zorman, 2013). Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič (2019) pravijo, da je v sodobnih družbah participacija na trgu dela temeljni vir socialne varnosti posameznikov, saj omogoča sredstva za preživljanje, hkrati pa je sodobni sistem socialne varnosti, predvsem tisti del, ki temelji na zavarovalniškem principu, tesno povezan z vpetostjo na trg dela in statusom zaposlenosti.

Povečanje prekarnih in atipičnih oblik zaposlitve in povečana polarizacija na zaposlitvenem trgu sta med zaposlenimi ustvarila nova tveganja revščine (Zorman, 2013). Novejša multidisciplinarna raziskava prekarne dela opredeljuje prekarno delo v širšem smislu kot delo, pri katerem obstajajo negotovosti, pri čemer negotovost ni rezultat delavčeve svobodne oziroma prostovoljne izbire, hkrati pa je tako intenzivna, da ogroža delavčevo dostojno delo in dostojno življenje. Negotovosti glede delovnopravnega in socialnopravnega položaja delavca se kot tveganja za prekarost ugotavljajo na sedmih področjih: zaposlitev, plačilo, delovne ure,

varnost in zdravje pri delu, socialna varnost, izobraževanje in usposabljanje, reprezentativnost in temeljne pravice na področju dela (Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek, 2022).

V sedemdesetih letih so se v ZDA kot rezultat teh trendov pojavili ljudje, ki so kljub zaposlitvi padli pod prag tveganja revščine. Ta pojav označuje termin revščina zaposlenih oziroma revščina kljub zaposlitvi. V slovenski literaturi se pojavita dva prevoda tega izraza – zaposleni revni ali revni zaposleni. Revni zaposleni v Evropski uniji kažejo na neuspešnost evropskih strategij in programov, kot je na primer Evropska strategija zaposlovanja, ki govori o pomembnosti kakovosti zaposlovanja. Realnost pa je, da se delovni pogoji slabšajo, revščina pa se pogloblja. Revščina, ki se pojavlja v gospodinjstvih z zaposlenimi člani in pri zaposlenih posameznikih, je kompleksen pojav, ki ga moramo premisliti na ravni ekonomske, zaposlitvene, socialne in fiskalne politike (Zorman, 2013).

Zorman (2013, str. 13) pravi, da je raziskava o revnih zaposlenih v Evropi pokazala na naraščajoče tveganje razkoraka med tistimi, ki imajo znanja in spretnosti, in med tistimi, ki jih nimajo ali pa je njihova raven zelo nizka. Poleg tega so pomembni tudi pogoji dela in zaposlitve. Ko govorimo o revnih zaposlenih, je zato nujno govoriti tudi o kakovosti zaposlitve, pri čemer sta merili kakovostno plačilo in zaposlitveni status. Plačilo in zaposlitveni status, skupaj s socialno zaščito in delavskimi pravicami, povezujemo s karierno in zaposlitveno varnostjo. Kakovost dela in zaposlitve pokriva večji spekter področij, npr. zdravje in blaginja, razvoj spretnosti in medsebojna soodvisnost delovnega in zasebnega življenja.

Halleröd, Ekbrand in Bengtsson (2015) pravijo, da je revščina zaposlenih fenomen, ki se razlikuje od običajne revščine, ki prizadene nezaposlene ljudi, upokoјence in marginalizirane skupine. Zaposleni revni se od brezposelnih razlikujejo v tem, da izpolnjujejo moralno dolžnost, da počnejo vse, kar je v njihovi moči, da bi poskrbeli sami zase. Avtorji ugotavljajo tudi, da je korelacija med nizko plačo in revščino zaposlenega presenetljivo šibka. Podobno ugotavlja tudi Zorman (2013), ki pravi, da je definiranje revščine zaposlenih zahtevno, saj vključuje dve polji, ki sta bili prej med sabo nepovezani, in sicer revščina in delo. Dolga leta je bila revščina stigma ljudi brez plačane zaposlitve. Poudariti je treba tudi, da je napačno povezovati pojav revnih zaposlenih s tistimi, ki prejemajo nizko plačilo za delo, vendar ne živijo pod pragom tveganja revščine. Nizka plača lahko povzroča revščino takrat, ko gre za edinega zaposlenega v veččlanskem gospodinjstvu. Nekdo ima lahko visok dohodek, vendar lahko živi v gospodinjstvu pod pragom tveganja revščine in obratno. Nekdo ima lahko nizek dohodek, vendar živi v gospodinjstvu, ki je nad pragom tveganja revščine. Obstajata torej dve poti, po katerih lahko delavci postanejo revni. Prva je, da delavec prejema revno plačilo in revščine ne

more obiti niti z dohodki gospodinjstva niti z uveljavljanjem denarnih socialnih pravic. Druga pot pa je, da ima delavec sam zase dovolj dohodka, vendar pade pod prag revščine zaradi razmer v gospodinjstvu. Pomemben dejavnik je tudi obdobje zaposlenosti, od katerega je odvisna zadostnost razpoložljivega dohodka na letni ravni. Če področje razširimo na zaposlljivo populacijo v delovni dobi, potem se v revno plačo lahko vključijo tudi denarne dajatve za brezposelnost.

Če natančneje pogledamo vpliv strukture gospodinjstva, potem vidimo močno povezavo med velikostjo gospodinjstva in stopnjo tveganja revščine. Večje kot je gospodinjstvo neke osebe, večja je verjetnost revščine te osebe. Število članov gospodinjstva narekuje obseg potreb in v primeru majhnih otrok tudi vpliva na potencialne omejitve na področju dela, pa osebe, ki prinašajo dodaten dohodek v gospodinjstvo, znižujejo stopnjo tveganja revščine gospodinjstva. Zaposleni osebi najbolj koristi, če živi z drugo osebo, ki je zaposlena za polni delovni čas. Tudi pri zaposlenih, ki živijo z drugimi zaposlenimi, ki delajo s skrajšanim delovnim časom ali občasno, je tveganje revščine manjše. Še posebej so ogrožena gospodinjstva z enim staršem in otroki, najpogosteje so to matere z otroki. Število takih gospodinjstev pod pragom tveganja revščine je v Sloveniji nekaj manj kot trikrat večje od ostalih gospodinjstev (Zorman, 2013). Podobno ugotavljata Iceland in Kim (2001), ki pravita, da sta revščina in nizek prihodek še posebej značilna za določene tipe delavcev. Mame samohranilke predstavljajo skoraj polovico vseh revnih zaposlenih. Med tistimi revnimi zaposlenimi, ki delajo polni delovni čas, je bilo tveganje kar dvakrat višje pri Afroameričanih kot pri belcih, kar pomeni, da ima velik vpliv na revščino zaposlenih tudi etnična pripadnost. Zaposleni ljudje imajo zaradi zaposlitve tudi višje stroške na nekaterih področjih, npr. stroški prevoza, plačilo vrtca in drugi stroški, povezani z delom.

Tudi Humer in Kalin (2020) ugotavljata, da so še posebej ranljive enostarševske družine, pri katerih je precej večje tveganje za revščino. Pri teh družinah na Zvezi prijateljev mladine Slovenije izpostavljajo še problem preživnine – skrivanje premoženja in izmikanje plačevanju preživnine. V okviru diskusijske skupine se je ranljivost enostarševskih družin le še potrdila, hkrati pa je treba opozoriti tudi na situacije, kjer odrasla oseba zaradi zdravstvenih težav kot posledica intimno partnerskega nasilja ni zmožna opravljati plačanega dela in je tako v celoti odvisna od podpore države ter nevladnih organizacij.

1.5. Merjenje revščine in določanje kazalnikov

Prav revščine se meri kot delež oseb z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom pod pragom revščine. Namen merjenja je izračunati stopnjo tveganja revščine po tako imenovanem relativnem konceptu. Po tem konceptu so revni vsi, ki živijo v tem gospodinjstvih, katerih ekvivalentni razpoložljivi dohodek ne dosega praga tveganja revščine. Meja je določena na 60 odstotkih nacionalne mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka, ki je definiran kot skupen dohodek gospodinjstva, ki ga delimo z ekvivalentno velikostjo gospodinjstva. Prag je relativen, ker ni določen vnaprej z oceno vrednosti košarice dobrin, ki bi predstavljala absoluten znesek, potreben za življenje (Zorman, 2013). Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) (b.d.) je prag tveganja revščine opredeljen s 60 odstotki mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev ob upoštevanju OECD-jeve prilagojene ekvivalenčne lestvice. V letu 2022 je bil ta razpoložljivi dohodek za Slovenijo malo manj kot 10.000 evrov na leto, to je 827 evrov na mesec. Število oseb, ki so živele pod pragom tveganja revščine, je bilo 251.000, število oseb, ki pa so bile izpostavljene tveganju socialne izključenosti, pa je bilo 276.000. Čeprav je najbolj običajno, ko govorimo o revščini, da govorimo o dohodku, pa že Townsend (kot navedeno v Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič, 2019, str. 68) revščine ni razumel le kot pomanjkanje dohodka, ampak jo je povezoval z relativno deprivacijo glede na različna področja življenja, kot je razvidno iz zgornje definicije. Slednje tudi v sodobnih analizah redno spremljajo in obravnavajo tudi na mednarodni in nacionalni ravni statistični uradi, na primer na podlagi indeksa materialne prikrajšanosti (Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič, 2019). Statistični urad Republike Slovenije (2023) pravi, da je stopnja resne materialne prikrajšanosti odstotek oseb, katerih življenjski pogoji so močno omejeni zaradi omejenih finančnih virov gospodinjstva, in ne zaradi lastne izbire oz. navad. Gre za osebe, ki so materialno prikrajšane za vsaj širi od devetih elementov materialne prikrajšanosti – ne morejo si privoščiti:

- rednega plačila hipoteke ali najemnine, rednih stanovanjskih stroškov, odplačevanja kreditov,
- primerno ogrevanega stanovanja,
- poravnave nepričakovanih izdatkov,
- mesnega ali enakovrednega vegetarijanskega obroka vsaj vsak drugi dan,
- enotedenskih letnih počitnic za vse člane gospodinjstva,
- osebnega avtomobila,
- pralnega stroja,
- barvnega televizorja,
- telefona.

Korpič-Horvat (2017) pravi, da odgovor na vprašanje, ali je Slovenija socialna država, ni enoznačen. Pomemben ukrep države je zakonska določitev minimalne plače, ki naj bi bila tako visoka, da zagotovi delavcu in njegovi družini socialno varnost in dostojno življenje. Za uresničitev teh ciljev mora biti po kriteriju Evropskega odbora za socialne pravice (nadzornega organa Evropske socialne listine) neto minimalna plača vsaj 60 odstotkov povprečne plače v državi.

Višina minimalne plače v letu 2022 je bila 1074,36 evra bruto, kar je 749,72 evrov neto. Področje minimalne plače ureja Zakon o minimalni plači (2010), ki določa pravico do minimalne plače ter način njenega določanja in objave. Delavec je upravičen do plačila dela najmanj v višini minimalne plače, če je pri delodajalcu v Republiki Sloveniji zaposlen za polni delovni čas. V primeru krajšega delovnega časa od polnega delavcu pripada najmanj sorazmerni del minimalne plače. Znesek minimalne plače se ob upoštevanju rasti cen življenjskih potrebščin, gibanja plač, gospodarskih razmer oziroma gospodarske rasti in gibanja zaposlenosti, določi v razponu med 120 % in 140 % minimalnih življenjskih stroškov z navezavo na davčne predpise, ki omogočajo določitev bruto zneska minimalne plače (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023a).

1.6. Dejavniki, ki pojasnjujejo revščino zaposlenih

1.6.1. Dejavniki, ki so vezani na zaposlitev

Prvi dejavnik je višina plače. Nizka plača je pomemben dejavnik, ki povečuje tveganje revščine med zaposlenimi osebami. Vseeno pa raziskave kažejo, da med zaposlenimi revnimi ne najdemo le takih, ki za svoje delo prejemajo nizko plačilo. Pomemben dejavnik je tudi vrsta pogodbe o zaposlitvi. Osebe, ki so zaposlene za določen čas, imajo višje tveganje za revščino kot osebe, ki so zaposlene za nedoločen čas. Veliko mladih oziroma iskalcev prve zaposlitve je zaposlenih za določen čas, plače so na začetku kariere nizke, prekarnost v teh zaposlitvah pa je visoka. Tisti, ki so zaposleni za nedoločen čas, imajo večkrat zaposlitev za polni delovni čas, medtem ko tisti, ki so zaposleni za določen čas, imajo pogosto zaposlitev za skrajšan oziroma polovični delovni čas, kar tudi vpliva na višino plačila za delo (Zorman, 2013). Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022) pravijo, da slovenski Zakon o delovnih razmerjih (2013) pri ureditvi pogodbe o zaposlitvi za določen čas temelji na načelu nediskriminacije. Delavci, ki so zaposleni za določen čas, glede pogojev zaposlitve ne smejo biti obravnavani manj ugodno kot primerljivi delavci, ki delajo po pogodbi o zaposlitvi za

nedoločen čas, razen kjer je različno obravnavanje upravičeno iz objektivnih razlogov. Plače, delovni čas in drugi pogoji dela bi torej morali biti enaki, kot jih imajo delavci, ki so zaposleni za nedoločen čas. Ker je plačilo sorazmerno trajanju delovnega časa, so delavci, ki delajo s krajšim delovnim časom, izpostavljeni tveganju nizkega plačila (kar še posebej velja v primeru slabo plačanih dejavnosti). Delavec je, v primeru pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, varovan le s sorazmernim zneskom minimalne plače, upravičen je zgolj do sorazmernega regresa za letni dopust in sorazmerne odpravnine ob upokojitvi.

Pomemben dejavnik je tudi trajanje zaposlitve. Osebe, ki so bile zaposlene za manj kot eno leto, imajo večjo stopnjo tveganja kot tiste, ki so delale leto in več. Še en pomemben dejavnik, ki predstavlja tveganje revščine zaposlenih je samozaposlitev. Velikokrat se pojavi, da delodajalci silijo zaposlene v samozaposlenost, kjer svojim zaposlenim predlagajo, da oblikujejo samostojni status in potem pogodbeno delajo za njih (Zorman, 2013). Podobno ugotavljajo tudi Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022), ki pravijo, da je posledica pogodbenih razmerij, v katerih delodajalci določena dela prepuščajo zunanjim pogodbenikom, tudi naraščanje deleža oseb, ki delo opravljajo kot samozaposleni in pri tem ne zaposlujejo delavcev, ampak delo opravljajo sami. Med njimi pa niso le osebe, ki delo opravljajo na trgu za lasten riziko in samostojno. Vedno več je takšnih, ki so le formalno samozaposleni, dejansko pa opravljajo delo v razmerju, ki ima znake delovnega razmerja – gre za navidezne samozaposlene, ki so v resnici delavci. V tem primeru gre za prikrito delovno razmerje, ki se pojavi, če se razmerje med delavcem in delodajalcem navzven prikazuje drugače, kot je v resnici, z namenom izničenja ali zmanjšanja zaščite, ki se zagotavlja delavcem, oziroma zaradi izogibanja plačila davkov in prispevkov.

Smolej (2009) ugotavlja, da se zahodne družbe, ki so uveljavile kapitalističen način produkcije kot odgovor na postmoderne družbene spremembe, na področju zaposlovanja in trga delovne sile vse bolj oprijemajo fleksibilizacije. Fleksibilizacija zaposlovanja ima različne učinke na različne skupine ljudi in ima pozitivno in negativno konotacijo, ki je odvisna od okoliščin, v katerih poteka, in vidika, s katerega jo ocenjujemo. Delodajalcem različne vrste in načini fleksibilnega zaposlovanja kadrov omogočajo stalno prilagajanje trenutnim tržnim razmeram in pogojem poslovanja, zato vse večja priljubljenost in zaželenost tovrstnega zaposlovanja pri njih ni presenetljiva. Daje jim več svobode pri odpuščanju, dopušča pa jim tudi omejevanje nekaterih pravic iz dela. Kot bistveni koncept za področje trga dela in zaposlovanja jo spodbuja tudi država. Vendar pa je njen pomen za državo dvojen in si je nasprotujoč – po eni strani daje priložnost za pospešitev zaposlovanja in zmanjšanje brezposelnosti, po drugi strani pa prinaša manj sredstev v državno blagajno in manjša socialno

varnost zaposlenih, kar ustvarja številna tveganja za nastanek socialnih problemov. Delavci večinoma zavzemajo nasprotno stališče in si želijo stalne zaposlitve, ki jim prinaša več socialne varnosti. Če je fleksibilna zaposlitev delavčeva lastna izbira zaradi boljšega usklajevanja področja dela z drugimi življenjskimi aktivnostmi oziroma usklajevanja družinskega življenja z delovnimi obveznostmi zaradi možnosti dodatnega zaslužka ali kakšnih drugih dejavnikov, potem je tovrstna zaposlitev za delavca pozitivna možnost. To, čemur se iz perspektive kapitala reče fleksibilizacija, prožnost trga delovne sile in zaposlovanja, s stališča delavcev in delavk opredeljuje izraz prekarizacija zaposlovanja. Prekarizacija zaposlovanja se dogaja na več ravneh, nanaša se na slabšanje delovnih pogojev za delavce in delavke, zmanjševanje delavske zaščite in pravic iz dela, delavčevo prepuščenost samemu sebi in slabšanje možnosti za spopad s tveganji zaradi manjše kolektivne povezanosti in pospešene individualizacije, povečano moč delodajalcev in pospešeno spreminjanje standardnih zaposlitev v praviloma slabše, negotove službe z več tveganji. Prekarnim zaposlitvam so še posebej izpostavljene ranljivejše skupine ljudi, ki imajo že tako zmanjšane možnosti spopadanja s tveganji; to so zlasti manjšine, migranti, ljudje z nizko izobrazbo, hendikepirani.

1.6.2. Dejavniki na individualni ravni

Stopnja tveganja revščine je na ravni Evropske unije glede na starost najvišja med mlajšimi zaposlenimi (od 18 do 24 let), medtem ko je v Sloveniji v primerjavi s starejšimi starostnimi kategorijami zaposlenih najnižja. Razlogi za to so, da mladi zaposleni običajno še živijo pri starših, kar zniža njihovo tveganje za revščino. Stopnja tveganja revščine je v Sloveniji najvišja v delovno najbolj aktivnem obdobju, torej med 24. in 54. letom. To je obdobje, ko si osebe začnejo ustvarjati družine ali jih že imajo, torej ko se poveča število vzdrževanih članov. Zato je verjetno bolj kot starost dejavnik za tveganje revščine sestava gospodinjstva. Opozoriti je treba tudi na problem mladih, ki so danes večinoma zaposleni za določen čas, in njihovo negotovo stanovanjsko situacijo. V tem primeru vrsta zaposlitve vpliva na to, kako oseba lahko rešuje svoj stanovanjski položaj (nezmožnost pridobitve kredita za nakup, drag profitni najemni sektor ipd.), kar vpliva na njihovo osamosvojitev in oblikovanje družine. Izobrazba je dejavnik, ki naj bi pomembno vplival na to, do kakšne zaposlitve lahko nekdo pride in kakšno plačilo prejme za svoje delo. Delež revnih med zaposlenimi je najvišji med najmanj izobraženimi osebami. Zelo nizek pa je delež revnih oseb, ki so dosegli terciarno stopnjo izobrazbe. Na individualni ravni pa na pojav revščine vpliva tudi etnična pripadnost zaposlenega. Za priseljence in pripadnike etničnih manjšin je v vseh državah Evropske unije značilna večja

revščina kot v splošni populaciji. Pripadniki etničnih manjšin in priseljenci so pogosto prisiljeni opravljati nizko vrednotena in slabo plačana dela. Tudi samozaposlenost med njimi velikokrat ni prostovoljna. Pri raziskovanju revščine so priseljence razdelili glede na državo izvora, tako da so osebe razdelili na priseljence, ki so se priselili iz držav Evropske unije, in na tiste, ki so se priselili iz držav izven nje. Ugotavljajo, da so v bistveno slabšem položaju priseljenci iz držav zunaj Evropske unije (Zorman, 2013).

Halleröd, Ekbrand in Bengtsson (2015) ugotavljajo, da na revščino zaposlenih vpliva tudi spol, in sicer naj bi imeli pri tem večje tveganje moški. Ženska, ki ima nizko plačo, po navadi deli gospodinjstvo z moškim, ki je zaposlen za polni delovni čas in so na podlagi tega manj izpostavljeni tveganju za revščino. Medtem ko moški, zaposlen za polni delovni čas, ki prejema nizko plačilo za svoje delo, po navadi deli gospodinjstvo z žensko, ki ima nizko (oz. nižjo) plačo ali pa je brez dohodka. Tveganju za revščino med mladimi naj bi bili najbolj izpostavljeni prebivalci nordijskih držav, saj zapustijo svoje starše in se odselijo na svoje v povprečju prej kot v večini drugih evropskih držav. Ugotavljajo pa tudi, da so med revnimi zaposlenimi najbolj ogroženi tisti, ki so samozaposleni. Tudi Lohmann in Marx (2019) v svoji knjigi govorita o tem, da so moški bolj nagnjeni k revščini kljub zaposlitvi, saj se celoten dohodek družine razdeli na enake dele. Kljub temu da ženske prejemajo nižjo plačo, po navadi sobivajo s partnerji, ki prejemajo višjo plačo.

Splošno sprejeto je, da socialna država znižuje stopnjo tveganja revščine. S socialnimi denarnimi pravicami in drugimi posegi država vpliva na razporeditev prihodkov, ki mora biti v korist zlasti tistih, ki živijo v pomanjkanju. Obsežnejša socialna država stimulira tudi povpraševanje na trgu dela, vlaganja v znanje in izkušnje, kar za delavce pomeni boljši položaj na trgu dela, večjo možnost za izboljšanje zaslužka in zmanjševanje revščine. Na drugi strani pa ekonomska perspektiva poudarja, da »radodarna« socialna država odvrača ljudi od dela, znižuje stopnjo zaposlenosti in zvišuje socialne izdatke, kar pa vpliva na nižjo stopnjo rasti, nižje zaslužke in posledično višjo stopnjo tveganja revščine (Zorman, 2013).

1.7. Razmerje med socialno državo, pravicami in trgom dela

Strokovni delavci v večini evropskih državah so vedno bolj vključeni v program aktivacije, kar pomeni, da motivirajo prejemnike denarnih dodatkov, posebej dolgotrajne brezposelne ali enostarševske družine, da aktivno poskušajo sodelovati na trgu dela. To lahko vidimo iz dveh popolnoma različnih perspektiv. Prvo lahko interpretiramo kot pomoč ljudem, da se dvignejo nad status odvisnosti. Takšna je interpretacija mnogih vlad, ki promovirajo politike aktivacije.

Na drugi strani pa lahko aktivacija v političnem smislu pomeni kaznovalni ukrep, ki identificira in segregira revne tako, da jih označi za izkoriščevalce sistema, ki storijo, da lahko ostajajo leni. Politični namen je jasno delegiranje odgovornosti na posameznike, ki vodi v spremembo paradigme socialne države. Strinjamo se lahko, da je imeti delo pomemben del posameznikove identitete in lastne vrednosti, vendar pa to ne pomeni, da bi morali biti zadovoljni s kakršnimkoli delom. Ravno nasprotno – družbeni pomen dela moramo na novo zastaviti in reformulirati, ker se družbe soočajo z novim družbenim redom. Socialna država ni le skupek socialnih denarnih pravic, temveč tudi pomembno vpliva na urejanje zasebnih življenj s tem, ko zagotavlja otroško varstvo ter omogoča prenos skrbstvene vloge od žensk k institucijam, omogoča dostop do stanovanj, izobrazbe in zdravja in tudi s preprečevanjem učinkov, ki jih imata deprivacija in diskriminacija. Odpoved tem funkcijam pomeni, da je veliko število ljudi preokupiranih s preživetvenimi strategijami, ki jih morajo iznajti, da lahko usklajujejo delovno in zasebno življenje. Brez javnih služb, ki so dostopne in kakovostne, ni mogoče pričakovati, da si bodo ljudje lahko preživetje zagotavljali s svojim delom, saj si storitev ne morejo plačati, brez urejenega zasebnega življenja pa ni mogoče vstopiti na trg dela (Zorman, 2013).

Republika Slovenija si mora kot socialna država prizadevati za zmanjševanje oziroma odpravo revščine. To bi morala biti ena izmed prioritetenih nalog države. Država mora s svojim delovanjem oziroma vodenjem vseh politik na različnih področjih prebivalcem zagotavljati okolje, ki omogoča dostojno preživetje. Na socialni položaj prebivalstva najbolj vplivajo makroekonomske razmere, gibanja na trgu dela, brezposelnost in demografske spremembe. V revščini živijo mnogi, ki bodisi zaradi invalidnosti, bolezni, starosti, mladosti, gospodarskih nihanj ali ostalih omejitev oziroma okoliščin niso v zadostni meri sposobni poskrbeti sami zase (Računsko sodišče, 2021). Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022) ugotavljajo, da je odprava revščine nedvomno eden temeljnih ciljev socialne države. Brez uveljavljenega koncepta socialne države, ki sistematično in strukturno odpravlja in preprečuje (tudi) revščino, le-ta ne more biti presežena. Prav tako je za zmanjševanje in odpravo revščine nujna pravna država; po eni strani že zato, ker s svojimi formalnimi pravnimi mehanizmi oziroma institucijami sploh omogoča delovanje socialne države.

Evropska mreža za boj proti revščini (EAPN), ki je bila ustanovljena leta 1991, je največja evropska mreža nacionalnih, regionalnih in lokalnih mrež ter evropskih organizacij, ki delujejo na področju boja proti revščini in socialni izključenosti. Trenutno združuje 31 nacionalnih mrež in 13 evropskih organizacij. Maja 2019 je 13 organizacij ustanovilo mrežo v Sloveniji, ki deluje na področju boja proti revščini in socialni izključenosti (EAPN Slovenija). Na Generalni

skupščini EAPN je septembra 2019 v Helsinkih Slovenija postala članica Evropske mreže za boj proti revščini (Humer in Kalin, 2020).

1.8. Otroci in revščina

Konvencija o otrokovih pravicah (UNICEF Slovenija, b.d.) zagotavlja, da imajo vsi otroci, ne glede na to, ali živijo v revnih ali bogatih državah, pravico do učenja, igre, zdravja in razvoja. Čeprav je od sprejetja konvencije preteklo že veliko let, otrokove pravice niso (v celoti) dosežene. Revščina otrok je zagotovo aktualna tema tudi v našem prostoru, saj v Evropi kar vsak peti otrok živi pod pragom tveganja revščine. Leta 2006 je zato Evropski svet pozval države članice, naj znižajo revščino otrok in vsem otrokom omogočijo enake možnosti, ne glede na njihov družbeni položaj. Treba je vlagati v razvoj otrok, saj revščina ne zaznamuje otrok le trenutno, temveč tudi njihovo prihodnost, saj vpliva na razvoj kapitala znanja, kulturnega, socialnega in zdravstvenega kapitala. Položaj staršev na trgu dela je najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na življenjske razmere otrok, saj so prihodki od dela poglavitni vir prihodkov revnih družin. Vendar pa socialni transferji občutno pripomorejo k izboljšanju položaja revnih družin. Največjo vlogo pri tem imajo družinski prejemki. Revne družine si po podatkih SURS-a težko privoščijo počitnice, avto in kritje nepričakovanih izdatkov. Prav tako jim je v veliko finančno breme nakup osebnega računalnika. V veliko primerih jim ga odstopi podjetje, sorodniki ali humanitarne organizacije. Porabe dobrin omejujejo tudi pri prehrani, prehranska piramida revnih družin je pogosto obrnjena na glavo. V prehrani prevladujejo ogljikovi hidrati, primanjkuje pa sadja in zelenjave ter beljakovin. Številni jedo sezonsko hrano in hrano iz paketov Rdečega križa in Karitasa (Narat, 2010).

Danes v Sloveniji živi v revščini 9,3 odstotka oz. 37.000 otrok. Izmed njih jih skoraj polovica živi v dolgotrajni revščini – to je revščina, ki traja vsaj tri naslednja leta po letu, v katerem je bila izvedena raziskava. Za otroke, ki živijo v enostarševskih gospodinjstvih, je tveganje za revščino kar šestkrat višje kot za otroke, ki živijo v dvostarševskih gospodinjstvih (UNICEF Slovenija, 2023). Chen in Corak (2008) navajata, da je v vseh državah blaginja otrok odvisna od treh velikih sklopov dejavnikov, ki jih imenujemo demografija, trgi dela in vladna politika. Pri demografskih oziroma družinskih faktorjih imamo v mislih štiri vplive, in sicer starost staršev, njihovo stopnjo izobrazbe, število otrok v družini in ali je otrok del enostarševske družine ali ne. Trg dela se meri s pomočjo dveh spremenljivk – binarne spremenljivke, ki kažejo, ali sta starša zaposlena, in letni zaslužek vsakega od njiju. Na to vplivajo širše sile, ki določajo rast zaposlenosti in porazdelitev dohodka, zato se bodo v 12

državah precej razlikovale. Poslovni cikel in strukturni vplivi na povpraševanje po delu, povezani s tehničnimi spremembami in globalizacijo, imajo zagotovo vlogo povsod. Vendar so nekatere države, na primer Madžarska in Nemčija, doživele tudi pomembne spremembe, povezane s prehodom v tržno gospodarstvo. Mnogi od teh dejavnikov so neodvisni tudi od državnih transferjev, vendar pa bi zagotovo lahko prišlo do pomembnih interakcij med strukturo socialne politike in ponudbo dela, zlasti med nižje plačanimi. Te spremenljivke trga dela se merijo ločeno za očete in matere, saj se vzorci udeležbe na trgu dela med spoloma precej razlikujejo in ker je v nekaterih državah blaginja otrok lahko drugače odvisna od uspeha mater na trgu dela kot od uspeha očetov. Večja kot je stopnja zaposlenosti očetov in mater, manjša je verjetnost, da bodo otroci živeli v revščini, vendar je to odvisno tudi od zneska, ki ga dejansko zaslužijo. Nazadnje se vpliv države meri s spremembami v višini transfernega dohodka, ki ga prejme gospodinjstvo. Ob enakih drugih pogojih velja, da večja kot je verjetnost upravičenosti do državnih transferjev in višji kot je povprečni znesek dohodkovne podpore, manjše so možnosti za revščino otrok. Vendar pa povprečni znesek denarnih transferjev morda ne odraža v celoti obsega socialne podpore države, če gospodinjstva prejemajo nedenarne prejemke v obliki ciljnih prejemkov ali z zagotavljanjem drugih javnih dobrin.

Revščina med otroki in mladimi pomeni predvsem zmanjšanje dostopa do vsebin, izkušenj, znanj in kompetenc, ki bi jih enačile z vrstniki in vrstnicami, pomeni pa tudi bivanje v neustreznih razmerah in nespodbudnih okoljih ter pogosto pomanjkanje osnovnih dobrin. To ima lahko dolgoročne posledice pri fizičnem in psihosocialnem razvoju. Otroci, ki živijo v neustreznih ali manj spodbudnih razmerah, se tudi kasneje v življenju težje prebijejo čez prag tveganja revščine (Humer in Kalin, 2020).

Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022) menijo, da so otroci, ki so izpostavljeni revščini, odvisni od ekonomske aktivnosti in ekonomskega položaja svojih staršev oziroma skrbnikov. Otroci z lastno aktivnostjo torej na kratek rok ne morejo vplivati na svoj socialni položaj. Poleg socialnih transferjev ključno pomoč otrokom predstavlja izobraževalni sistem, ki tem otrokom nudi tako varno socialno okolje kot možnost opolnomočenja z ustrezno izobrazbo, kar so edine prave poti, ki takšnim otrokom na dolgi rok pomagajo iz začaranega kroga revščine. Raziskave namreč kažejo, da so otroci premožnejših staršev bolj zdravi in srečnejši v šoli in da pogoji, v katerih živijo otroci, vplivajo na njihov ekonomsko-socialni položaj v odraslosti. Ključna rešitev za otroke revnih staršev je zato izobrazba, torej izobraževalni sistem, ki je organiziran tako, da lahko takšnim otrokom ponudi realno možnost za boljše življenje.

1.9. Pravice iz javnih sredstev

Analize SURS-a in Evropske mreže za boj proti revščini dokazujejo, da socialni transferji pomembno vplivajo na zmanjšanje tveganja revščine. Po podatkih SURS-a se stopnja tveganja revščine zmanjša z 22,4 % prebivalstva pred socialnimi transferji na 15 %, pri čemer pokojnine niso upoštevane (Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek, 2022). Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2023b) navaja, da ima Slovenija v evropskem merilu visoko stopnjo učinkovitosti sistema socialne zaščite. Zaradi prejemkov iz naslova sistema socialne zaščite je v letu 2020 v Sloveniji 44,6 % manj ljudi tvegalo revščino, kot bi jo brez prejemkov iz tega naslova, medtem ko je v povprečju v evropskih državah revščino tvegalo 33,6 % manj oseb.

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (2010) v 4. členu določa, da se pravica iz javnih sredstev dodeli, kadar dohodek osebe ne dosega meje dohodkov, ki jo za posamezno pravico iz javnih sredstev določa ta zakon, in kadar so izpolnjeni tudi drugi pogoji, ki jih določajo predpisi, ki urejajo posamezno pravico. Višina pravice iz javnih sredstev je določena s predpisi, ki urejajo posamezno pravico iz javnih sredstev, če ni s tem zakonom določeno drugače.

Centri za socialno delo (CSD) odločajo po tem zakonu o pravici do naslednjih denarnih prejemkov:

- otroškega dodatka po zakonu, ki ureja družinske prejemke;
- denarne socialne pomoči po zakonu, ki ureja socialnovarstvene prejemke;
- varstvenega dodatka po zakonu, ki ureja socialnovarstvene prejemke;
- državne štipendije po zakonu, ki ureja štipendiranje.

CSD odločajo po tem zakonu o pravici do naslednjih subvencij in plačil:

- znižanju plačila za programe vrtcev po zakonu, ki ureja predšolsko vzgojo;
- dodatni subvenciji malice za učence in dijake po zakonu, ki ureja šolsko prehrano;
- oprostitvi plačil socialnovarstvenih storitev po zakonu, ki ureja socialno varstvo;
- prispevku k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika po zakonu, ki ureja socialno varstvo;
- subvenciji najemnine neprofitnega najemnega stanovanja, namenskega najemnega stanovanja, bivalne enote, tržnega najemnega in hišniškega stanovanja po zakonu, ki ureja stanovanjska razmerja;
- pravici do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev po zakonu, ki ureja zdravstveno zavarovanje;

- pravici do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje za državljane Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki niso zavarovanci iz drugega naslova po zakonu, ki ureja zdravstveno zavarovanje.

Humer in Kalin (2020) pravita, da je na področju socialne politike treba izpostaviti, da so spremembe socialno-varstvene zakonodaje leta 2010 vplivale na vrstni red uveljavljanja pravic – prvi je otroški dodatek, ki mu sledijo denarna socialna pomoč, varstveni dodatek in štipendija. Otroški dodatek je prvi prejemek, ki določa dodelitev drugih socialnih prejemkov. To pomeni, da se otroški dodatek obravnava kot dohodek družine in zato vpliva na dostop ter višino drugih prejemkov. To je problematično v primerih, ko družine zaradi otroškega dodatka presegajo cenzus upravičenosti. Problematično je predvsem to, kar ugotavljajo na Inštitutu Republike Slovenije za socialno varstvo, da z otroškimi dodatki otroci dejansko vzdržujejo starše.

Denarna socialna pomoč je osnovni in najpomembnejši mehanizem socialne države, ki materialno ogroženim gospodinjstvom zagotavlja minimalni dohodek, s katerim si lahko pomaga revna družina. Namenjena je dohodkovno in materialno šibkim gospodinjstvom, in sicer v višini razlike med lastnim dohodkom in minimalnim dohodkom. Minimalni dohodek za samsko osebo trenutno znaša 465,34 evra, za štiričlansko družino (dva otroka), kjer je ena odrasla oseba zaposlena, druga pa brezposelna, pa na primer 1517,01 evra (Centri za socialno delo Slovenije, 2023).

Denarna socialna pomoč se dodeli začasno, možna pa je tudi dodelitev trajne denarne socialne pomoči v primeru trajne nezmožnosti za delo oz. ob starosti nad 63 let (za ženske) ali 65 let (za moške). Številu prejemnikov (in upravičencev) do denarne socialne pomoči v Sloveniji narašča, kar lahko morda povežemo s problematiko dolgotrajne brezposelnosti in le deloma z omilitvijo pogojev dostopa. Možna je tudi dodelitev izredne denarne socialne pomoči, njen namen je »kritje izrednih stroškov, ki so vezani na preživljanje in jih z lastnim dohodkom ali lastnim dohodkom družine ni mogoče pokriti« ali pomoči v izrednem položaju materialne ogroženosti, tj. če se oseba ali družina iz razlogov, na katere ni imela vpliva, znajde v položaju materialne ogroženosti. Pri tem je višina denarne socialne pomoči relativno nizka in ne pokriva temeljnih potreb, torej ne zadošča za izhod posameznikov iz absolutne revščine (Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič, 2019, str. 76). Podobno ugotavljajo Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022), ki pravijo, da je denarna socialna pomoč namenjena naslavljanju minimalnih življenjskih potreb ob pogoju nizkih dohodkov in nizkega premoženjskega standarda. Poleg tega lahko posamezniki in gospodinjstva zaprosijo za izredno denarno socialno pomoč, ki je namenjena za kritje izrednih stroškov, vezanih na preživljanje, ki se dodeli v enkratnem znesku ali za omejeno obdobje, preverja pa se namenska uporaba.

Februarja 2022 je bilo v Sloveniji 64.784 registriranih brezposelnih oseb, stopnja brezposelnosti pa znaša 6,9 % odstotkov. Od tega je več kot polovica registriranih brezposelnih oseb dolgotrajno brezposelnih, to pa pomeni, da so to osebe, ki so prijavljene na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje več kot eno leto. Tveganje registrirane brezposelnosti je največje med najmanj izobraženimi posamezniki. Čeprav ima samo 10 % aktivnega prebivalstva osnovnošolsko izobrazbo ali manj, je med brezposelnimi tretjina posameznikov s takšno izobrazbo. Skoraj dve tretjini prebivalstva imata srednješolsko izobrazbo in ti predstavljajo polovico vseh registriranih brezposelnih (Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek, 2022).

1.10. Humanitarne nevladne organizacije v Sloveniji

Humanitarne organizacije delujejo kot splošne dobrodelne organizacije, organizacije za kronične bolnike in organizacije za samopomoč (Ministrstvo za zdravje, 2023). Pogoje in merila za pridobitev statusa humanitarne organizacije določa Zakon o humanitarnih organizacijah (2003).

Nevladne organizacije (NVO) so organizacije, ki jih lahko na lastno pobudo ustanovi vsak. NVO v vseh pogledih delujejo neodvisno od države in imajo nekaj temeljnih značilnosti. Njihove značilnosti so, da so neprofitne, večinoma prostovoljne in prav vse morajo imeti neko obliko pravne osebe. NVO tvorijo nevladni sektor, ki je znan tudi kot tretji sektor. Opravljajo dve pomembni funkciji: zagovorniško in storitveno. Ob tem, da predstavljajo eno od oblik sodelovanja državljanov pri upravljanju države in družbe, so tudi pomemben izvajalec javnokoristnih storitev na področjih sociale, zdravja, družine, mladih, kulture, športa, okolja ipd. V Sloveniji poznamo tri prevladujoče oblike nevladnih organizacij, in sicer društva, zavode in ustanove. NVO lahko pridobijo status delovanja v javnem interesu. Gre za pomembno funkcijo NVO, ki nevladni sektor zelo razlikuje od ostalih sektorjev. Takšen status lahko pridobijo samo tiste organizacije, ki niso namenjene zadovoljevanju potreb svojega članstva, temveč je njihovo delovanje prepoznano kot splošno koristno za vso družbo. Čeprav je za zagotavljanje javnih storitev dolžna skrbeti država, pa to ne pomeni, da jih sama tudi v celoti izvaja (Regijski NVO center, b.d.). Ministrstvo za javno upravo (2023) navaja, da v Sloveniji deluje več kot 27.000 NVO, ki so dejavne tako rekoč na vseh področjih življenja – od sociale, kulture, športa, zagovorništva, ekologije, zdravja do civilne zaščite in skoraj vseh področij delovanja današnje družbe. Nevladne organizacije delujejo na mednarodni, nacionalni in regionalni ravni, nepogrešljive so tudi na lokalni ravni. Na teh ravneh uresničujejo oziroma

zadovoljujejo interese in potrebe prebivalcev, združujejo, opozarjajo na nepravilnosti ter še na različne druge načine izboljšujejo kakovost življenja v okolju, kjer delujejo. Glavni cilji Strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva do leta 2023 so vzpostaviti spodbudno podporno okolje za delovanje in razvoj nevladnih organizacij, vzpostaviti dolgoročno financiranje nevladnih organizacij, okrepiti vlogo NVO pri načrtovanju in izvajanju javnih politik na lokalni in nacionalni ravni, okrepiti sodelovanje NVO in gospodarstva ter vzpostavljati čezsektorska partnerstva, spodbujati preglednost, skladnost oziroma integriteto in odgovornost NVO, spodbujati solidarnost in kakovostno prostovoljstvo ter razvoj različnih oblik prostovoljstva na lokalni in nacionalni ravni.

Konec hladne vojne je NVO zagotovil priložnost za odločilno akcijo v humanitarnih krizah. NVO so postale pomembne na področju olajšanja in se razširile na netradicionalni teritorij s tem, ko so se vključevale v preventivne aktivnosti (Frangonikolopoulos, 2005).

Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022) pravijo, da na področju socialnega vključevanja tako v številnih državah kot tudi v Sloveniji pomemben del nalog izvajajo NVO. Na področjih, kjer so te lahko uspešnejše in učinkovitejše od vladnega sektorja, bomo krepili njihov hitrejši in učinkovitejši razvoj.

Diskusijska skupina kot izkušnje NVO, članic EAPN Slovenija, kažejo, da minimalna plača ne zadošča za preživetje, kaj šele za dostojno življenje. Povečuje se število prošenj za finančno pomoč tam, kjer sta zaposlena oba starša, a zaradi minimalne plače družina vseeno težko pokrije življenjske stroške. Iz prošenj, ki jih prejmejo na Zvezi prijateljev mladine Slovenije in Rdečem križu Slovenije, je opazno tudi to, da so zaposlitve pogosto za določen čas in da so ljudje v stiski, saj ne vedo, ali bodo naslednji mesec že brez prihodkov. Problem je tudi veliko število delavcev z različnimi vrstami pogodb, ki po njihovem prenehanju ne zagotavljajo nobene pravice iz socialne varnosti (Humer in Kalin, 2020).

1.11. Zveza prijateljev mladine Moste-Polje

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje je nevladna in humanitarna organizacija, ki že skoraj 70 let deluje na področju zagotavljanja in uresničevanja otrokovih ter človekovih pravic. Je samostojna pravna oseba s statusom delovanja v javnem interesu in je vpisana v evidenco prostovoljskih organizacij. Sestavljajo jo tri društva prijateljev mladine (DPM), in sicer DPM Moščan, DPM Hrušica Fužine in DPM Nove Fužine. Poslanstvo Zveze prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje je omogočati otrokom in mladostnikom zdrav in spodbuden razvoj, jim dajati pozitivne vzore in ustvarjati priložnosti za tiste otroke in mladostnike, ki živijo

v težjih socialnih razmerah. Vodilo organizacije je tudi opozarjati na otrokove in človekove pravice in si prizadevati za uresničevanje pogojev za dostojno življenje vseh ljudi v družbi. Kot ključne vrednote organizacije naštejejo sodelovanje, spoštovanje, solidarnost in odgovornost. Skozi programe za kakovostno preživljanje prostega časa otrok in mladostnikov zaznavajo probleme v družbi in razvijajo podpirne programe, ki zagotavljajo dostojno, spodbudno in srečno življenje otrok in mladostnikov po vsej Sloveniji (Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje, b.d.).

1.12. Botrstvo v Sloveniji

Dobrodelnost se je pojavila kot zasebna prostovoljna skrb za ljudi v poznem fevdalizmu, ko so se vse bolj zaostrovala razredna nasprotja in so zaradi nastajajočih novih proizvodnih odnosov začele odmirati tradicionalne oblike solidarnosti in razpadati patriarhalne družine. Pokazala se je potreba po nadomestitvi teh funkcij. Motivi za dobrodelnost in pozneje za skrbstvo izvirajo iz »ljubezni do bližnjega« (humanitas) ali krščanske ljubezni (karitas), občutka pripadnosti ali pa interesov države oziroma družbe. Nosilci dobrodelnih dejavnosti so bila predvsem verska združenja, veliko pozneje pa tudi meščanstvo. Glede na to, da so objekti dobrodelnosti morali vedno znova zapadati v revščino, da bi omogočali dajanje miloščine, se je pojavila tudi potreba po bolj organiziranih oblikah skrbi za revne. Cerkve so začele ustanavljati hospitale za otroke, starejše, bolne, ki se niso mogli vzdrževati s prosjačenjem. Ponekod po svetu (npr. ZDA) se je dobrodelnost razvila daleč prek religiozne doktrine in izoblikovala službe za pomoč družinam in otrokom, klinike za mentalno higieno in podobne ustanove. Tako je nastala tudi potreba po znanju in posebnih strokovnjakih za delo z ljudmi. Dobrodelnost kot vmesni člen vsebuje nekatere sestavine prostovoljnega, pa tudi strokovnega socialnega dela (Milošević, 1989). Dobrodelnost je mehanizem za trenutno zadovoljitev nekaterih materialnih potreb in ustvarja nadrejenost tistih, ki imajo več sreče in lahko dajejo, nad tistimi, ki imajo manj sreče in morajo pomoč sprejemati. Dobrodelnost pomeni dajanje pomoči, predvsem materialne, tistim, ki jo potrebujejo ali za katere izvajalci dobrodelnosti menijo, da jo potrebujejo (Poštrak, 2022).

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje je v letu 2010 v čas in prostor umestila vseslovenski projekt Botrstvo v Sloveniji, da bi pomagali najbolj prikrajšanim otrokom in mladim po Sloveniji, da bi jim z mesečno ali urgentno podporo omogočili vključevanje v življenje vrstnikov, enake možnosti, dostop do šolskih potrebščin, nakup plačljivih zdravil ter odkrivanje in razvoj njihovih talentov, torej zgolj in le zato, da bi otrokom in mladim omogočili

zdrav razvoj in doseganje življenjskih ciljev (Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje, b.d.). Skozi Botrstvo si prizadevajo za zmanjšanje socialne izključenosti otrok in mladostnikov zaradi revščine ter omogočanje boljših pogojev za zdrav in spodbuden razvoj, izobraževanje, odkrivanje in razvoj talentov. Otrokom in mladostnikom želijo omogočiti enakovrednejše pogoje v primerjavi z vrstniki, vključevanje v šolske in obšolske dejavnosti, organiziran prosti čas, pogosto pa jim preko Botrstva omogočajo tudi dostop do šolske prehrane in osnovnih potrebščin za življenje. S pomočjo botrov otroci dobivajo priložnost za ustvarjanje lepše prihodnosti, prizadevajo pa si tudi za sistemske spremembe, ki bi omogočile lažje in dostojnejše življenje družinam v stiski (ZPM Moste, 2024a). V okviru programa Botrstvo v Sloveniji delujejo tudi razni projekti, in sicer Botrstvo v športu, kritje stroškov bivanja v dijaških domovih, podpora pri razvoju talentov, Čarobna zima in počitnice in izleti. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez prek Fundacije za mlade športnike iz socialno ogroženih okolij in Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje s programom Botrstvo v Sloveniji sta se odločila združiti moči na področju pomoči mladim nadarjenim športnikom in začela projekt Botrstvo v športu. Namen projekta Botrstvo v športu je zagotavljanje pomoči mladim športnikom iz socialno ogroženih okolij, starim od 14 do 23 let, pri razvoju in uresničevanju športnih potencialov. Glavni cilj tega projekta je postati stabilen dodaten steber pomoči nadarjenim mladim športnikom, ki jim stalno ali občasno zmanjka sredstev za njihovo športno udejstvovanje. Mnogi mladostniki zaradi materialne stiske ne morejo obiskovati tistih srednješolskih programov, ki bi si jih želeli. V okviru programa Botrstvo v Sloveniji so zato leta 2016 oblikovali poseben dijaški sklad, iz katerega krijejo stroške bivanja v dijaških domovih za srednješolce iz družin v stiski. Dijakom na ta način pomagajo pri uresničevanju želja in ciljev na področju izobraževanja. Otrokom iz nespodbudnih okolij pomagajo tudi pri razvoju možnih področij. Številni otroci se zaradi finančne stiske ne morejo preizkusiti v nogometu, košarki, plesu, glasbi ali kakšni drugi dejavnosti. Poseben sklad za razvoj talentov so vzpostavili z namenom plačila vadin in vpisnin za otroke z najrazličnejšimi talenti. Otroci, ki živijo v materialni stiski, imajo le redko priložnost za obisk kulturnih, športnih ali zabavnih vsebin, še težje pa si to ogledajo v krogu svoje družine. Skozi Čarobno zimo pa na Botrstvu omogočajo prav to, da otroci in mladostniki skupaj s svojimi družinami doživijo nekaj nepozabnega – omogočajo jim ogled gledaliških, lutkovnih in drugih predstav, sankanje, drsanje, smučanje, najrazličnejše izlete, obisk kina ali kopanje. Varovanci projekta Botrstvo v Sloveniji živijo v razmerah, ki jim ne omogočajo preživljanja spodbudnega prostega časa. S pomočjo donatorskih sredstev so številnim varovancem omogočili letovanja, zimovanja, tabore

in vključevanje v organizirane prostočasne dejavnosti v okviru ZPM Ljubljana Moste-Polje (ZPM Moste, 2024b).

V program Botrstvo v Sloveniji so lahko vključeni otroci, ki so stari med 3 in 18 let (izjemoma tudi starejši) in se redno šolajo oziroma obiskujejo vzgojno-izobraževalni zavod. Starši, skrbniki ali rejniki oddajo vlogo za vključitev, ki je dostopna na spletni strani ali v prostorih Zveze prijateljev mladine Ljubljane Moste-Polje. Vloga mora vsebovati predlog s strani uradne ustanove (CSD, šola ali vrtec, ki jo otrok obiskuje, socialni delavec v zdravstvenem domu, svetovalni delavec v dijaškem domu ipd.), ki zapiše nekaj o družinski in finančni situaciji in odločbo o otroškem dodatku oziroma denarni socialni pomoči. Vsako vlogo skrbno pregleda komisija za humanitarna vprašanja, ki se na podlagi celostne situacije družine odloči, ali bo družina vključena v program ali ne. Otroka se lahko vključi za obdobje enega ali dveh let, starši pa imajo po preteku botrovanja možnost podaljšanja, v kolikor ocenjujejo, da je pomoč še vedno potrebna. Tudi vlogo za podaljšanje obravnava komisija, ki se na podlagi celotne situacije ponovno odloči, za koliko časa se bo otroku podaljšalo botrovanje. Otrok ob vključitvi v program dobi svojega botra, ki mu mesečno nakazuje denar. Osnovni znesek je 30 evrov, otrok pa dobi na račun točno toliko sredstev, kot mu jih tisti mesec nameni njegov boter (ZPM Moste, 2024c). Kot opažam sama pri delu v programu, boter ob dodelitvi otroka dobi nekaj osnovnih informacij o njem, sicer pa se tako pri otrocih kot pri botrih poudarja anonimnost. Otrok ne ve, kdo je njegov boter, in boter ne ve, kdo je njegov varovanec. Lahko pa varovanec ali boter pošlje pismo, ki ne razkriva preveč osebnih podatkov, na program Botrstvo v Sloveniji, od tam pa ga posredujejo na naslov botra ali varovanca. Veliko otrok se s pismi ali risbami zahvali botrom za vso pomoč in podporo.

Program Botrstvo v Sloveniji spada v nevladni sektor. V Sloveniji imamo poleg nevladnega sektorja tudi javni in zasebni sektor. NVO tvorijo nevladni sektor, ki ga nekateri imenujejo tudi tretji sektor ali civilna družba, ter so neprofitne in večinoma prostovoljne organizacije. Lahko pridobijo status delovanja v javnem interesu. Gre za pomembno funkcijo, ki nevladni sektor zelo razlikuje od ostalih sektorjev, predvsem tržnega oziroma zasebnega sektorja (Regijski NVO center, b.d.). Javni sektor sestavljajo državni organi in uprave samoupravnih lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi, javni zavodi in javni gospodarski zavodi ter druge osebe javnega prava, če so posredni uporabniki državnega proračuna ali proračuna lokalne skupnosti (Ministrstvo za javno upravo, 2022). Zasebni sektor pa je gospodarski sektor, ki ga ne vodi vlada. Sem spadajo gospodinjstva, samostojni trgovci, partnerstva in družbe (General Multilingual Environmental Thesaurus, 2021). Kot sem zapisala že v poglavju *Razvoj socialnega dela*, je temeljno izhodišče ugotovitev, da država ni edina producentka javnih dobrin

na področju socialnega varstva, zato je treba upoštevati tudi druge organizacijske oblike, kot so družina in druge neformalne socialne mreže (sosedska pomoč, prijatelji ipd.), neprofitno-volonterske organizacije in organizacije, ki se pojavljajo na trgu in v svojih okoljih zagotavljajo storitve (Kuzmanič Korva, 2003). Solidarnostne skupnosti tvorijo jedro družbe blaginje, saj ne morejo preprečevati monopolov in diskriminacije, niti ne morejo zaščititi avtonomije in integritete posameznikov. Lahko pa po načelu vzajemne menjave delujejo v smeri izenačevanja med člani skupnosti ter v smeri oblikovanja integrirane in avtonomne osebnosti (Rus, 1990). Tako deluje tudi program Botrstvo v Sloveniji.

2. Formulacija problema

Slovenija je socialna država, kar je opredeljeno v 2. členu Ustave Republike Slovenije. Države, ki so opredeljene kot socialne, s tem v izhodišču prevzamejo nase dolžnost oziroma zavezo skrbeti za zadovoljevanje socialnih potreb in interesov svojih prebivalcev, kar od države terja aktivno vlogo. Predvsem je naloga države, da temu primerno sprejme in pripravi ustrezno zakonodajo ter določi druge ukrepe, s katerimi bo izpolnjevala svojo dolžnost (Brezovar, 2021).

Denarna socialna pomoč je osnovni in najpomembnejši mehanizem socialne države, ki materialno ogroženim gospodinjstvom zagotavlja minimalni dohodek, s katerim si lahko pomaga revna družina. Namenjena je dohodkovno in materialno šibkim gospodinjstvom, in sicer v višini razlike med lastnim dohodkom in minimalnim dohodkom. Minimalni dohodek za samsko osebo trenutno znaša 465,34 evra, za štiričlansko družino (dva otroka), kjer je ena odrasla oseba zaposlena, druga pa brezposelna, pa na primer 1517,01 evra (Centri za socialno delo Slovenije, 2023). Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (2010) v 4. členu določa, da se pravica iz javnih sredstev dodeli, kadar dohodek osebe ne dosega meje dohodkov, ki jo za posamezno pravico iz javnih sredstev določa ta zakon in kadar so izpolnjeni tudi drugi pogoji, ki jih določajo predpisi, ki urejajo posamezno pravico. Višina pravice iz javnih sredstev je določena s predpisi, ki urejajo posamezno pravico iz javnih sredstev, če ni s tem zakonom določeno drugače.

Tako v revnih kot v bogatih državah na milijone ljudi še vedno trpi ponižanje revščine, ki je še vedno eden izmed največjih globalnih izzivov tako v razvitih, kot tudi v razvijajočih se državah. Revščina kot materialna realnost ovira na milijone življenj moških, žensk in otrok po vsem svetu (Lister, 2021). Danes v Sloveniji živi v revščini 9,3 odstotka oz. 37.000 otrok. Izmed njih jih skoraj polovica živi v dolgotrajni revščini – to je revščina, ki traja vsaj tri naslednja leta po letu, v katerem je bila izvedena raziskava (UNICEF Slovenija, 2023). Revščina med otroki in mladimi pomeni predvsem zmanjšanje dostopa do vsebin, izkušenj, znanj in kompetenc, ki bi jih enačile z vrstniki in vrstnicami, pomeni pa tudi bivanje v neustreznih razmerah in nespodbudnih okoljih ter pogosto pomanjkanje osnovnih dobrin. To ima lahko dolgoročne posledice pri fizičnem in psihosocialnem razvoju (Humer in Kalin, 2020).

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje je v letu 2010 v čas in prostor umestila vseslovenski projekt Botrstvo v Sloveniji, da bi pomagali najbolj prikrajšanim otrokom in mladim po Sloveniji, da bi jim z mesečno ali urgentno podporo omogočili vključevanje v življenje vrstnikov, enake možnosti, dostop do šolskih potrebščin, nakup plačljivih zdravil ter odkrivanje in razvoj njihovih talentov (Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje, b.d.).

Skozi Botrstvo si prizadevajo za zmanjšanje socialne izključenosti otrok in mladostnikov zaradi revščine ter omogočanje boljših pogojev za zdrav in spodbuden razvoj, izobraževanje, odkrivanje in razvoj talentov. Otrokom in mladostnikom želijo omogočiti enakovrednejše pogoje v primerjavi z vrstniki, vključevanje v šolske in obšolske dejavnosti, organiziran prosti čas, pogosto pa jim preko Botrstva omogočajo tudi dostop do šolske prehrane in osnovnih potrebščin za življenje (ZPM Moste, 2024a).

Sama sem se kot del ekipe Botrstva v Sloveniji srečevala z veliko različnimi zgodbami družin, ki jim je bilo skupno eno: vsaka izmed njih se je znašla v situaciji, ko svojim otrokom niso uspeli zagotoviti osnovnih potrebščin ali jim niso mogli omogočiti razvoja njihovih potencialov in talentov, saj niso imeli dovolj sredstev, da bi otroka lahko vpisali v interesno dejavnost, ki si jo želi obiskovati. Vse bolj sem se začela spraševati, ali se starši na pomoč humanitarne organizacije obrnejo, ko skupaj s CSD-jem izčrpajo vse možnosti pomoči in uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, ali pa se na pomoč humanitarne organizacije obrnejo, ker niso dovolj informirani o pravicah iz javnih sredstev, ki jim pripadajo. Zanimalo me je tudi, ali uporabnikom Botrstva v Sloveniji botrska sredstva predstavljajo začasno ali dolgotrajno obliko pomoči, kaj je najpogostejši razlog, da se odločijo za oddajo vloge v program in za kaj se sredstva največ porabljajo. Spraševala sem se tudi, kolikšen delež predstavljajo zaposleni starši in ali je nižja izobrazba povezana z večjo materialno ogroženostjo.

Namen moje raziskave je ugotoviti, ali je med prejemniki sredstev več tistih, ki imajo nižjo stopnjo izobrazbe, ali oblika družine vpliva na čas vključenosti v program, ali je med prejemniki botrskih sredstev več zaposlenih kot brezposelnih staršev, ali prejemniki botrskih sredstev poznajo vse pravice iz javnih sredstev, do katerih so upravičeni, ali jim botrstvo predstavlja začasno ali dolgotrajno obliko pomoči in ali so botrska sredstva v večini porabljena za osnovne potrebščine (npr. nakup higienskih pripomočkov, oblačil, obutve, plačilo položnic vrta ali šole) ter ali jim predstavljajo dopolnilno pomoč (plačilo stroškov dejavnosti, nakup priboljškov za otroka, igrače ipd.).

V raziskavi si želim odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Ali stopnja izobrazbe staršev otrok, ki so vključeni v program Botrstvo v Sloveniji, vpliva na pogostost prejetja botrskih sredstev?
2. Ali je oblika družine povezana s časom vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji?
3. V kolikšni meri prejemniki botrskih sredstev predstavljajo zaposleni starši?
4. V kolikšni meri prejemniki botrskih sredstev niso prepričani, ali so upravičeni do prejetja vsaj ene pravice iz javnih sredstev?

5. V kolikšni meri starši otroka, ki je vključen v program Botrstvo v Sloveniji, botrska sredstva porabljajo za nakup osnovnih potrebščin za otroka?
6. V kolikšni meri starši otrok, vključenih v program Botrstvo v Sloveniji, ocenjujejo, da bo pomoč glede na trenutno finančno stanje potrebna še dve leti ali več?

Glede na raziskovalna vprašanja sem oblikovala naslednje hipoteze:

H1: Med prejemniki botrskih sredstev je več staršev z nižjo stopnjo izobrazbe, kot staršev z višjo stopnjo izobrazbe.

H2: Oblika družine je povezana s časom vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji.

H3: Prejemnike botrskih sredstev v večini predstavljajo zaposleni starši.

H4: Anketiranci niso prepričani, ali so upravičeni do prejemanja vsaj ene pravice iz javnih sredstev.

H5: Anketiranci botrska sredstva v večini porabljajo za nakup osnovnih potrebščin za otroka.

H6: Anketiranci ocenjujejo, da bo glede na trenutno finančno situacijo družine pomoč botrskih sredstev potrebna še dve leti ali več.

2.1. Operacionalizacija

1. Starši z nižjo stopnjo izobrazbe

Med prejemniki botrskih sredstev je več staršev z nižjo stopnjo izobrazbe, kot staršev z višjo stopnjo izobrazbe, če jih je na 3. vprašanje več kot 50 % odgovorilo z odgovori: nedokončana osnovnošolska izobrazba, osnovnošolska izobrazba, srednješolska poklicna izobrazba, srednja strokovna ali splošna izobrazba (gimnazija).

2. Povezanost med obliko družine in časom vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji

Med obliko družine in časom vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji je povezava, če je izračunana vrednost hi-kvadrata večja od 0 in lahko s 5-% tveganjem trdimo, da med spremenljivkama obstaja povezava (je izračunana vrednost hi-kvadrata večja od vrednosti iz tabele kritičnih vrednosti pri danih stopinjah prostosti).

3. Zaposlitev staršev

Med prejemniki botrskih sredstev je večina zaposlenih staršev, če jih je na 4. vprašanje več kot 50 % odgovorilo z odgovorom: zaposlen/-a za polni delovni čas, zaposlen/-a za skrajšan delovni čas, samozaposlen/-a.

4. Nепrepričanost v upravičenost do prejemanja vsaj ene pravice iz javnih sredstev

Prejemniki botrskih sredstev so neprepričani v upravičenost do prejemanja vsaj ene pravice iz javnih sredstev, če jih je več kot 50 % pri 6. vprašanju za vsaj eno pravico iz javnih sredstev označilo, da niso prepričani, ali so do nje upravičeni.

5. Porabljanje botrskih sredstev za osnovne potrebščine

Prejemniki botrskih sredstev porabljajo sredstva za osnovne potrebščine, če jih je več kot 50 % na 12. vprašanje odgovorilo z odgovorom: temeljno pomoč (nakup nujnih potrebščin za otroka, kot npr. higienski pripomočki, oblačila, obutev, plačilo položnic za šolo/vrtec) ali oboje od naštetega, vendar v večini časa temeljno pomoč.

6. Ocena po potrebi prejemanja pomoči v prihodnje

Prejemniki botrskih sredstev ocenjujejo, da bo pomoč botrskih sredstev glede na trenutno finančno situacijo potrebna še dve leti ali več, če jih je več kot 50 % na 11. vprašanje odgovorilo z odgovoroma dve leti ali več kot dve leti.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je deskriptivna ali opisna, saj je njen namen količinsko oziroma kvantitativno opredeliti ali oceniti osnovne značilnosti preučevanega pojava. Hipoteze so jasno formulirane v obliki trditev, ki se nanašajo na intenziteto, pogostost ali stopnjo pojava. Raziskava je tudi empirična, saj sem v njej zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo s pomočjo spraševanja, to gradivo pa sem uporabila za preverjanje hipotez (Mesec, 2009).

Prav tako pa je raziskava kvantitativna (Mesec, 2009), saj sem zbirala številčne podatke o tem, ali je med prejemniki botrskih sredstev več staršev z nižjo stopnjo izobrazbe, kot staršev z višjo stopnjo izobrazbe, ali obstaja povezava med obliko družine in časom vključenosti v program, ali prejemnike botrskih sredstev v večini predstavljajo zaposleni starši, ali anketiranci niso prepričani, ali so upravičeni do prejemanja vsaj ene pravice iz javnih sredstev, ali anketiranci botrska sredstva v večini porabljajo za nakup osnovnih potrebščin za otroka in ali anketiranci ocenjujejo, da bo glede na trenutno finančno situacijo družine pomoč botrskih sredstev potrebna še dve leti ali več.

Preglednica 3.1: Spremenljivke, indikatorji, modalitete, raven merjenja

Ime spremenljivke	Indikatorji	Modalitete	Raven merjenja
Oblika družine	Vprašanje po obliki družine	- Enostarševska (starš, rejnik, skrbnik z otroki) družina - Dvostarševska (dva biološka ali socialna starša, rejnika, skrbnika z otroki) družina - Razširjena (več različnih družin, ki bivajo skupaj – npr. mama in/ali oče z otroki ter babica in dedek) družina - Sestavljena (starš, rejnik, skrbnik, novi partner in otroci) družina	Nominalna
Število otrok v družini	Vprašanje po številu otrok v njihovi družini	- Eden - Dva - Trije - Štirje ali več	Nominalna
Oblika zaposlitve	Vprašanje po obliki zaposlitve	- Zaposlen/-a za polni delovni čas - Zaposlen/-a za skrajšani delovni čas - Brezposeln/-a - Invalidsko upokojen/-a - Upokojen/-a - Plačilo prispevkov v primeru štirih ali več otrok - Drugo:	Nominalna
Stopnja izobrazbe	Vprašanje po najvišji doseženi stopnji izobrazbe	- Nedokončana osnovnošolska izobrazba - Osnovnošolska izobrazba - Srednješolska poklicna izobrazba - Srednja strokovna ali splošna izobrazba (gimnazija) - Višješolska izobrazba	Nominalna

Ime spremenljivke	Indikatorji	Modalitete					Raven merjenja
		- Visokošolska izobrazba - Univerzitetna izobrazba, magisterij, doktorat					
Razlog za nastop materialne stiske	Vprašanje po razlogu, ki je pripeljal do nastopa materialne stiske	- Razveza - Smrt v družini - Izguba zaposlitve - Prenizki mesečni dohodki - Naravna katastrofa (poplave, požari itd.) - Drugo:					Nominalna
Seznanjenost s pravicami iz javnih sredstev, do katerih so upravičeni	Vprašanje po tem, kaj velja za njih		Prejemam	Nisem upravičen/-a	Sem upravičen/-a, vendar ne prejemam	Ne vem, ali sem upravičen/-a	Nominalna
		Otroški dodatek					
		Denarna socialna pomoč					
		Subvencija šolske malice					
		Subvencija šolskega kosila					
		Subvencija najemnine					
		Izredna denarna socialna pomoč					
Informiranost CSD-ja o tem, da pravice iz javnih sredstev ne zadostujejo za mesečne potrebe družine	Vprašanje po stopnji strinjanja s tem, da je CSD informiran, da pravice iz javnih sredstev, ki jih prejemajo, ne	- Popolnoma se strinjam - Strinjam se - Se niti strinjam, niti se ne strinjam - Ne strinjam se - Popolnoma se ne strinjam					Ordinalna

Ime spremenljivke	Indikatorji	Modalitete	Raven merjenja
	zadostujejo za mesečne potrebe družine		
Aktivnost CSD-ja pri reševanju finančne situacije in seznanjanje z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev	Vprašanje po stopnji strinjanja s tem, da CSD aktivno išče rešitve za finančno situacijo družine in jo seznanja z možnostmi	- Popolnoma se strinjam - Strinjam se - Se niti strinjam, niti se ne strinjam - Ne strinjam se - Popolnoma se ne strinjam	Ordinalna
Usmeritev v program Botrstvo	Vprašanje po tem, kdo jih je usmeril v program Botrstvo	- CSD - Šola ali vrtec, ki jo otrok obiskuje - Dijaški dom - Socialni delavec v zdravstvenem domu - Za izpolnitev vloge sem se na uradno ustanovo obrnil/-a sam/-a - Drugo:	Nominalna
Oblika pomoči, ki jo predstavlja program Botrstvo	Vprašanje po tem, kaj jim botrska sredstva predstavljajo	- Temeljno pomoč (nakup nujnih potrebščin za otroka, kot npr. higienski pripomočki, oblačila, obutev, plačilo položnic za šolo/vrtec) - Dopolnilno pomoč (sredstva za obisk dejavnosti, nakup priboljškov za otroka, igrače itd.) - Oboje od naštetega, vendar v večini časa temeljno pomoč - Oboje od naštetega, vendar v večini časa dopolnilno pomoč	Nominalna
Število let vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji	Vprašanje po tem, koliko let so vključeni v program Botrstvo v Sloveniji	- Manj kot eno leto - 1–2 leti - 2–3 leta - 3–4 leta - 4–5 let - 5 let ali več	Nominalna
Ocena potrebe prejemanja botrskih sredstev v prihodnje glede na trenutno finančno situacijo	Vprašanje po oceni, koliko let bi bila pomoč botrskih sredstev še potrebna glede na trenutno finančno situacijo družine	- Manj kot eno leto - Eno leto - Dve leti - Več kot dve leti	Nominalna
Vključenost v drug humanitarni program	Vprašanje po tem, ali so vključeni še v kakšen drug humanitarni program, ki jim finančno pomaga	- Da - Ne - Nič več	Nominalna
	Vprašanje po tem, kateri humanitarni	Prost odgovor	Nominalna

Ime spremenljivke	Indikatorji	Modalitete	Raven merjenja
	program je to, če so na prejšnje vprašanje odgovorili z Da		

3.2. Merski instrument in viri podatkov

Merski instrument, ki sem ga uporabila za raziskavo, je standardizirani spletni anketni vprašalnik. Vprašalnik sem oblikovala sama glede na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila. Anketni vprašalnik je bil anonimen in je bil uporabljen zgolj za namene te raziskave. Predhodno sem prvo različico vprašalnika preizkusila s pomočjo poskusnega vzorca iste populacije (Mesec, 2009).

Anketni vprašalnik je sestavljen iz 14 obveznih vprašanj, eno od njih je pogojno (če so na eno vprašanje odgovorili z določenim odgovorom, se jim odpre še podvprašanje). Spraševanje je bilo standardizirano, saj so bila vprašanja sestavljena vnaprej, pred samim spraševanjem, urejena so bila v določeni vrstni red in zapisana v obliki vprašalnika, v katerem so vnaprej predvideni tudi možni odgovori in navodila za izpolnjevanje. Odgovori so se beležili na enoten način (Mesec, 2009). Vprašanja so bila v večini zaprta ali polodprta, saj sem sem želela pridobiti čim bolj točne odgovore na posamezna vprašanja. Prav tako sem z njimi določila okvir razmišljanja, da odgovori niso bili preskopi ali med sabo preveč različni, kar bi bilo težje za primerjati in kvantitativno analizirati (Mesec, 2009). Kadar je bilo opcij preveč, sem uporabila polodprti tip vprašanja. Naštela nekaj sem najbolj pogostih odgovorov, nato pa ponudila opcijo »drugo«, kjer so anketiranci lahko sami zapisali odgovor, če ni bil naštet. Anketni vprašalnik je objavljen v prilogi.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacija moje raziskave so starši, skrbniki ali rejniki otrok, ki so vključeni v program Botrstvo v Sloveniji in so bili na dan 25. 3. 2024 prejemniki botrskih sredstev. Vzorec je neslučajnostni in priročni (Mesec, 2009), saj je bil anketni vprašalnik iz sistema poslan 1000 staršem, rejnikom ali skrbnikom otrok, ki so imeli navedene telefonske številke in urejeno podaljšanje in so bili na ta način najbolj dostopni. V anketi je sodelovalo 272 oseb, ki so veljavno izpolnile anketni vprašalnik.

3.4. Zbiranje podatkov

Vprašalnik je bil sestavljen v spletnem orodju Arnes 1ka. Uporabila sem posredno obliko spraševanja, saj je bil anketni vprašalnik posredovan iz sistema, na telefonske številke uporabnikov, z anketiranci pa nisem bila v neposrednem stiku (Mesec, 2009).

Vprašalnik je bil objavljen 25. 3. 2024, podatke pa sem zbiral en teden. Anketni vprašalnik je bil anketirancem posredovan iz sistema na telefonske številke staršev, skrbnikov ali rejnikov otrok, ki so v letu 2024 prejemniki sredstev. V sporočilu sta bila predstavljen namen raziskave in povezava do anketnega vprašalnika. V sporočilu so bili anketiranci obveščeni, do kdaj bo anketni vprašalnik aktiven in da je anketni vprašalnik popolnoma anonimen, izpolnjevanje tega pa prostovoljno. Vprašalnik je bil zaklenjen dne 1. 4. 2024.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem analizirala s pomočjo spletnega orodja Arnes 1ka, ki je odgovore na vprašanja beležil samodejno ter sproti računal povprečje in standardni odklon. Vse ostale poglobljene analize in grafe sem izdelala s pomočjo Excela, kamor sem lahko tudi prenesla podatke iz spletnega orodja Arnes 1ka. Podatke sem obdelala kvantitativno. Hi-kvadrat sem glede na pridobljene podatke iz anketnega vprašalnika izračunala ročno s pomočjo kontingenčnih tabel.

4. Rezultati

4.1. Analiza rezultatov

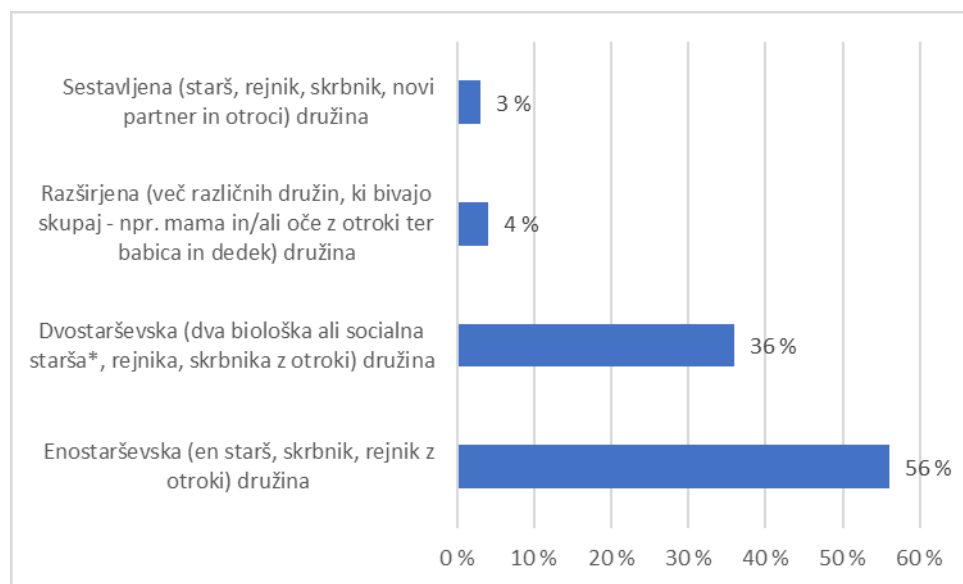
Rezultate bom prikazala po vprašanjih v anketnem vprašalniku, in sicer jih bom prikazala grafično.

1. Oblika družine

V anketi je sodelovalo 151 oseb (56 %), ki živijo v enostarševski (en starš, skrbnik, rejnik z otroki) družini, 99 oseb (36 %), ki živijo v dvostarševski (dva biološka ali socialna starša*, rejnika, skrbnika z otroki) družini, 10 oseb (4 %), ki živijo v razširjeni (več različnih družin, ki bivajo skupaj – npr. mama in/ali oče z otroki ter babica in dedek) družini in 7 oseb (3 %), ki živijo v sestavljeni (starš, rejnik, skrbnik, novi partner in otroci) družini. Za namen izračuna povezanosti med obliko družine in časom vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji sem kategorije združila in jih razdelila na enostarševske družine (144 anketirancev) in druge oblike družine (107 anketirancev).

*Socialni starš - posvojiteljske, istospolne družine in družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija (Zaviršek, 2009).

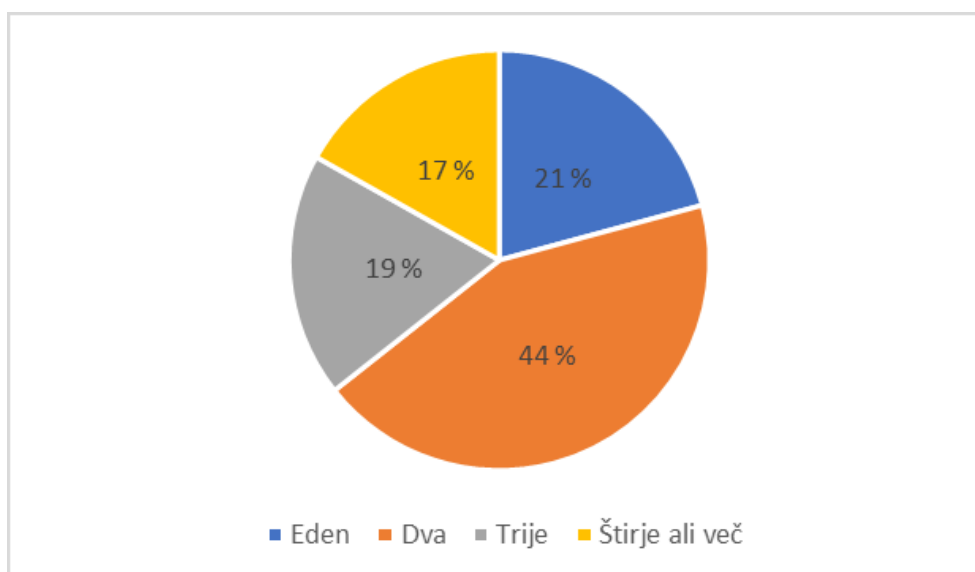
Graf 4.1: Oblika družine

2. Število otrok v družini

V anketi je sodelovalo 56 oseb (21 %), ki imajo enega otroka, 119 oseb (44 %), ki imajo dva otroka, 51 oseb (19 %), ki imajo tri otroke, in 45 oseb (17 %), ki imajo štiri otroke ali več.

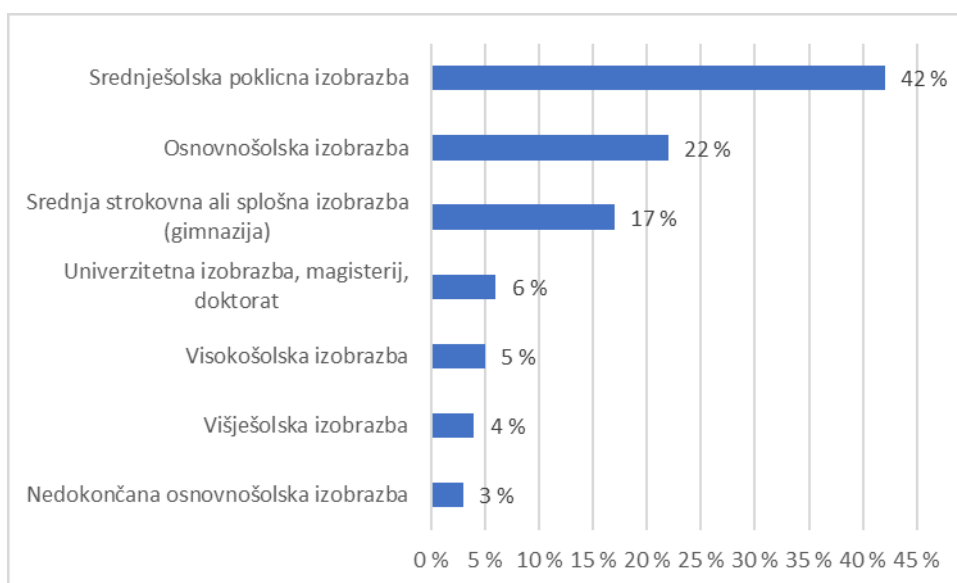
Graf 4.2: Število otrok v družini

3. Najvišja stopnja dokončane izobrazbe

V anketi je sodelovalo 8 oseb (3 %), ki imajo nedokončano osnovnošolsko izobrazbo, 59 oseb (22 %), ki imajo osnovnošolsko izobrazbo, 115 oseb (42 %), ki imajo srednješolsko poklicno izobrazbo, 47 oseb (17 %), ki imajo srednjo strokovno ali splošno izobrazbo (gimnazijo), 12 oseb (4 %), ki imajo višješolsko izobrazbo, 13 oseb (5 %), ki imajo visokošolsko izobrazbo in 15 oseb (6 %), ki imajo univerzitetno izobrazbo, magisterij ali doktorat.

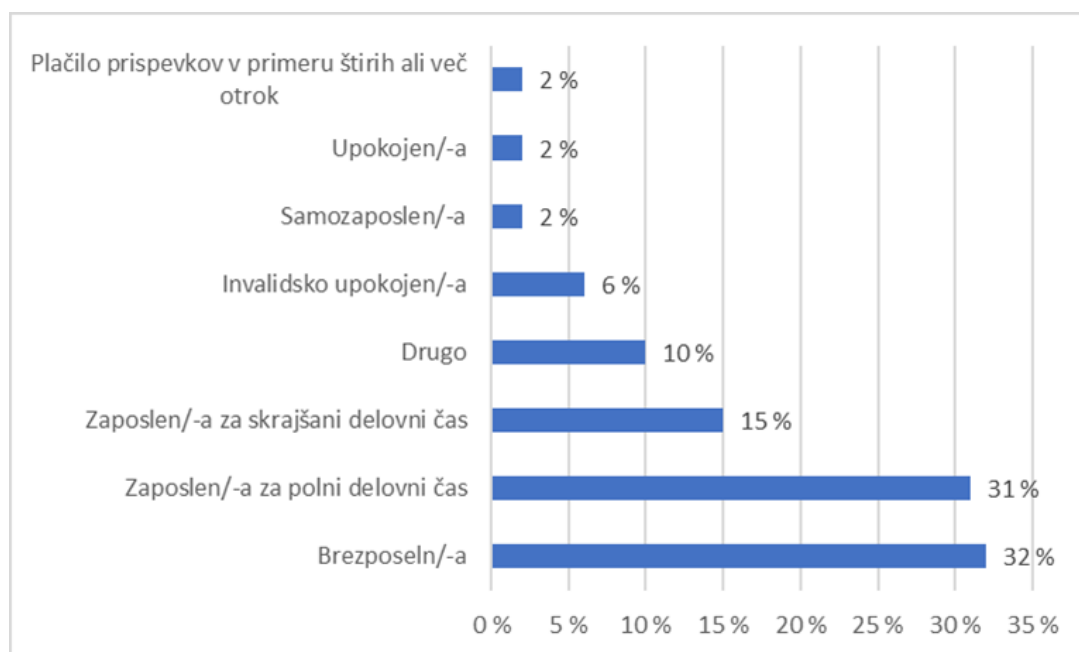
Graf 4.3: Najvišja stopnja dokončane izobrazbe

4. Oblika zaposlitve

V anketi je sodelovalo 84 oseb (31 %), ki so zaposlene za polni delovni čas, 40 oseb (15 %), ki so zaposlene za skrajšani delovni čas, 5 oseb (2 %), ki so samozaposlene, 86 oseb (32 %), ki so brezposelne, 17 oseb (6 %), ki so invalidsko upokojene, 6 oseb (2%), ki so upokojene, 5 oseb (2 %), ki uveljavljajo plačilo prispevkov v primeru štirih ali več otrok, in 28 oseb (10 %), ki so označile »drugo«, od tega jih je 21 oseb zapisalo še odgovor. Najpogostejša odgovora sta bila nezmožnost za delo oziroma nezaposljivost zaradi zdravstvenih težav (6 oseb, kar predstavlja približno 2 % anketirancev) in delno plačilo za izgubljeni dohodek (5 oseb, kar predstavlja približno 2 % anketirancev). 2 osebi (1 %) sta odgovorili, da imata študentski status, prav tako sta 2 osebi (1 %) odgovorili, da sta nezaposleni zaradi zdravstvenih težav otroka. Po ena oseba (0,3 %) pa je podala odgovor »prejemanje vdovske pokojnine«, »dolgotrajni bolniški stalež«, »zaposlena za 4 ure in upokojena za 4 ure zaradi zdravstvenih težav«, »žena je zaposlena«, »poklicna rejnica« in »včasih zaposlena«. Odgovori, ki so bili zapisani v kategoriji »drugo«, so navedeni v preglednici 4.1.

Graf 4.4: Oblika zaposlitve

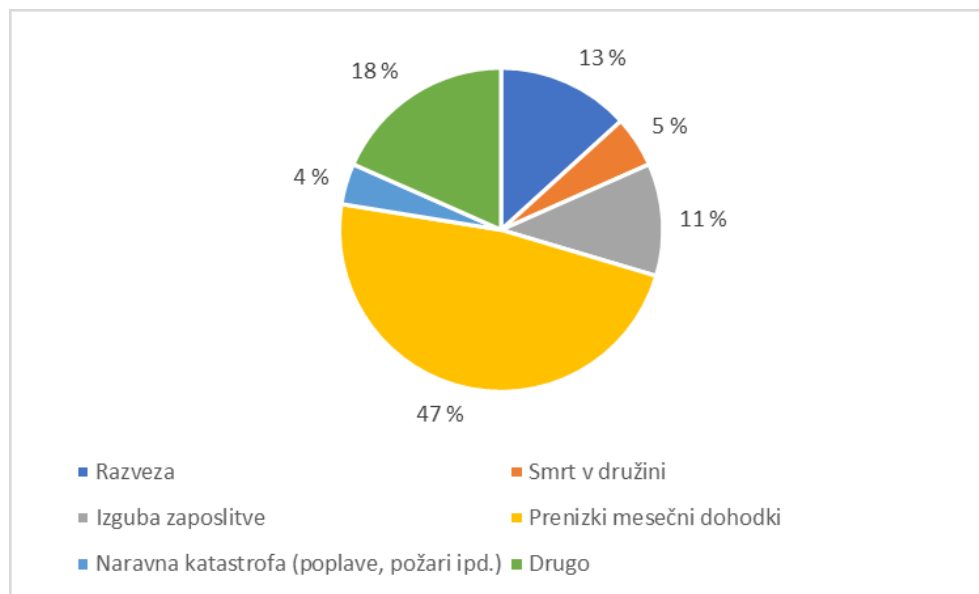
Preglednica 4.1: Odgovori »drugo« na vprašanje o obliki zaposlitve

Nezaposljiv/-a ali nezmožen/-a za delo zaradi zdravstvenih težav	6
Delno plačilo za izgubljeni dohodek	5
Nezaposlen/-a zaradi zdravstvenih težav otroka	2
Študent/-ka	2
Prejemanje vdovske pokojnine	1
Dolgotrajni bolniški stalež	1
Zaposlena za 4 ure in upokojena za 4 ure zaradi zdravstvenih težav	1
Žena je zaposlena	1
Poklicna rejnica	1
Včasih zaposlena	1

5. Razlog za nastop materialne stiske

35 anketirancev (13 %) je odgovorilo, da je bil razlog za nastop materialne stiske razveza, 13 anketirancev (5 %) je odgovorilo, da je bil razlog smrt v družini, 30 anketirancev (11 %) je odgovorilo, da je bil razlog izguba zaposlitve, 129 anketirancev (47 %) je odgovorilo, da imajo prenizke mesečne dohodke, 11 anketirancev (18 %) pa je odgovorilo, da je bil razlog za nastop materialne stiske naravna katastrofa (poplave, požari ipd.). 50 anketirancev (18 %) je označilo odgovor »drugo«, od tega je 40 anketirancev tudi zapisalo svoj odgovor. Najpogosteje so v kategoriji »drugo« navajali bolezen oziroma zdravstvene težave (12 anketirancev, kar predstavlja 4 % vseh odgovorov), pogosteje so navajali še nasilje v družini (5 anketirancev, kar predstavlja 2 % vseh odgovorov), kredite (1,5 % vseh odgovorov), invalidnost in zdravstvene težave otroka (1 % odgovorov) ter covid-19 in skupek več različnih dejavnikov (0,7 % odgovorov). Po ena oseba (0,3 %) je odgovorila z odgovorom: »Oba z ženo sva prijavljena na Zavod RS za zaposlovanje«, »podražitve in rast cen«, »mož je na prestajanju zaporne kazni«, »smrt v družini in naravna katastrofa«, »neuspehi poskus samozaposlitve«, »razveza, menjava službe in najem stanovanja«, »razveza in prenizki mesečni dohodki«, »korupcija države« in »osebni stečaj«. Odgovori, ki so bili zapisani v kategoriji »drugo«, so navedeni v preglednici 4.2.

Graf 4.5: Razlog za nastop materialne stiske

Preglednica 4.2: Odgovori »drugo« na vprašanje o razlogu za nastop materialne stiske

Bolezen oziroma zdravstvene težave	12
Nasilje v družini	5
Kredit	4
Invalidnost	3
Zdravstvene težave otroka	3
Covid-19	2
Skupek več dejavnikov	2
Oba z ženo sva prijavljena na Zavod RS za zaposlovanje	1
Podražitve, rast cen	1
Mož je na prestajanju zaporne kazni	1
Smrt v družini in naravna katastrofa	1
Neuspeli poskus samozaposlitve	1
Razveza, menjava službe in najem stanovanja	1
Razveza in prenizki mesečni dohodki	1
Korupcija države	1
Osebni stečaj	1

6. Upravičenost do pravic iz javnih sredstev

246 anketirancev (96 %) prejema otroški dodatek, 11 anketirancev (4 %) ni upravičenih do prejetanja in 0 anketirancev (0 %) je upravičenih, vendar jih ne prejema oziroma ne ve, ali so upravičeni do njih.

105 anketirancev (42 %) je upravičenih do prejetanja denarne socialne pomoči, 104 anketiranci (42 %) niso upravičeni do prejetanja, 10 anketirancev (4 %) je upravičenih do

prejemanja, vendar ne prejema, in 30 anketirancev (12 %) ne ve, ali so upravičeni do prejemaja denarne socialne pomoči.

61 anketirancev (34 %) je upravičenih do subvencije vrtca, 73 anketirancev (40 %) ni upravičenih do subvencije vrtca, 25 anketirancev (14 %) je upravičenih do subvencije vrtca, vendar je ne prejema, in 23 anketirancev (13 %) ne ve, ali so upravičeni do subvencije vrtca.

212 anketirancev (85 %) je upravičenih do subvencije šolske malice, 19 anketirancev (8 %) ni upravičenih do subvencije šolske malice, 9 (4 %) anketirancev je upravičenih do subvencije šolske malice, vendar je ne prejema, in 10 anketirancev (4 %) ne ve, ali so upravičeni do subvencije šolske malice.

178 anketirancev (72 %) je upravičenih do subvencije šolskega kosila, 39 anketirancev (16 %) ni upravičenih do subvencije šolskega kosila, 14 anketirancev (6 %) je upravičenih do subvencije šolskega kosila, vendar je ne prejema, in 15 anketirancev (6 %) ne ve, ali so upravičeni do subvencije šolskega kosila.

81 anketirancev (35 %) je upravičenih do subvencije najemnine, 97 anketirancev (42 %) ni upravičenih do subvencije najemnine, 23 anketirancev (10 %) je upravičenih do subvencije najemnine, vendar je ne prejema, in 29 anketirancev (13 %) ne ve, ali so upravičeni do subvencije najemnine.

102 anketiranca (42 %) sta upravičena do prejemaja izredne denarne socialne pomoči in jo prejmeta, 71 anketirancev (29 %) ni upravičenih do prejemaja, 31 anketirancev (13 %) je upravičenih do prejemaja, vendar je ne prejema, in 39 anketirancev (16 %) ne ve, ali so upravičeni do prejemaja izredne denarne socialne pomoči.

Preglednica 4.3: Prejemanje pravic iz javnih sredstev

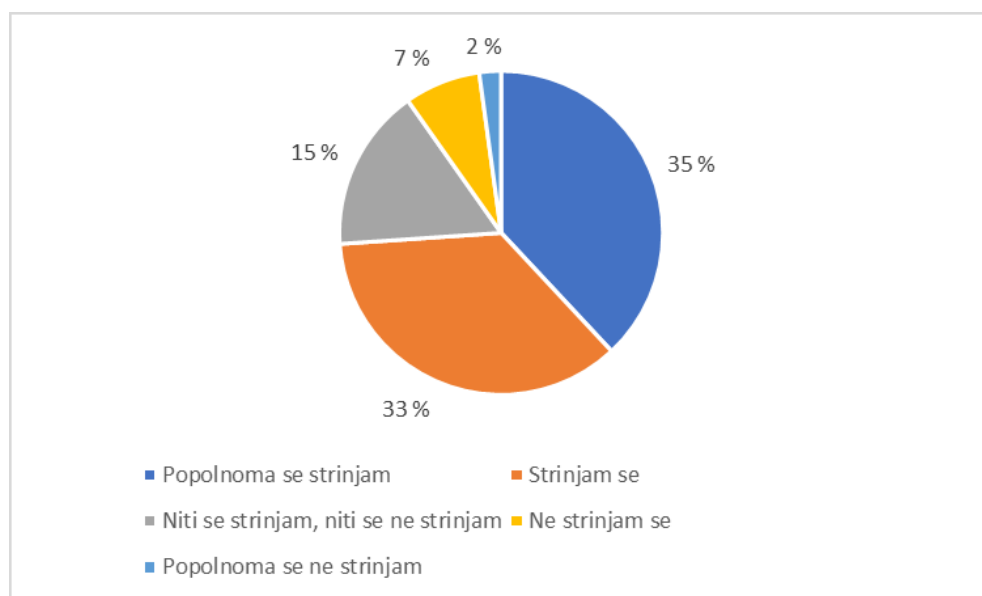
	Prejemam	Nisem upravičen/-a	Sem upravičen/-a, vendar je ne prejema	Ne vem, ali sem upravičen/-a
Otroški dodatek	246 96 %	11 4 %	0 0 %	0 0 %
Denarna socialna pomoč	105 42 %	104 42 %	10 4 %	30 12 %
Subvencija plačila vrtca	61 34 %	73 40 %	25 14 %	23 13 %
Subvencija šolske malice	212 85 %	19 8 %	9 4 %	10 4 %
	178	39	14	15

	Prejemam	Nisem upravičen/-a	Sem upravičen/-a, vendar je ne prejemam	Ne vem, ali sem upravičen/-a
Subvencija šolskega kosila	72 %	16 %	6 %	6 %
Subvencija najemnine	81 35 %	97 42 %	23 10 %	29 13 %
Izredna denarna socialna pomoč	102 42 %	71 29 %	31 13 %	39 16 %

7. Stopnja strinjanja z informiranostjo centra za socialno delo, da pravice iz javnih sredstev ne zadostujejo za mesečne potrebe družine

V povprečju so anketiranci na vprašanje, ali je CSD informiran, da pravice iz javnih sredstev, ki jih prejemajo, ne zadostujejo za mesečne potrebe družine, odgovorili s »strinjam se« (2,0), s standardnim odklonom 1,0. 94 anketirancev se je s tem popolnoma strinjalo (35 %), 91 anketirancev se je s tem strinjalo (33 %), 42 se jih s tem ni niti strinjalo, niti se ne strinjalo (15 %), 19 se jih s tem ni strinjalo (7 %), 6 pa se jih s tem popolnoma ni strinjalo (2 %).

Graf 4.6: Stopnja strinjanja z informiranostjo centra za socialno delo, da pravice iz javnih sredstev ne zadostujejo za mesečne potrebe družine

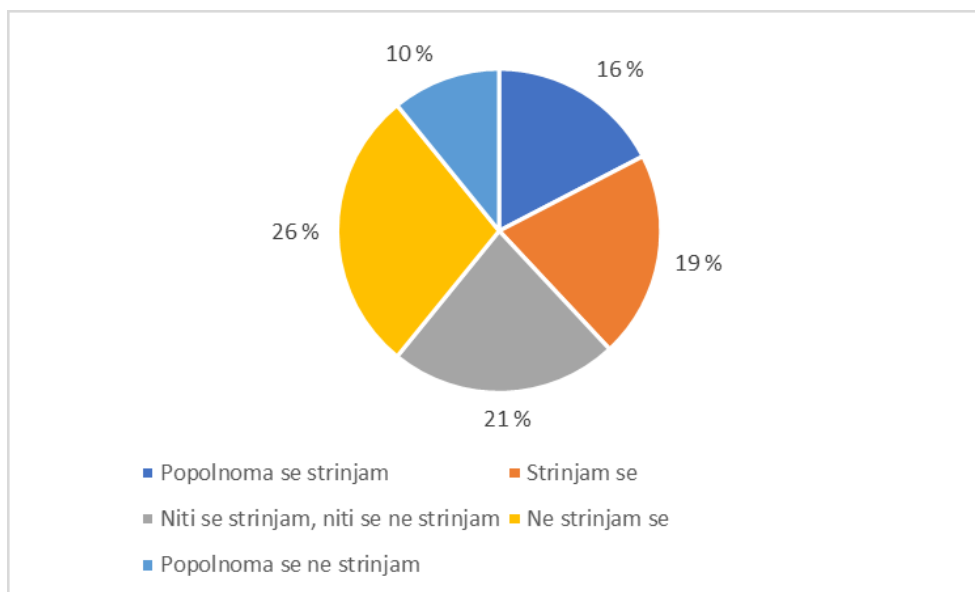

8. Stopnja strinjanja s tem, da center za socialno delo skupaj z družino aktivno išče rešitve za finančno situacijo in jo seznanja z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev

V povprečju so anketiranci na vprašanje, ali CSD skupaj z družino aktivno išče rešitve za finančno situacijo in jo seznanja z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev, odgovorili z

»niti se strinjam, niti se ne strinjam« (2,9), s standardnim odklonom 1,3. 44 anketirancev se je s tem popolnoma strinjalo (16 %), 53 anketirancev se je s tem strinjalo (19 %), 58 se jih s tem ni niti strinjalo, niti se ne strinjalo (21 %), 70 se jih s tem ni strinjalo (26 %), 28 pa se jih s tem popolnoma ni strinjalo (10 %).

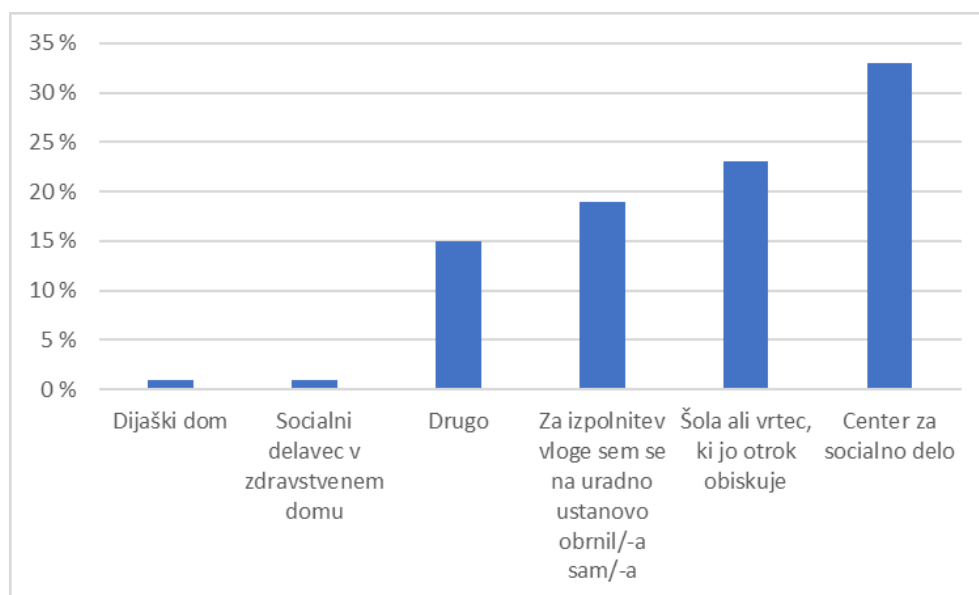
Graf 4.7: Stopnja strinjanja s tem, da center za socialno delo skupaj z družino aktivno išče rešitve za finančno situacijo in jo seznaja z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev

9. Usmeritev v program Botrstvo v Sloveniji

91 anketirancev (33 %) je bilo v program Botrstvo v Sloveniji usmerjenih s strani CSD, 63 anketirancev (23 %) s strani šole ali vrtca, ki ga otrok obiskuje, 2 anketiranci (1 %) s strani dijaškega doma, 4 anketiranci (1 %) s strani socialnega delavca v zdravstvenem domu, 52 anketirancev (19 %) se je za izpolnitev vloge na uradno ustanovo obrnilo samih, 41 anketirancev (15 %) pa je na to vprašanje odgovorilo z odgovorom »drugo«, od tega je 34 anketirancev svoj odgovor zapisalo. Najpogostejša odgovora sta bila »zveza prijateljev mladine« (8 anketirancev, kar predstavlja 3 % odgovorov) in »prijatelj/-ica« (7 anketirancev, kar predstavlja 3 % anketirancev). Sledila sta odgovora »varna hiša« in »materinski dom« (2 %), »društvo prijateljev mladine« (1 %) in »ne spomnim se« (0,7 %). Po ena oseba (0,4 %) je odgovorila z odgovorom: »sosed«, »nekdo, ki je nekoč delal na centru za socialno delo«, »župan«, »trener«, »svetovalna služba« in »taščina prijateljica«. Odgovori, ki so bili zapisani v kategoriji »drugo«, so navedeni v preglednici 4.4.

Graf 4.8: Usmeritev v program Botrstvo v Sloveniji

Preglednica 4.4: Odgovori »drugo« na vprašanje o usmeritvi v program Botrstvo v Sloveniji

Zveza prijateljev mladine	8
Prijatelj/-ica	7
Varna hiša	4
Materinski dom	4
Društvo prijateljev mladine	3
Ne spomnim se	2
Soseda	1
Nekdo, ki je nekoč delal na centru za socialno delo	1
Župan	1
Trener	1
Svetovalna služba	1
Taščina prijateljica	1

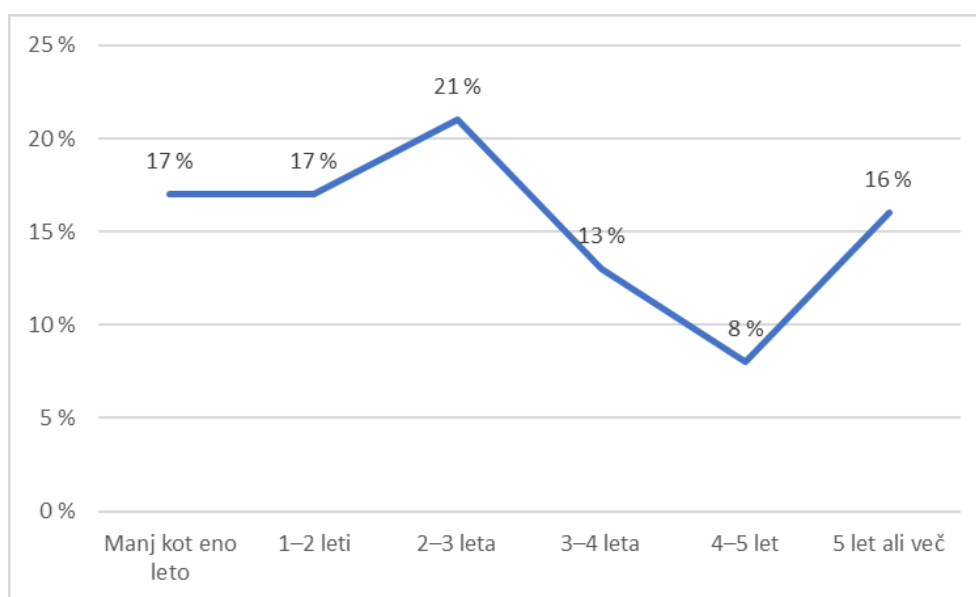
10. Število let vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji

47 anketirancev (17 %) je v program Botrstvo v Sloveniji vključenih manj kot eno leto, 47 anketirancev (17 %) je vključenih eno do dve leti, 56 anketirancev (21 %) je vključenih dve do tri leta, 36 anketirancev (13 %) je vključenih tri do štiri leta, 23 anketirancev (8 %) je vključenih štiri do pet let in 44 anketirancev (16 %) je v program Botrstvo v Sloveniji vključenih pet let ali več. Za namen izračuna povezanosti med oblikami družine in številom let vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji sem kategorije združila na vključenost v program 0–2 leti (94 anketirancev), 2–4 leta (91 anketirancev) in 4 ali več let (66 anketirancev).

Izračunana vrednost hi-kvadrata za povezanost med oblikami družine in številom let vključenosti v program je 2,691, kar pomeni, da obstaja povezava med tema dvema

spremenljivkama. Glede na izračunano vrednost Cramerjevega alfa = 0,103 je povezanost med spremenljivkama šibka. Ne da pa se z zadovoljivo gotovostjo ugotoviti, ali obstaja povezava med oblikami družine in časom vključenosti v program, saj je tveganje, da se bomo zmotili, preveliko, da bi ga sprejeli (večje od 5 %, saj je hi-kvadrat, izračunan iz podatkov, manjši od vrednosti iz tabele kritičnih vrednosti za hi-kvadrat in ima zato večjo možnost, da ga izračunamo iz vzorca zaradi slučajnih odklonov, ko v populaciji zares ni razlik).

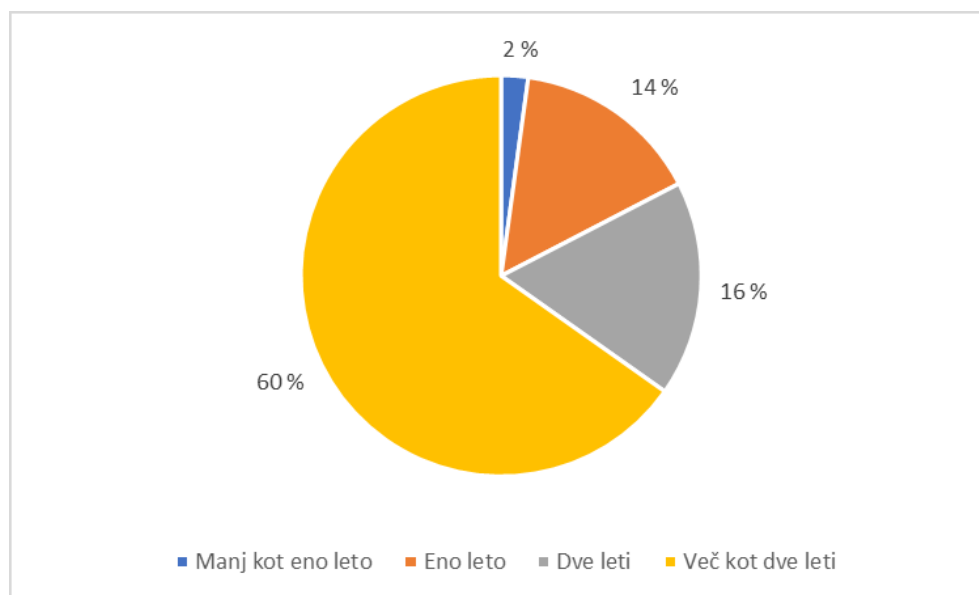
Graf 4.9: Število let vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji

11. Ocena, koliko let bi bila pomoč botrskih sredstev še potrebna glede na trenutno finančno situacijo družine

Glede na trenutno finančno situacijo družine 6 anketirancev (2 %) ocenjuje, da bi bila pomoč botrskih sredstev potrebna manj kot eno leto, 38 anketirancev (14 %) ocenjuje, da bi bila pomoč potrebna še eno leto, 44 anketirancev (16 %) ocenjuje, da bi bila pomoč potrebna še dve leti, in 164 anketirancev (60 %) ocenjuje, da bi bila pomoč potrebna še več kot dve leti.

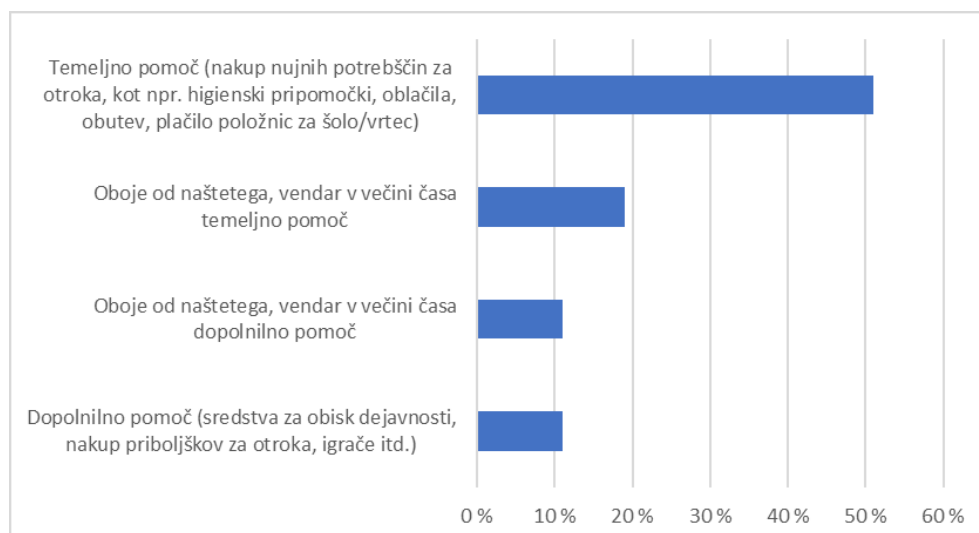
Graf 4.9: Ocena, koliko let bi bila pomoč botrskih sredstev še potrebna glede na trenutno finančno situacijo družine

12. Porabljanje botrskih sredstev

140 anketirancev (51 %) je odgovorilo, da botrska sredstva porabljajo kot temeljno pomoč, torej za nakup nujnih potrebščin za otroka (higienski pripomočki, oblačila, obutev, plačilo položnic za šolo/vrtec), 29 anketirancev (11 %) sredstva porablja kot dopolnilno pomoč (sredstva za obisk dejavnosti, nakup priboljškov za otroka, igrače ipd.), 53 anketirancev (19 %) sredstva porablja tako za temeljno pomoč, kot tudi za dopolnilno pomoč, vendar v večini za temeljno pomoč, in 30 anketirancev (11 %) sredstva porablja tako za temeljno, kot za dopolnilno pomoč, vendar v večini za dopolnilno pomoč.

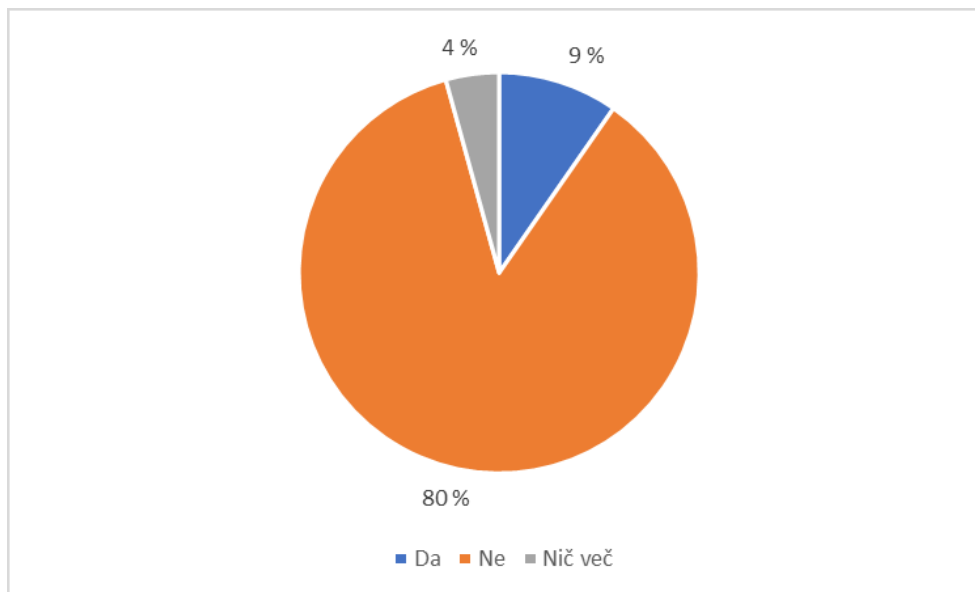
Graf 4.10: Porabljanje botrskih sredstev

13. Vključenost v drug humanitarni program, ki družini finančno pomaga

24 anketirancev (9 %) je vključenih tudi v drug humanitarni program, ki jim finančno pomaga, 217 anketirancev (80 %) ni vključenih v noben drug humanitarni program, 12 anketirancev (4 %) pa je bilo včasih vključenih še v drug humanitarni program, vendar niso več.

Graf 4.11: Vključenost v drug humanitarni program, ki družini finančno pomaga

14. Drug humanitarni program, v katerega je vključena družina

Na to vprašanje je odgovorilo 24 anketirancev. 6 anketirancev (25 %) je odgovorilo z odgovorom »Veriga dobrih ljudi«, 5 anketirancev (21 %) z odgovorom »Karitas«, 4 anketiranci (17 %) z odgovorom »Rdeči križ«, 3 anketiranci (13 %) z odgovoroma »Zveza prijateljev mladine« ter »projekt Botrstvo v športu«, 2 anketiranca (8 %) z odgovorom »Rdeči križ in Karitas« ter en anketiranec (4 %) z odgovorom »Truhoma«. Odgovori, ki so bili podani pri tem vprašanju, so navedeni v preglednici 4.5.

Preglednica 4.5: Drug humanitarni program, v katerega je vključena družina

Veriga dobrih ljudi	6
Karitas	5
Rdeči križ	4
Projekt Botrstvo v športu	3
Zveza prijateljev mladine	3
Rdeči križ in Karitas	2
Truhoma	1

4.2. Pregled hipotez

H1: Med prejemniki botrskih sredstev je več staršev z nižjo stopnjo izobrazbe, kot staršev z višjo stopnjo izobrazbe.

To hipotezo sem potrdila, saj je na vprašanje o najvišji stopnji dokončane izobrazbe 84 % anketirancev odgovorilo z odgovori »nedokončana osnovnošolska izobrazba«, »osnovnošolska izobrazba«, »srednješolska poklicna izobrazba« oziroma »srednja strokovna ali splošna izobrazba (gimnazija)«.

H2: Oblika družine je povezana s časom vključenosti v program Botrstvo v Sloveniji.

Te hipoteze nisem potrdila, saj se ne da z zadovoljivo gotovostjo ugotoviti, ali obstaja povezava med oblikami družine in časom vključenosti v program, saj je tveganje, da se bomo zmotili, preveliko, da bi ga sprejeli (večje od 5 %, saj je hi-kvadrat, izračunan iz podatkov, manjši od vrednosti iz tabele kritičnih vrednosti za hi-kvadrat in ima zato večjo možnost, da ga izračunamo iz vzorca zaradi slučajnih odklonov, ko v populaciji zares ni razlik).

H3: Prejemnike botrskih sredstev v večini predstavljajo zaposleni starši.

To hipotezo sem ovrgla, saj je na vprašanje o obliki zaposlitve 48 % anketirancev odgovorilo z odgovori »zaposlen/-a za polni delovni čas«, »zaposlen/-a za skrajšani delovni čas« ali »samozaposlen/-a«.

H4: Anketiranci niso prepričani, ali so upravičeni do prejemanja vsaj ene pravice iz javnih sredstev.

To hipotezo sem ovrgla, saj je 30 % anketirancev za vsaj eno pravico iz javnih sredstev odgovorilo, da ne vejo, ali so do nje upravičeni.

H5: Anketiranci botrska sredstva v večini porabljajo za nakup osnovnih potrebščin za otroka.

To hipotezo sem potrdila, saj je na vprašanje, kaj jim predstavljajo botrska sredstva, 70 % anketirancev odgovorilo z odgovorom »temeljno pomoč (nakup nujnih potrebščin za otroka, kot npr. higienski pripomočki, oblačila, obutev, plačilo položnic za šolo/vrtec)« oziroma »oboje od naštetega, vendar v večini časa temeljno pomoč«.

H6: Anketiranci ocenjujejo, da bo glede na trenutno finančno situacijo družine pomoč botrskih sredstev potrebna še dve leti ali več.

To hipotezo sem potrdila, saj je na vprašanje, koliko časa ocenjujejo, da bo pomoč še potrebna glede na trenutno finančno situacijo družine, 76 % anketirancev odgovorilo z odgovorom »dve leti« oziroma »več kot dve leti«.

5. Razprava

5.1. Vpliv izobrazbe staršev na pogostost prejemanja botrskih sredstev

Pri prvem raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, ali stopnja izobrazbe staršev vpliva na pogostost prejemanja botrskih sredstev. Višja stopnja izobrazbe naj bi namreč odpirala pot do (boljših) delovnih mest.

Izobrazba je dejavnik, ki naj bi pomembno vplival na to, do kakšne zaposlitve lahko nekdo pride in kakšno plačilo prejme za svoje delo. Delež revnih med zaposlenimi je najvišji med najmanj izobraženimi osebami. Zelo nizek pa je delež revnih oseb, ki so dosegli terciarno stopnjo izobrazbe (Zorman, 2013). Podobno sem ugotovila tudi v svoji raziskavi. Med zaposlenimi prejemniki botrskih sredstev, ki so sodelovali v raziskavi, je 13 % takih, ki so dokončali osnovnošolsko izobraževanje, in 69 % takih, ki so pridobili srednjo poklicno ali srednjo strokovno oziroma splošno izobrazbo. Je pa v raziskavi sodeloval tudi kar velik odstotek tistih zaposlenih anketirancev (19 %), ki so dosegli terciarno stopnjo izobrazbe. Kljub visoki stopnji izobrazbe se je skoraj petina anketirancev znašla na pragu revščine.

Februarja 2022 je bilo v Sloveniji 64.784 registriranih brezposelnih oseb, stopnja brezposelnosti pa znaša 6,9 % odstotkov. Od tega je več kot polovica registriranih brezposelnih oseb dolgotrajno brezposelnih, to pa pomeni, da so to osebe, ki so prijavljene na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje več kot eno leto. Tveganje registrirane brezposelnosti je največje med najmanj izobraženimi posamezniki. Čeprav ima samo 10 % aktivnega prebivalstva osnovnošolsko izobrazbo ali manj, je med brezposelnimi tretjina posameznikov s takšno izobrazbo. Skoraj dve tretjini prebivalstva ima srednješolsko izobrazbo in ti predstavljajo polovico vseh registriranih brezposelnih (Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek, 2022). Podobno ugotavljam tudi v svoji raziskavi. 37 % anketirancev, ki so brezposelni, ima dokončano osnovnošolsko izobraževanje ali manj, kar je nekaj več kot tretjina brezposelnih anketirancev, 52 % brezposelnih anketirancev pa je pridobilo srednjo poklicno ali srednjo strokovno oziroma splošno izobrazbo, kar predstavlja malo več kot polovico anketirancev. To je malo manj, kot navaja zgornji vir. Približno 10 % brezposelnih anketirancev ima terciarno stopnjo izobrazbe.

5.2. Povezanost med obliko družine in časom vključenosti v program

Pri drugem raziskovalnem vprašanju sem se spraševala, ali obstaja povezanost med obliko družine in časom vključenosti v program. Ker je v enostarševski družini prisoten samo en prihodek, sem domnevala, da so enostarševske družine dalj časa vključene v program Botrstvo v Sloveniji.

Zorman (2013) ugotavlja, da so še posebej ogrožena gospodinjstva z enim staršem in otroki, najpogosteje so to matere z otroki. Število takih gospodinjstev pod pragom tveganja revščine je v Sloveniji nekaj manj kot trikrat večje od ostalih gospodinjstev. Podobno ugotavljata Iceland in Kim (2001), ki pravita, da sta revščina in nizek prihodek še posebej značilna za določene tipe delavcev. Mame samohranilke predstavljajo skoraj polovico vseh revnih zaposlenih. Tudi Humer in Kalin (2020) ugotavljata, da so še posebej ranljive enostarševske družine, pri katerih je precej večje tveganje za revščino. Pri teh družinah na Zvezi prijateljev mladine Slovenije izpostavljajo še problem preživnine (skrivanje premoženja in izmikanje plačevanju preživnine). V okviru diskusijske skupine se je ranljivost enostarševskih družin le še potrdila, hkrati pa je treba opozoriti tudi na situacije, kjer odrasla oseba zaradi zdravstvenih težav kot posledica intimno partnerskega nasilja ni zmožna opravljati plačanega dela in je tako v celoti odvisna od podpore države ter nevladnih organizacij.

V svoji raziskavi sem ugotovila, da 56 % anketirancev živi v enostarševski družini. Iceland in Kim (2001) navajata, da mame samohranilke predstavljajo skoraj polovico vseh revnih zaposlenih. Podobno sem ugotovila tudi sama, saj je 49 % staršev, ki živijo v enostarševski družini, zaposlenih, 34 % jih je brezposelnih. 29 % jih je kot razlog za nastop materialne stiske navedlo razvezo oziroma smrt v družini, 44 % pa je kot razlog za nastop materialne stiske navedlo prenizke mesečne dohodke. 85 % anketirancev iz enostarševske družine ocenjuje, da bo pomoč botrskih sredstev glede na trenutno finančno situacijo družine potrebna še dve leti ali več. Z izračunom hi-kvadrata sem ugotovila, da naj bi sicer povezava med obliko družine in časom vključenosti v program obstajala, vendar je tveganje, da bi se zmotili, preveliko in se ne da z zadovoljivo gotovostjo ugotoviti, ali obstaja povezava med oblikami družine in časom vključenosti v program.

5.3. Zaposleni starši, ki so prejemniki botrskih sredstev

Pri tretjem raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, v kolikšni meri prejemnike botrskih sredstev predstavljajo zaposleni starši. Včasih je veljalo, da za humanitarno pomoč zaprošajo

samo brezposelne osebe, saj ne prejemajo plače in se preživljajo s socialnimi prejemki. V vseh teh letih pa se je situacija precej spremenila, saj pogosto tudi plača starša oziroma staršev ne zadostuje za kritje osnovnih potrebščin družine.

Revščina je pojav, ki ga tradicionalno povezujemo z marginaliziranimi skupinami in nezaposlenostjo. Plačana zaposlitev naj bi zagotavljala pot iz revščine, vendar vse bolj kaže, da temu ni tako (Zorman, 2013). Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič (2019) pravijo, da je v sodobnih družbah participacija na trgu dela temeljni vir socialne varnosti posameznikov, saj omogoča sredstva za preživljanje, hkrati pa je sodobni sistem socialne varnosti, predvsem tisti del, ki temelji na zavarovalniškem principu, tesno povezan z vpetostjo na trg dela in statusom zaposlenosti.

V svoji raziskavi sem ugotovila, da je 48 % anketirancev zaposlenih in kljub temu prejemajo humanitarno pomoč. Od tega jih je 65 % zaposlenih za polni delovni čas, 31 % za skrajšani delovni čas, 4 % zaposlenih anketirancev pa je samozaposlenih. 16 % zaposlenih anketirancev ima višješolsko, visokošolsko oziroma univerzitetno stopnjo izobrazbe, magisterij ali doktorat.

Revni zaposleni v Evropski uniji kažejo na neuspešnost evropskih strategij in programov, kot je na primer Evropska strategija zaposlovanja, ki govori o pomembnosti kakovosti zaposlovanja. Realnost pa je, da se delovni pogoji slabšajo, revščina pa se pogloblja (Zorman, 2013).

Halleröd, Ekbrand in Bengtsson (2015) pravijo, da je revščina zaposlenih fenomen, ki se razlikuje od običajne revščine, ki prizadene nezaposlene ljudi, upokoјence in marginalizirane skupine. Zaposleni revni se od brezposelnih razlikujejo v tem, da izpolnjujejo moralno dolžnost, da počnejo vse, kar je v njihovi moči, da bi poskrbeli sami zase. Avtorji ugotavljajo tudi, da je korelacija med nizko plačo in revščino zaposlenega presenetljivo šibka. Podobno ugotavlja tudi Zorman (2013), ki pravi, da je definiranje revščine zaposlenih zahtevno, saj vključuje dve polji, ki sta prej bili med sabo nepovezani, in sicer revščina in delo. Dolga leta je bila revščina stigma ljudi brez plačane zaposlitve. Poudariti je treba tudi, da je napačno povezovati pojav revnih zaposlenih s tistimi, ki prejemajo nizko plačilo za delo, vendar ne živijo pod pragom tveganja revščine. Nizka plača lahko povzroča revščino takrat, ko gre za edinega zaposlenega v veččlanskem gospodinjstvu. Nekdo ima lahko visok dohodek, vendar lahko živi v gospodinjstvu pod pragom tveganja revščine in obratno. Nekdo ima lahko nizek dohodek, vendar živi v gospodinjstvu, ki je nad pragom tveganja revščine. Obstajata torej dve poti, po katerih lahko delavci postanejo revni. Prva je, da delavec prejema revno plačilo in revščine ne more obiti niti z dohodki gospodinjstva niti z uveljavljanjem denarnih socialnih pravic, druga

pa je, da ima delavec sam zase dovolj dohodka, vendar pade pod prag revščine zaradi razmer v gospodinjstvu.

V moji raziskavi je 47 % anketirancev, ki so zaposleni, kot razlog za nastop stiske navedlo prenizke mesečne dohodke, 24 % pa jih je kot razlog za nastop materialne stiske navedlo razvezo ali smrt v družini.

Če natančneje pogledamo vpliv strukture gospodinjstva, potem vidimo močno povezavo med velikostjo gospodinjstva in stopnjo tveganja revščine. Večje kot je gospodinjstvo neke osebe, večja je verjetnost revščine te osebe. Število članov gospodinjstva narekuje obseg potreb in v primeru majhnih otrok tudi vpliva na potencialne omejitve na področju dela, osebe, ki prinašajo dodaten dohodek v gospodinjstvo, pa znižujejo stopnjo tveganja revščine gospodinjstva (Zorman, 2013).

V moji raziskavi je imelo 16 % anketirancev, ki so zaposleni, enega otroka, 54 % zaposlenih anketirancev ima dva otroka, 19 % zaposlenih anketirancev ima tri otroke in 11 % zaposlenih anketirancev ima štiri otroke ali več. V moji raziskavi se je torej izkazalo, da večje število otrok ni povezano z večjo stopnjo tveganja revščine.

5.4. Nепrepričanost prejemnikov botrskih sredstev do upravičenosti do vsaj ene pravice iz javnih sredstev

Pri četrtem raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, v kolikšni meri prejemniki botrskih sredstev niso prepričani, ali so upravičeni do prejemanja vsaj ene pravice iz javnih sredstev. Zanimalo me je namreč, ali prejemniki humanitarne pomoči najprej izčrpajo vse opcije prejemanja pravic iz javnih sredstev, ali se nekateri na humanitarne organizacije obrnejo, preden izčrpajo vse opcije prejemanja pravic iz javnih sredstev.

Analize SURS-a in Evropske mreže za boj proti revščini dokazujejo, da socialni transferji pomembno vplivajo na zmanjšanje tveganja revščine. Po podatkih SURS-a stopnja tveganja revščine se zmanjša z 22,4 % prebivalstva pred socialnimi transferji na 15 %, pri čemer pokojnine niso upoštevane (Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek, 2022). Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2023b) navaja, da ima Slovenija v evropskem merilu visoko stopnjo učinkovitosti sistema socialne zaščite. Zaradi prejemkov iz naslova sistema socialne zaščite je v letu 2020 v Sloveniji 44,6 % manj ljudi tvegalo revščino, kot bi jo brez prejemkov iz tega naslova, medtem ko je v povprečju v evropskih državah revščino tvegalo 33,6 % manj oseb.

Socialni prejemki so torej pomembni za premagovanje revščine. To pa velja samo v primeru, da oseba, ki je do pomoči upravičena, pomoč tudi prejema. V moji raziskavi 30 % anketirancev ni bilo prepričanih, ali je upravičenih do vsaj ene pravice iz javnih sredstev, več kot polovica teh ni bilo prepričanih, ali so upravičeni do prejemanja več pravic iz javnih sredstev. Največkrat niso bili prepričani glede upravičenosti do prejemanja izredne denarne socialne pomoči (16 % anketirancev) in do upravičenosti glede prejemanja subvencije najemnine in vrtca (13 % anketirancev). Medtem ko je 13 % anketirancev upravičenih do prejemanja izredne denarne socialne pomoči, vendar je ne prejema, 10 % anketirancev je upravičenih do prejemanja subvencije najemnine, vendar je ne prejema, in 14 % anketirancev je upravičenih do subvencije plačila vrtca, vendar subvencije ne prejema. Pojavlja se mi vprašanje, kaj vpliva na to, da je oseba upravičena do prejemanja pravice iz javnih sredstev, vendar pravice ne prejema, je pa kljub temu prejemnica humanitarne pomoči. Morda je razlog v tem, da subvencije najemnine ne koristijo zaradi strahu pred izgubo najemnega stanovanja, saj je najemodajalcu velikokrat pomembno, da je družina sposobna plačevati za stanovanje, subvencija najemnine pa pomeni, da je družina v slabšem finančnem stanju. Prav tako nekateri najemodajalci nimajo uradno prijavljenega oddajanja najemnine in mesečno najemnino zahtevajo v denarju. Nekateri najemodajalci tudi ne ponujajo možnosti subvencije najemnine. Razlog, da ne prejema izredne denarne socialne pomoči, čeprav so do nje upravičeni, pa je lahko v tem, da obstaja strah, da bodo morali dobljeni denar vrniti, saj obstajajo strogi roki in je treba priložiti vse račune.

Filipovič Hrast, Rakar in Kolarič (2019, str. 76) pravijo, da je možna dodelitev izredne denarne socialne pomoči, njen namen je »kritje izrednih stroškov, ki so vezani na preživljanje in jih z lastnim dohodkom ali lastnim dohodkom družine ni mogoče pokriti« ali pomoči v izrednem položaju materialne ogroženosti, tj. če se oseba ali družina iz razlogov, na katere ni imela vpliva, znajde v položaju materialne ogroženosti. Podobno ugotavljajo Korpič-Horvat, Leskošek, Senčur Peček, Antončič in Orešek (2022), ki pravijo, da lahko posamezniki in gospodinjstva zaprosijo za izredno denarno socialno pomoč, ki je namenjena za kritje izrednih stroškov, vezanih na preživljanje, ki se dodeli v enkratnem znesku ali za omejeno obdobje, preverja pa se namenska uporaba.

Preverjanje namenske uporabe izredne denarne socialne pomoči lahko predstavlja problem predvsem osebam, ki se slabše znajdejo oziroma slabše razumejo jezik in s tem tudi zahteve. V takem primeru mora oseba, ki ji je bila dodeljena izredna denarna socialna pomoč, vrniti vsa sredstva, ki so ji bila dodeljena. Vračanje teh sredstev družino potisne v še slabši finančni položaj in družina se zaradi tega lahko znajde v še večji stiski.

38 % anketirancev je odgovorilo, da se ne strinjajo s tem, da CSD skupaj z družino aktivno išče rešitve in jo seznanja z možnostmi v okviru uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, medtem ko je 73 % anketirancev odgovorilo, da se strinjajo s tem, da je CSD seznanjen, da pravice iz javnih sredstev, ki jih prejema, ne zadostujejo za mesečne potrebe družine.

5.5. Porabljanje botrskih sredstev za osnovne potrebščine za otroka

Pri petem raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, v kolikšni meri starši porabljajo botrska sredstva za osnovne potrebščine za otroka. Botrska sredstva se namreč lahko porabljajo tako za osnovne potrebščine otroka, kot so npr. nakup higienskih pripomočkov, oblek, obutve, plačljivih zdravil, plačila šolske malice, izletov, položnic vrtca, ali pa za dopolnilne otrokove potrebe, kot so obisk dejavnosti, nakup igrač, priboljškov ipd.

Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje je v letu 2010 v čas in prostor umestila vseslovenski projekt Botrstvo v Sloveniji, da bi pomagali najbolj prikrajšanim otrokom in mladim po Sloveniji, da bi jim z mesečno podporo omogočili vključevanje v življenje vrstnikov, enake možnosti, dostop do šolskih potrebščin, nakup plačljivih zdravil ter odkrivanje in razvoj njihovih talentov zgolj in le zato, da bi otrokom in mladim omogočili zdrav razvoj in doseganje življenjskih ciljev (Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje, b.d.). Skozi Botrstvo si prizadevajo za zmanjšanje socialne izključenosti otrok in mladostnikov zaradi revščine ter omogočanje boljših pogojev za zdrav in spodbuden razvoj, izobraževanje, odkrivanje in razvoj talentov. Otrokom in mladostnikom želijo omogočiti enakovrednejše pogoje v primerjavi z vrstniki, vključevanje v šolske in obšolske dejavnosti, organiziran prosti čas, pogosto pa jim preko Botrstva omogočajo tudi dostop do šolske prehrane in osnovnih potrebščin za življenje (ZPM Moste, 2024a).

V moji raziskavi je 51 % anketirancev odgovorilo, da sredstva porablja za nakup osnovnih potrebščin za otroka, 19 % pa jih je odgovorilo, da sredstva porabljajo tako za nakup osnovnih potrebščin, kot tudi dopolnilnih stvari za otroka, vendar v večini za nakup osnovnih potrebščin otroka. 51 % staršem otrok, ki so vključeni v program Botrstvo v Sloveniji, pomoč botrskih sredstev predstavlja dohodek, ki je nujno potreben za to, da otroku zagotovijo osnovne potrebščine. Torej 51 % staršev kljub prejemanju botrskih sredstev otroku še vedno ne morejo omogočiti obisk dejavnosti, ki so za razvoj otroka izredno pomembne.

Humer in Kalin (2020) izpostavljata tudi, da je na področju socialne politike treba povedati, da so spremembe socialno-varstvene zakonodaje leta 2010 vplivale na vrstni red uveljavljanja pravic – prvi je otroški dodatek, ki mu sledijo denarna socialna pomoč, varstveni dodatek in

štipendija. Otroški dodatek je prvi prejemek, ki določa dodelitev drugih socialnih prejemkov. To pomeni, da se otroški dodatek obravnava kot dohodek družine in zato vpliva na dostop ter višino drugih prejemkov. To je problematično v primerih, ko družine zaradi otroškega dodatka presegajo cenzus upravičenosti. Problematično je predvsem to, kar ugotavljajo na Inštitutu Republike Slovenije za socialno varstvo, da z otroškimi dodatki otroci dejansko vzdržujejo starše. To se je izkazalo tudi v moji raziskavi, saj 51 % staršev kljub prejemanju otroškega dodatka otroku ne more zagotoviti osnovnih potrebščin. To pomeni, da otroški dodatek, ki je namenjen za potrebe otroka, ni v celoti opravil svoje funkcije.

5.6. Ocena po potrebi prejemanja botrskih sredstev v prihodnje, glede na trenutno finančno situacijo družine

Pri zadnjem raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, v kolikšni meri starši otrok, vključenih v program Botrstvo v Sloveniji, ocenjujejo, da bo pomoč glede na trenutno finančno stanje potrebna še dve leti ali več. Kot ugotavljam sama pri delu na programu, se botrska sredstva ob prvi vključitvi določi za obdobje enega oziroma dveh let, odvisno glede na situacijo družine. Odločitev sprejema Komisija za humanitarna vprašanja, ki vsako vlogo skrbno pregleda. Po izteku podaljšanja botrovanja lahko starši, skrbniki ali rejniki ponovno vložijo vlogo za podaljšanje vključenosti, kjer komisija spet presoja njihovo družinsko in finančno situacijo. V primeru, da komisija oceni, da bi bila pomoč botrskih sredstev še vedno potrebna, se lahko botrovanje spet podaljša za obdobje enega ali dveh let. 66 % anketirancev je odgovorilo, da je v program Botrstvo v Sloveniji vključenih dve leti ali več, kar pomeni, da so botrovanje podaljšali vsaj enkrat. 76 % anketirancev pa glede na trenutno finančno situacijo družine ocenjuje, da bo pomoč potrebna še dve leti ali več. To pomeni, da malo več kot trem četrtinam staršev pomoč botrskih sredstev predstavlja dolgotrajno obliko pomoči (več kot dve leti). 23 % anketirancev, ki prejemanje botrska sredstva pet ali več let, ocenjuje, da bo pomoč potrebna še več kot dve leti.

Zdi se mi, da je bila kvantitativna raziskava dobra izbira, saj sem s pomočjo anketnega vprašalnika dobila odgovore na vsa raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila, in sem lahko na podlagi odgovorov potrdila ali ovrgla postavljene hipoteze. Ker je v anketi sodelovalo veliko število ljudi, so podatki bolj reprezentativni, kot bi bili v kvalitativni raziskavi, kjer bi sodelovalo manj ljudi. Na hitrejši način sem pridobila odgovore več sto ljudi. Ker gre za občutljivo tematiko, je anonimnost zagotovo prispevala k temu, da se je marsikdo odločil za sodelovanje v raziskavi. Vprašanja so bila zaprtega oziroma polodprtega tipa, kar je bilo

pomembno pri analizi rezultatov, saj sem dobila enotne odgovore, ki sem jih vnaprej ponudila anketirancem. Slabost take oblike raziskave pa je, da nekaterim, ki slabše govorijo slovensko, niso pismeni ali imajo znižane sposobnosti, nisem mogla dodatno obrazložiti posameznih vprašanj, kjer se je pojavila kakšna dilema, saj je bil vprašalnik masovno razposlan na veliko različnih telefonskih števil.

V program Botrstvo v Sloveniji je vključenih približno 5800 otrok, anketni vprašalnik je bil razposlan na 1000 telefonskih števil, nanj pa je odgovorilo 272 oseb. Razlog za tak razkorak v številki pripisujem temu, da so nekateri zamenjali telefonsko številko, nekateri starši slabše razumejo slovensko in je bil jezik lahko problem pri izpolnjevanju anketnega vprašalnika. Veliko staršev ima tudi po več otrok, kar znatno zmanjša število staršev. Anketni vprašalnik je bil poslan samo enemu staršu. Nekaj otrok je vključenih v zavode ali stanovanjske skupine in so oni kontaktni podatki za komunikacijo, za nekatere otroke je skrbnik CSD. Na povezavo je kliknilo 527 oseb, 255 oseb anketnega vprašalnika ni izpolnjevalo. Razlog za to je bila morda občutljivost tematike ali slabo razumevanje namena raziskave in vprašanj. Trajanje anketnega vprašalnika je bilo omejeno, kar je zagotovo prispevalo k temu, da je manj staršev sodelovalo pri raziskavi.

6. Sklepi

6.1. Vpliv izobrazbe staršev na pogostost prejetja botrskih sredstev

V anketi je sodelovalo 84 % anketirancev, ki imajo nižjo stopnjo izobrazbe (nedokončana osnovna šola, osnovnošolska izobrazba, srednja poklicna izobrazba in srednja strokovna ali splošna izobrazba) in 16 % anketirancev, ki imajo dokončano višjo stopnjo izobrazbe (višješolska izobrazba, visokošolska izobrazba in univerzitetna izobrazba, magisterij, doktorat). Med zaposlenimi prejemniki botrskih sredstev, ki so sodelovali v raziskavi, je 82 % takih, ki imajo nižjo stopnjo izobrazbe, in 19 % takih, ki so dokončali terciarno stopnjo izobrazbe. 89 % brezposelnih anketirancev je pridobilo nižjo stopnjo izobrazbe, približno 10 % brezposelnih anketirancev pa ima terciarno stopnjo izobrazbe.

6.2. Povezanost med obliko družine in časom vključenosti v program

56 % anketirancev živi v enostarševski družini, 36 % anketirancev živi v dvostarševski družini, 4 % anketirancev živijo v razširjeni družini in 3 % anketirancev živijo v sestavljeni družini. V enostarševski družini torej živi več kot polovica anketirancev. 29 % jih je kot razlog za nastop materialne stiske navedlo razvezo oziroma smrt v družini, 44 % pa je kot razlog za nastop materialne stiske navedlo prenizke mesečne dohodke. Glede na izračunan hi-kvadrat, ki je večji od 0 (2,691), naj bi obstajala neka povezava med tema dvema spremenljivkama, ne da pa se z zadovoljivo gotovostjo ugotoviti, ali obstaja povezava med oblikami družine in časom vključenosti v program, saj je tveganje, da se bomo zmotili, preveliko, da bi ga sprejeli (večje od 5%, saj je hi-kvadrat, izračunan iz podatkov, manjši od vrednosti iz tabele kritičnih vrednosti za hi-kvadrat in ima zato večjo možnost, da ga izračunamo iz vzorca zaradi slučajnih odklonov, ko v populaciji zares ni razlik).

6.3. Zaposleni starši, ki so prejemniki botrskih sredstev

48 % anketirancev je zaposlenih. Od tega jih je 65 % zaposlenih za polni delovni čas, 31 % za skrajšani delovni čas, 4 % zaposlenih anketirancev pa so samozaposleni.

6.4. Nепrepričanost prejemnikov botrskih sredstev do upravičenosti do vsaj ene pravice iz javnih sredstev

30 % anketirancev ni bilo prepričanih, ali so upravičeni do vsaj ene pravice iz javnih sredstev, več kot polovica teh ni bilo prepričanih, ali so upravičeni do prejemanja več pravic iz javnih sredstev. Največkrat niso bili prepričani glede upravičenosti do prejemanja izredne denarne socialne pomoči (16 % anketirancev) in do upravičenosti glede prejemanja subvencije najemnine in vrtca (13 % anketirancev). Medtem ko je 13 % anketirancev upravičenih do prejemanja izredne denarne socialne pomoči, vendar je ne prejema, 10 % anketirancev je upravičenih do prejemanja subvencije najemnine, vendar je ne prejema, in 14 % anketirancev je upravičenih do subvencije plačila vrtca, vendar subvencije ne prejema. 38 % anketirancev je odgovorilo, da se ne strinjajo s tem, da CSD skupaj z družino aktivno išče rešitve in jo seznanja z možnostmi v okviru uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, medtem ko je 73 % anketirancev odgovorilo, da se strinjajo s tem, da je CSD seznanjen, da pravice iz javnih sredstev, ki jih prejemajo, ne zadostujejo za mesečne potrebe družine.

6.5. Porabljanje botrskih sredstev za osnovne potrebščine za otroka

51 % anketirancev je odgovorilo, da sredstva porabljajo za nakup osnovnih potrebščin za otroka, 19 % pa jih je odgovorilo, da sredstva porabljajo tako za nakup osnovnih potrebščin, kot tudi dopolnilnih stvari za otroka, vendar v večini za nakup osnovnih potrebščin otroka.

6.6. Ocena po potrebi prejemanja botrskih sredstev v prihodnje glede na trenutno finančno situacijo družine

66 % anketirancev je odgovorilo, da je v program Botrstvo v Sloveniji vključenih dve leti ali več, kar pomeni, da so botrovanje podaljšali vsaj enkrat. 76 % anketirancev pa glede na trenutno finančno situacijo družine ocenjuje, da bo pomoč potrebna še dve leti ali več. To pomeni, da malo več kot trem četrtinam staršev pomoč botrskih sredstev predstavlja dolgotrajno obliko pomoči (več kot dve leti). 23 % anketirancev, ki prejemajo botrska sredstva pet ali več let, ocenjuje, da bo pomoč potrebna še več kot dve leti.

7. Predlogi

7.1. Predlogi za nadaljnje delo

Glede na rezultate opravljene raziskave sem ugotovila, da se mi poraja cel kup novih vprašanj, ki bi jih bilo zanimivo in koristno raziskati. Glede zaposlitve staršev bi bilo smiselno preveriti še obdobje zaposlenosti. Nekateri starši so lahko zaposleni za določen čas in vejo, da jim pogodbe ne bodo podaljšali, zato ocenjujejo, da se bo njihova situacija takrat spet poslabšala in bo pomoč takrat še bolj potrebna. Ali pa so se ravnokar zaposlili, kar pomeni, da plača starša še ni bistveno vplivala na finančno stanje družine. Zanimalo bi me tudi več informacij o finančni stiski tistih staršev, ki so dosegli terciarno stopnjo izobrazbe, saj je bilo teh staršev skoraj petina anketiranih. Zanimalo bi me predvsem, ali opravljajo delo v smeri, za katero so se izobrazili, in koliko časa so že zaposleni (ali gre za prvo zaposlitev ipd.). Pojavljajo se mi tudi vprašanja, zakaj so nekateri ljudje upravičeni do prejemanja pravice iz javnih sredstev, vendar je ne prejema. V kolikor bi raziskavo ponovno izvedla, bi me ta podatek zanimal, saj bi s tem dobila boljši uvid v situacijo in na ta način tudi iskala primerne rešitve, kako bi se to lahko izboljšalo. V raziskavo bi vključila še več prejemnikov sredstev, da bi podatki bili še bolj reprezentativni.

7.2. Predlogi za strokovne delavce

Glede na rezultate, ki sem jih pridobila s pomočjo anketnega vprašalnika, imam tudi nekaj predlogov za strokovne delavce. Predvsem bi predlagala boljše informiranje uporabnikov glede pravic iz javnih sredstev s strani strokovnih delavcev na CSD. Ljudje se namreč v stiski obračajo na humanitarne organizacije, skoraj tretjina pa jih ne ve, ali so upravičeni do vsaj ene pravice iz javnih sredstev. Pravice iz javnih sredstev bi uporabniku morale biti predstavljene na njemu prijazen način, način predstavljanja pravic pa bi moral biti prilagojen glede na stopnjo razumevanja uporabnikov. Marsikomu je branje zakonov in priročnikov zahtevno in vsebuje preveč strokovnih izrazov, kar lahko pri uporabniku povzroči stisko nerazumevanja in odpor. Prav tako bi bilo treba poenostaviti dostop do pridobitve pravice iz javnih sredstev, v kolikor je oseba do nje upravičena. Glede na to, da več kot polovico anketirancev predstavljajo enostarševske družine in da se v praksi zaznavajo težave z (ne)plačevanjem preživnine, je pomembno starše v enostarševskih družinah čim bolj seznaniti s pravicami, ki jih imajo, v kolikor do tega pride. Moj predlog bi bil tudi, da se z družinami naredi finančni načrt, se jih nauči ravnati z denarjem oziroma se jih finančno opismeni. Že na ta način bi se morda stiska

marsikatero družino zmanjšala. Ker program Botrstvo v Sloveniji (in drugi humanitarni programi) razpolaga s številnimi informacijami o družini, ki so pomembne za celostno obravnavo družine tudi s strani drugih državnih institucij, bi predlagala tudi večje sodelovanje nevladnih organizacij s CSD-ji in šolami, da se družini zagotovi najbolj optimalna oblika pomoči s strani vseh institucij, ki z družino sodelujejo. Zagotovo pa bi bile glede na dobljene rezultate potrebne korenite sistemske spremembe. Potreben bi bil ponoven razmislek zakonske podlage, ki ureja področje pravic iz javnih sredstev in plače zaposlenih, da bi se revščina zmanjšala.

8. Viri in literatura

- Brezovar, N. (2021). *Ustavno načelo socialne države*. Ljubljana: Lexpera.
- Centri za socialno delo Slovenije (2023). *Vodnik po socialnih pravicah*. Pridobljeno 8. 2. 2024 s <https://www.csd-slovenije.si/obvestila/vodnik-po-socialnih-pravicah/>
- Chen, W. H., & Corak, M. (2008). Child Poverty and Changes in Child Poverty. *Demography*, 45(3), 537–553.
- Filipovič Hrast, M., Rakar, T., & Kolarič, Z. (2019). *Socialna politika danes in jutri*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Frangonikolopoulos, C. A. (2005). Non-governmental organisations and humanitarian action: the need for a viable change of Praxis and Ethos. *Global Society*, 19(1), 49–72.
- General Multilingual Environmental Thesaurus (2021). *Zasebni sektor*. Pridobljeno 28. 4. 2024 s <https://www.eionet.europa.eu/gemet/sl/concept/6640>
- Halleröd, B., Ekbrand, H., & Bengtsson, M. (2015). In-work poverty and labour market trajectories: Poverty risks among the working population in 22 European countries. *Journal of European Social Policy*, 25(5), 473–488.
- Humer, Ž., & Kalin, A. (2020). *Poročilo o spremljanju revščine in socialne izključenosti v Sloveniji: odprava revščine je politična odločitev!*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Iceland, J., & Kim, J. (2001). Poverty among Working Families: New Insights from an Improved Poverty Measure, *Social Science Quarterly*, 82(2), 253–267.
- Korpič-Horvat, E. (2017). Načelo socialne države. *Anali PAZU*, 3(1), 39–52.
- Korpič-Horvat, E., Leskošek, V., Senčur Peček, D., Antončič, V., & Orešek, N. (ur.) (2022). *Socialna država in revščina*. Maribor: Univerza v Mariboru.
- Kuzmanič Korva, D. (2003). Strategija oblikovanja mreže pluralnih izvajalcev. *Socialno delo*. 42(31), 69–182.
- Lister, R. (2021). *Poverty (2nd ed.)*. Cambridge: Polity Press.
- Lohmann, H. & Marx, I. (ur.) (2019). *Handbook on In-Work Poverty*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave – študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević, V. (1989). *Socialno delo*. Ljubljana: samozaložba.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2023a). *Minimalna plača*. Pridobljeno 28. 1. 2024 s <https://www.gov.si teme/minimalna-placa/>

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2023b). *Pravice iz javnih sredstev in socialnovarstveni programi*. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.gov.si/podrocja/socialna-varnost/pravice-iz-javnih-sredstev-in-socialnovarstveni-programi/>
- Ministrstvo za javno upravo (2022). *Javni sektor*. Pridobljeno 28. 4. 2024 s <https://www.gov.si/podrocja/drzava-in-druzba/javni-sektor/>
- Ministrstvo za javno upravo (2023). *Nevladne organizacije*. Pridobljeno 25. 2. 2024 s <https://www.gov.si teme/nevladne-organizacije/>
- Ministrstvo za zdravje (2023). *Humanitarne organizacije*. Pridobljeno 13. 2. 2024 s <https://www.gov.si teme/humanitarne-organizacije/>
- Mišič, L. (2016). Socialna država, svoboda in vprašanje privatizacije socialnih tveganj skozi zasebna zavarovanja. *Delavci in delodajalci*, 16(1), 61–81.
- Narat, T. (2010). Vpliv družinskega okolja na revščino in socialno izključenost otrok. *Socialno delo*, 49(4), 201–216.
- Poštrak, M. (2022). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Računsko sodišče (2021). *Revizijsko poročilo: Uspešnost zmanjševanja revščine*. (Končno poročilo št. 320-9/2020/31). Pridobljeno 8.3.2024 s https://www.rs-rs.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2021/MDDSZ/MDDSZ_SP17-20_RevizijskoP.pdf
- Regijski NVO center (b.d.). *Nevladne organizacije*. Pridobljeno 12. 2. 2024 s <http://www.nevlnik.info/si/nevladne-organizacije/>
- Rus, V. (1990). *Socialna država in družba blaginje*. Ljubljana: Domus.
- Smiljanić, I. (2022). *Sočutje in stigma: družbene razlike in revščina v slovenski novejši zgodovini*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
- Smolej, S. (2009). Negativne plati fleksibilizacije zaposlovanja: delo za določen čas v storitvenem sektorju in pojav revščine med zaposlenimi. *Socialno delo*, 48(4), 199–206.
- Statistični urad Republike Slovenije (2023). *Stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti*. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-1.-odpraviti-vse-oblike-rev%C5%A1%C4%8Dine-povsod-po-svetu/1.3-stopnja-resne-materialne-prikraj%C5%A1anosti>
- Statistični urad Republike Slovenije (b.d.). *Dohodek, revščina in socialna izključenost*. Pridobljeno 27. 1. 2024 s <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/10/39>
- Štrajn, D. (2012). Bourdieu in njegovi koncepti. *Šolsko polje*, 23(5/6), 65–77, 137–138.

- UNICEF Slovenija (2023). *Slovenija naredila največji napredek pri zmanjševanju revščine otrok*. Pridobljeno 18. 2. 2024 s <https://unicef.si/slovenija-naredila-najvecji-napredek-pri-zmanjsevanju-revschine-otrok/>
- UNICEF Slovenija (b.d.). *Konvencija o otrokovih pravicah*. Pridobljeno 22. 2. 2024 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/clovekove-pravice/porocila-SLO-po-instrumentih-o-clovekovih-pravicah/73241a9c65/Konvencija-o-otrokovih-pravicah.pdf>
- Zakon o delovnih razmerjih* (ZDR-1) (2013). Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPDVE, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1, 114/23 in 136/23 – ZIUZDS.
- Zakon o humanitarnih organizacijah* (ZHO) (2003). Uradni list RS, št. 98/03 in 61/06 – ZDru-1.
- Zakon o minimalni plači* (ZMinP) (2010). Uradni list RS, št. 13/10, 92/15 in 83/18.
- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev* (ZUPJS) (2010). Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17, 77/18, 47/19, 189/20 – ZFRO, 54/22 – ZUPŠ-1, 76/23 – ZŠolPre-1B in 122/23 – ZŠtip-1C.
- Zaviršek, D. (2009). Med krvjo in skrbjo. *Socialno delo*, 48(1/3), 3-16, 186, 193.
- Zorman, U. (ur.) (2013). *Revščina zaposlenih*. Ljubljana: Sophia.
- ZPM Moste (2024a). *Kaj je Botrstvo?* Pridobljeno 18. 2. 2024 s <https://www.boter.si/o-botrstvu/kaj-je-botrstvo/>
- ZPM Moste (2024b). *Projekti*. Pridobljeno 25. 2. 2024 s <https://www.boter.si/projekti/>
- ZPM Moste (2024c). *Vključitev otroka v program Botrstvo*. Pridobljeno 25. 4. 2024 s <https://www.boter.si/o-botrstvu/vkljucitev-otroka-v-projekt-botrstvo/>
- Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje (b.d.). *O nas*. Pridobljeno 18. 2. 2024 s <https://www.zpmmoste.net/o-nas/>

9. Priloge

9.1. Anketni vprašalnik

Sem študentska magistrskega študija na Fakulteti za socialno delo in za zaključno delo raziskujem tematiko programa Botrstvo v Sloveniji. Prosila bi vas, da si vzamete čas in odgovorite na zastavljena vprašanja. Anketa je anonimna, odgovori pa bodo uporabljeni zgolj za namen magistrskega dela. Že vnaprej se vam lepo zahvaljujem za sodelovanje!

Q1 - Oblika družine, v kateri živite:

*socialni starš - posvojitelske, istospolne družine in družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija (Zaviršek, 2009).

- ☐ Enostarševska (en starš, skrbnik, rejnik z otroki) družina
- ☐ Dvostarševska (dva biološka ali socialna starša*, rejnika, skrbnika z otroki) družina
- ☐ Razširjena (več različnih družin, ki bivajo skupaj - npr. mama in/ali oče z otroki ter babica in dedek) družina
- ☐ Sestavljena (starš, rejnik, skrbnik, novi partner in otroci) družina

Q2 - Število otrok v vaši družini:

- ☐ Eden
- ☐ Dva
- ☐ Trije
- ☐ Štirje ali več

Q3 - Najvišja stopnja izobrazbe, ki ste jo dokončali:

- ☐ Nedokončana osnovnošolska izobrazba
- ☐ Osnovnošolska izobrazba
- ☐ Srednješolska poklicna izobrazba
- ☐ Srednja strokovna ali splošna izobrazba (gimnazija)
- ☐ Višješolska izobrazba
- ☐ Visokošolska izobrazba
- ☐ Univerzitetna izobrazba, magisterij, doktorat

Q4 - Oblika zaposlitve, ki jo opravljate:

- ☐ Zaposlen/-a za polni delovni čas
- ☐ Zaposlen/-a za skrajšani delovni čas
- ☐ Samozaposlen/-a
- ☐ Brezposeln/-a
- ☐ Invalidsko upokojen/-a
- ☐ Upokojen/-a
- ☐ Plačilo prispevkov v primeru štirih ali več otrok
- ☐ Drugo:

Q5 - Razlog za nastop materialne stiske:

- ☐ Razveza
- ☐ Smrt v družini
- ☐ Izguba zaposlitve
- ☐ Prenizki mesečni dohodki
- ☐ Naravna katastrofa (poplave, požari ipd.)
- ☐ Drugo:

Q6 - Označite, kar velja za vas.

	Prejemam	Nisem upravičen/-a	Sem upravičen/-a, vendar ne prejemam	Ne vem, ali sem upravičen/-a
Otroški dodatek	☐	☐	☐	☐
Denarna socialna pomoč	☐	☐	☐	☐
Subvencija plačila vrtca	☐	☐	☐	☐
Subvencija šolske malice	☐	☐	☐	☐
Subvencija šolskega kosila	☐	☐	☐	☐
Subvencija najemnine	☐	☐	☐	☐
Izredna denarna socialna pomoč	☐	☐	☐	☐

Q7 - Center za socialno delo je informiran, da pravice iz javnih sredstev, ki jih prejemam, ne zadostujejo za mesečne potrebe družine.

- ☐ Popolnoma se strinjam
- ☐ Strinjam se
- ☐ Niti se strinjam, niti se ne strinjam
- ☐ Ne strinjam se
- ☐ Popolnoma se ne strinjam

Q8 - Center za socialno delo skupaj z mano aktivno išče rešitve za mojo finančno situacijo in me seznanja z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev.

- ☐ Popolnoma se strinjam
- ☐ Strinjam se
- ☐ Niti se strinjam, niti se ne strinjam
- ☐ Ne strinjam se
- ☐ Popolnoma se ne strinjam

Q9 - Kdo vas je usmeril na program Botrstvo v Sloveniji?

- ☐ Center za socialno delo
- ☐ Šola ali vrtec, ki jo otrok obiskuje
- ☐ Dijaški dom
- ☐ Socialni delavec v zdravstvenem domu
- ☐ Za izpolnitev vloge sem se na uradno ustanovo obrnil/-a sam/-a
- ☐ Drugo:

Q10 - Koliko let ste vključeni v program Botrstvo v Sloveniji?

- ☐ Manj kot eno leto
- ☐ 1–2 leti
- ☐ 2–3 leta
- ☐ 3–4 leta
- ☐ 4–5 let
- ☐ 5 let ali več

Q11 - Glede na trenutno finančno situacijo družine ocenjujem, da bi bila pomoč botrskih sredstev potrebna še:

- ☐ Manj kot eno leto
- ☐ Eno leto
- ☐ Dve leti
- ☐ Več kot dve leti

Q12 - Botrska sredstva mi predstavljajo:

- ☐ Temeljno pomoč (nakup nujnih potrebščin za otroka, kot npr. higienski pripomočki, oblačila, obutev, plačilo položnic za šolo/vrtec)
- ☐ Dopolnilno pomoč (sredstva za obisk dejavnosti, nakup priboljškov za otroka, igrače itd.)
- ☐ Oboje od naštetega, vendar v večini časa temeljno pomoč
- ☐ Oboje od naštetega, vendar v večini časa dopolnilno pomoč

Q13 - Ali ste vključeni še v kakšen drug humanitarni program, ki vam finančno pomaga?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Nič več

IF (1) Q13 = [1]

Q14 - Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili za Da, kateri humanitarni program je to?

9.2. Tabele s podatki

Q1	Oblika družine, v kateri živite:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Enostarševska (en starš, skrbnik, rejnik z otroki) družina)	151	56 %	57 %	57 %
	2 (Dvostarševska (dva biološka ali socialna starša*, rejnika, skrbnika z otroki) družina)	99	36 %	37 %	94 %
	3 (Razširjena (več različnih družin, ki bivajo skupaj - npr. mama in/ali oče z otroki ter babica in dedek) družina)	10	4 %	4 %	97 %
	4 (Sestavljena (starš, rejnik, skrbnik, novi partner in otroci) družina)	7	3 %	3 %	100 %
Veljavni	Skupaj	267	98 %	100 %	

Q2	Število otrok v vaši družini:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Eden)	56	21 %	21 %	21 %
	2 (Dva)	119	44 %	44 %	65 %
	3 (Trije)	51	19 %	19 %	83 %
	4 (Štirje ali več)	45	17 %	17 %	100 %
Veljavni	Skupaj	271	100 %	100 %	

Q3	Najvišja stopnja izobrazbe, ki ste jo dokončali:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Nedokončana osnovnošolska izobrazba)	8	3 %	3 %	3 %
	2 (Osnovnošolska izobrazba)	59	22 %	22 %	25 %
	3 (Srednješolska poklicna izobrazba)	115	42 %	43 %	68 %
	4 (Srednja strokovna ali splošna izobrazba (gimnazija))	47	17 %	17 %	85 %
	5 (Višješolska izobrazba)	12	4 %	4 %	90 %

Q3	Najvišja stopnja izobrazbe, ki ste jo dokončali:				
	6 (Visokošolska izobrazba)	13	5 %	5 %	94 %
	7 (Univerzitetna izobrazba, magisterij, doktorat)	15	6 %	6 %	100 %
Veljavni	Skupaj	269	99 %	100 %	

Q4	Oblika zaposlitve, ki jo opravljate:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Zaposlen/-a za polni delovni čas)	84	31 %	31 %	31 %
	2 (Zaposlen/-a za skrajšani delovni čas)	40	15 %	15 %	46 %
	3 (Samozaposlen/-a)	5	2 %	2 %	48 %
	4 (Brezposeln/-a)	86	32 %	32 %	80 %
	5 (Invalidsko upokojen/-a)	17	6 %	6 %	86 %
	6 (Upokojen/-a)	5	2 %	2 %	88 %
	7 (Plačilo prispevkov v primeru štirih ali več otrok)	5	2 %	2 %	90 %
	8 (Drugo:)	28	10 %	10 %	100 %
Veljavni	Skupaj	270	99 %	100 %	

Q4_8_text	Q4 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	trajno nezaposljiva invalid	1	0 %	5 %	5 %
	izgubljeni dohodek	1	0 %	5 %	10 %
	gospodinja, vdovska pokojnina	1	0 %	5 %	14 %
	dolgotrajna bolniska	1	0 %	5 %	19 %
	zapustila trg dela zaradi otroka s posebnimi potrebami	1	0 %	5 %	24 %
	zaposlena 4 ure in 4 upokojena invalidsko	1	0 %	5 %	29 %
	žena je zaposlena	1	0 %	5 %	33 %
	Dpid	1	0 %	5 %	38 %
	na zdravljenju	1	0 %	5 %	43 %
	dodatek za izgubljeni dohodek	1	0 %	5 %	48 %
	poklicna rejnica	1	0 %	5 %	52 %
	več zdravstvenih težav	1	0 %	5 %	57 %
	trenutno nezaposljiv zaradi zdravljenja, soproga trenutno brezposelna	1	0 %	5 %	62 %
	trajno nezmožna za delo	1	0 %	5 %	67 %
	nezmožna za delo zaradi bolezni otrok	1	0 %	5 %	71 %
	delni izgubljen dohodek	1	0 %	5 %	76 %
	Študent	1	0 %	5 %	81 %
	zaposlen ko student	1	0 %	5 %	86 %
	družinski skrbnik	1	0 %	5 %	90 %

Q4_8_text	Q4 (Drugo:)				
	v postopku za popolno brezposlitev zaradi bolezni	1	0 %	5 %	95 %
	vcasih zaposlena	1	0 %	5 %	100 %
Veljavni	Skupaj	21	8 %	100 %	

Q5	Razlog za nastop materialne stiske:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Razveza)	35	13 %	13 %	13 %
	2 (Smrt v družini)	13	5 %	5 %	18 %
	3 (Izguba zaposlitve)	30	11 %	11 %	29 %
	4 (Prenizki mesečni dohodki)	129	47 %	48 %	77 %
	5 (Naravna katastrofa (poplave, požari ipd.))	11	4 %	4 %	81 %
	6 (Drugo:)	50	18 %	19 %	100 %
Veljavni	Skupaj	268	99 %	100 %	

Q5_6_text	Q5 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	zdravstvene težave...	1	0 %	3 %	3 %
	Invalidnost	1	0 %	3 %	5 %
	smo na zavodu za brezposelni z partnerko	1	0 %	3 %	8 %
	covid bolezen	1	0 %	3 %	10 %
	moževa 100 % invalidnost	1	0 %	3 %	13 %
	mož je utrpel hudo možgansko kap	1	0 %	3 %	15 %
	kredit, stroški veliki	1	0 %	3 %	18 %
	preveliki stroški, dvig cen ,najemnina...	1	0 %	3 %	20 %
	zdravstvene težave	1	0 %	3 %	23 %
	mož je na izdrževanju zaporne kazni	1	0 %	3 %	25 %
	skupek večih dejavnikov.	1	0 %	3 %	28 %
	smrt v družini in naravna katastrofa	1	0 %	3 %	30 %
	nasilje v družini,brez doma	1	0 %	3 %	33 %
	odhod v varno hišo	1	0 %	3 %	35 %
	omenjeno zdravljenje ter propadel poskus pri samozaposlitvi	1	0 %	3 %	38 %
	Kredit	1	0 %	3 %	40 %
	zdr težave	1	0 %	3 %	43 %
	več faktorjev vpletenih	1	0 %	3 %	45 %
	razveza, menjava službe, najem	1	0 %	3 %	48 %
	čakanje na delo v času covid in podražitve	1	0 %	3 %	50 %
	moz na bolniski	1	0 %	3 %	53 %
	razveza in prenizki mesečni dohodki	1	0 %	3 %	55 %

Q5_6_text	Q5 (Drugo:)				
	kredit, visoki stroški	1	0 %	3 %	58 %
	Bolezen	5	2 %	13 %	70 %
	invalidska upokojitev in nezmožnost za delo	1	0 %	3 %	73 %
	mama samohranilka otroka s pp	1	0 %	3 %	75 %
	zaradi bolezni	1	0 %	3 %	78 %
	korupcija globoke države	1	0 %	3 %	80 %
	zdravljenje hčere v lj	1	0 %	3 %	83 %
	adhd otroka,zdravljenje	1	0 %	3 %	85 %
	nasilje in zadolževanje bivšega partnerja	1	0 %	3 %	88 %
	bolezen partnerja, nasilje in po 5 letih razveza	1	0 %	3 %	90 %
	kredit ne mkrmo zivet iz meseca v mesec	1	0 %	3 %	93 %
	in razveza z odhodom v varno hišo	1	0 %	3 %	95 %
	Zdravje	1	0 %	3 %	98 %
	osebni stecaj	1	0 %	3 %	100 %
Veljavni	Skupaj	40	15 %	100 %	

Q6	Označite, kar velja za vas.									
	Podvprašanj a	Odgovori					Velja vni	Št. enot	Povpr ečje	Std. odklo n
		Prejemam	Nisem upravičen/ -a	Sem upravičen/ -a, vendar ne prejemam	Ne vem, ali sem upravičen/ -a	Skupaj				
Q6a	Otroški dodatek	246 (96 %)	11 (4 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	257 (100 %)	257	272	1,0	0,2
Q6b	Denarna socialna pomoč	105 (42 %)	104 (42 %)	10 (4 %)	30 (12 %)	249 (100 %)	249	272	1,9	1,0
Q6c	Subvencija plačila vrtca	61 (34 %)	73 (40 %)	25 (14 %)	23 (13 %)	182 (100 %)	182	272	2,1	1,0
Q6d	Subvencija šolske malice	212 (85 %)	19 (8 %)	9 (4 %)	10 (4 %)	250 (100 %)	250	272	1,3	0,7
Q6e	Subvencija šolskega kosila	178 (72 %)	39 (16 %)	14 (6 %)	15 (6 %)	246 (100 %)	246	272	1,5	0,9
Q6f	Subvencija najemnine	81 (35 %)	97 (42 %)	23 (10 %)	29 (13 %)	230 (100 %)	230	272	2,0	1,0
Q6g	Izredna denarna socialna pomoč	102 (42 %)	71 (29 %)	31 (13 %)	39 (16 %)	243 (100 %)	243	272	2,0	1,1

Q7	Center za socialno delo je informiran, da pravice iz javnih sredstev, ki jih prejemam, ne zadostujejo za mesečne potrebe družine.				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Popolnoma se strinjam)	94	35 %	37 %	37 %
	2 (Strinjam se)	91	33 %	36 %	73 %
	3 (Niti se strinjam, niti se ne strinjam)	42	15 %	17 %	90 %
	4 (Ne strinjam se)	19	7 %	8 %	98 %
	5 (Popolnoma se ne strinjam)	6	2 %	2 %	100 %
Veljavni	Skupaj	252	93 %	100 %	

Q8	Center za socialno delo skupaj z mano aktivno išče rešitve za mojo finančno situacijo in me seznaja z možnostmi v okviru pravic iz javnih sredstev.				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Popolnoma se strinjam)	44	16 %	17 %	17 %
	2 (Strinjam se)	53	19 %	21 %	38 %
	3 (Niti se strinjam, niti se ne strinjam)	58	21 %	23 %	61 %
	4 (Ne strinjam se)	70	26 %	28 %	89 %
	5 (Popolnoma se ne strinjam)	28	10 %	11 %	100 %
Veljavni	Skupaj	253	93 %	100 %	

Q9	Kdo vas je usmeril na program Botrstvo v Sloveniji?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Center za socialno delo)	91	33 %	36 %	36 %
	2 (Šola ali vrtec, ki jo otrok obiskuje)	63	23 %	25 %	61 %
	3 (Dijaški dom)	2	1 %	1 %	62 %
	4 (Socialni delavec v zdravstvenem domu)	4	1 %	2 %	63 %
	5 (Za izpolnitev vloge sem se na uradno ustanovo obrnil/a sam/a)	52	19 %	21 %	84 %
	6 (Drugo:)	41	15 %	16 %	100 %
Veljavni	Skupaj	253	93 %	100 %	

Q9_6_text	Q9 (Drugo:)				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	Vdl	1	0 %	3 %	3 %
	zveza prijateljev mladine	1	0 %	3 %	6 %
	Soseda	1	0 %	3 %	9 %
	varna hiša	1	0 %	3 %	12 %
	varna hiša sos	1	0 %	3 %	15 %
	nekdo ki je nekoč delal na csd	1	0 %	3 %	18 %
	varna hiša mi je pomagala pri vseh teh papirjih	1	0 %	3 %	21 %

Q9_6_ text	Q9 (Drugo:)				
	župan	1	0 %	3 %	24 %
	dpm metlika	1	0 %	3 %	26 %
	zpm	1	0 %	3 %	29 %
	dpm	1	0 %	3 %	32 %
	prijatelj	1	0 %	3 %	35 %
	zpms	1	0 %	3 %	38 %
	trener	1	0 %	3 %	41 %
	zpm, ko so prisli na ogled zaradi poplave	1	0 %	3 %	44 %
	varna hiša	1	0 %	3 %	47 %
	prijateljica	5	2 %	15 %	62 %
	svetovalna služba	1	0 %	3 %	65 %
	se ne spomnim	1	0 %	3 %	68 %
	poklicali si me, ko sem ostala brezposelna :)	1	0 %	3 %	71 %
	ne spomnim se	1	0 %	3 %	74 %
	taščina prijateljica	1	0 %	3 %	76 %
	materinski dom	4	1 %	12 %	88 %
	zpms nova gorica tam obiskuje otroci stalno	1	0 %	3 %	91 %
	prijateljica psihologinja	1	0 %	3 %	94 %
	prostovoljka pri zpm	1	0 %	3 %	97 %
	ga. anita ugočin	1	0 %	3 %	100 %
Veljavni	Skupaj	34	13 %	100 %	

Q10	Koliko let ste vključeni v program Botrstvo v Sloveniji?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Manj kot eno leto)	47	17 %	19 %	19 %
	2 (1–2 leti)	47	17 %	19 %	37 %
	3 (2–3 leta)	56	21 %	22 %	59 %
	4 (3–4 leta)	36	13 %	14 %	74 %
	5 (4–5 let)	23	8 %	9 %	83 %
	6 (5 let ali več)	44	16 %	17 %	100 %
Veljavni	Skupaj	253	93 %	100 %	

Q11	Glede na trenutno finančno situacijo družine ocenjujem, da bi bila pomoč botrskih sredstev potrebna še:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Manj kot eno leto)	6	2 %	2 %	2 %
	2 (Eno leto)	38	14 %	15 %	17 %
	3 (Dve leti)	44	16 %	17 %	35 %
	4 (Več kot dve leti)	164	60 %	65 %	100 %
Veljavni	Skupaj	252	93 %	100 %	

Q12	Botrska sredstva mi predstavljajo:				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Temeljno pomoč (nakup nujnih potrebščin za otroka, kot npr. higienski pripomočki, oblačila, obutev, plačilo položnic za šolo/vrtec))	140	51 %	56 %	56 %
	2 (Dopolnilno pomoč (sredstva za obisk dejavnosti, nakup priborščkov za otroka, igrače itd.))	29	11 %	12 %	67 %
	3 (Oboje od naštetega, vendar v večini časa temeljno pomoč)	53	19 %	21 %	88 %
	4 (Oboje od naštetega, vendar v večini časa dopolnilno pomoč)	30	11 %	12 %	100 %
Veljavni	Skupaj	252	93 %	100 %	

Q13	Ali ste vključeni še v kakšen drug humanitarni program, ki vam finančno pomaga?				
	Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
	1 (Da)	24	9 %	9 %	9 %
	2 (Ne)	217	80 %	86 %	95 %
	3 (Nič več)	12	4 %	5 %	100 %
Veljavni	Skupaj	253	93 %	100 %	

Q14	Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili za Da, kateri humanitarni program je to?				
	Vdl				
	Karitas				
	Zpm				
	botrstvo v sportu				
	botrstvo za dom				
	Truhoma				
	sklad za talentirane sportnike				
	trenutno veriga dobrih ljudi				
	rdeči križ in karitas				
	zpm vič/moste				
	karitas, rdeči križ				
	rdeči križ				

Q14	Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili za Da, kateri humanitarni program je to?
	štipendija od zpm
	veriga dobrih ljudi

9.3. Izračun hi-kvadrata

Oznaka celice	f(o)	f(t)	f(o)-f(t)	((f(o)-f(t)) ²	Σ((f(o)-f(t)) ² /f(t))
A	49	53,928	-4,928	24,285	0,450
B	45	40,072	4,928	24,285	0,606
C	52	52,207	-0,207	0,043	0,00052
Č	39	38,793	0,207	0,043	0,0011
D	43	37,865	5,135	26,368	0,696
E	23	28,135	-5,135	26,368	0,937
					2,691

$$\chi^2 = \sum((f(o)-f(t))^2/f(t)) = 2,691$$

$$sp = (\text{št. vrstic} - 1) * (\text{št. stolpcev} - 1) = (3 - 1) * (2 - 1) = 2$$